

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ & ΚΡΙΣΕΩΝ

POST GRADUATE PROGRAM
ENVIRONMENTAL, DISASTER & CRISES MANAGEMENT STRATEGIES

Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης
Master Thesis

Η Συμβολή των Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας και ο Ρόλος τους στη Διαχείριση Καταστροφών και Κρίσεων

The contribution of civil protection volunteers and their role in disaster and crisis management

ΕΡΑΣΜΙΑ ΜΙΧΑΛΑ / ERASMIA MICHALA

A.M. / R.N. : 7114132200152

Ειδικές Εκδόσεις / Special Publications:

No. 2024287

Αθήνα, Οκτώβριος 2024
Athens, October 2024

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ & ΚΡΙΣΕΩΝ
POST GRADUATE PROGRAM
ENVIRONMENTAL, DISASTER & CRISES MANAGEMENT STRATEGIES

Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης
Master Thesis

Η Συμβολή των Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας και ο Ρόλος τους στη Διαχείριση Καταστροφών και Κρίσεων

The contribution of civil protection volunteers and their role in disaster and crisis management

ΕΡΑΣΜΙΑ ΜΙΧΑΛΑ / ERASMIA MICHALA

A.M. / R.N. : 7114132200152

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Δρ. Σ. Λόζιος,
Αναπλ. Καθηγητής ΕΚΠΑ

Δρ. Ε. Λέκκας,
Καθηγ. ΕΚΠΑ

Δρ. Γ. Δανάμος,
Δρ. Γεωλόγος, Ε.Δ.Ι.Π. ΕΚΠΑ

Εξειδικευμένη Επιστημονική Καθοδήγηση:

Β. Μαρτζάκης
M.Sc. Αξιωματικός Πυροσβεστικού Σώματος,
Πτυχιούχος Δημόσιας Διοίκησης Παντείου
Πανεπιστημίου, Expert E.U. Civil Protection
Mechanism

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	i
Περίληψη.....	iii
Abstract.....	v
Ευχαριστίες.....	vi
Κατάλογος Εικόνων.....	vii
Κεφάλαιο 1. Διαχείριση Καταστροφών.....	8
1.1. Τί είναι η Διαχείριση καταστροφών.....	8
1.2. Φυσικές Καταστροφές.....	10
1.3. Το φαινόμενο της Κλιματικής Κρίσης.....	12
1.4. Περιβάλλον.....	13
1.5. Σημασία της διαχείρισης καταστροφών.....	16
1.6. Ιστορική Αναδρομή.....	18
1.7. Πολιτική Προστασία.....	20
Κεφάλαιο 2. Εθελοντές Πολιτικής Προστασίας.....	24
2.1. Η έννοια του Εθελοντισμού.....	24
2.2. Αρμοδιότητες των Εθελοντών.....	25
2.3. Κριτήρια επιλογής Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας.....	26
2.4. Διαδικασία ένταξης στην Πολιτική Προστασία.....	28
Κεφάλαιο 3. Η συνεισφορά των Εθελοντών της Πολιτικής Προστασίας.....	30
3.1. Τρόπος δράσης των Εθελοντών της Πολιτικής Προστασίας.....	30
3.2. Ο ρόλος των Εθελοντών στην Πρόληψη της Κρίσης.....	31
3.3. Αντιμετώπιση της Κρίσης.....	31
3.4. Αποκατάσταση της Κρίσης.....	33
3.5. Δράσεις Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας.....	34
3.6. Σύστημα Εθελοντισμού Πολιτικής Προστασίας.....	36
Κεφάλαιο 4. Εμπόδια και Προκλήσεις.....	38
4.1. Οικονομική Ενίσχυση και Ασφαλιστική Κάλυψη.....	38
4.2. Εξοπλισμός των Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας.....	39
4.3. Εκπαίδευση Εθελοντών.....	40
4.4. Κινητοποίηση και Επιχειρησιακή Εμπλοκή Εθελοντών.....	41
Κεφαλαιο 5. Αποτελέσματα Ποιοτικής Έρευνας.....	42
Κεφάλαιο 6. Συζήτηση - Συμπεράσματα.....	54
6.1. Συζήτηση.....	54
6.2. Συμπεράσματα.....	55
6.3. Προτάσεις.....	57

Βιβλιογραφία	59
Παράρτημα Α.	68
Το ερωτηματολόγιο για τις Εθελοντικές Ομάδες Πολιτικής Προστασίας.....	68
Παράρτημα Β.	72
Οι Εθελοντικές Ομάδες Πολιτικής Προστασίας που συμμετείχαν στην έρευνα.....	72

Περίληψη

Οι καταστροφές, που επέρχονται από φυσικές ή ανθρωπογενείς παρεμβάσεις, έχουν την ικανότητα να προκαλέσουν σοβαρές κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις και απώλειες. Τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρήθηκε αυξητική τάση στις πραγματικές επιπτώσεις και απώλειες που επιφέρουν οι καταστροφές. Έτσι, οι αρμόδιοι φορείς διαχείρισης καταστροφών πρέπει να αναλάβουν μεγαλύτερη ευθύνη, ούτως ώστε να προστατεύσουν τις κοινότητες τους έστω και προληπτικά, εξελίσσοντας αποτελεσματικές στρατηγικές διαχείρισης. Τα παραδείγματα στρατηγικών διαχείρισης είναι κοινότυπα σε ένα πλαίσιο καταστροφής. Ωστόσο, η διαχείριση καταστροφών, είναι ένα σύστημα με ποικίλα στοιχεία και αρκετές φορές οι στρατηγικές που πρέπει να εφαρμόζονται σε όλες τις κύριες φάσεις του κύκλου διαχείρισης καταστροφών, δεν είναι αρκετά σαφείς.

Στην ελαχιστοποίηση της τρωτότητας των κοινωνιών απέναντι σε μία κρίση ή καταστροφή, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η Πολιτική Προστασία, ένας επιχειρησιακός τομέας που λειτουργεί βάσει οργανωμένων σχεδίων αντιμετώπισης και διαχείρισης καταστροφών, καθώς συντονίζει κρατικές υπηρεσίες, τοπικές αρχές, εθελοντές και άλλους φορείς. Στην Ελλάδα, ο αρμόδιος υπεύθυνος φορέας για το συντονισμό δράσεων Πολιτικής Προστασίας, είναι η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας (ΓΓΠΠ) και υπάγεται στο Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας.

Από την άλλη, ο εθελοντισμός παίζει εξίσου καθοριστικό ρόλο στη διαχείριση καταστροφών, αλλά και στη φιλανθρωπική προσφορά αγαθών και υπηρεσιών. Αποτελεί ένα διαχρονικό και παγκόσμιο φαινόμενο, το οποίο απασχολεί όχι μόνο τους φορείς της πολιτικής ζωής, τόσο διεθνείς, όσο και τοπικούς οργανισμούς/οργανώσεις, αλλά και τους ίδιους τους πολίτες, τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο, όσο και στην Ελλάδα. Παρόλα αυτά, η γνώση είναι αρκετά μικρή σχετικά με το γιατί οι άνθρωποι εμπλέκονται σε τέτοιες φιλανθρωπικές πράξεις, με την λίστα των εθελοντικών κινήτρων να είναι πολύ μεγάλη και να επικεντρώνεται κυρίως στον αλtruισμό, στην ανησυχία για την φήμη και τα υλικά κίνητρα. Στις μέρες μας, λόγω της αύξησης των πολιτικών, κοινωνικοοικονομικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων, ο εθελοντισμός φαίνεται να λαμβάνει μία πιο ξεκάθαρη και οργανωμένη μορφή, καθώς διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην κοινωνία.

Ειδικότερα όμως, η συμμετοχή του εθελοντισμού σε οργανωμένες δράσεις της Πολιτικής Προστασίας αποδεικνύεται ζωτικής σημασίας. Οι εθελοντές και οι εθελοντικές οργανώσεις που ανήκουν στο εγγεγραμμένο μητρώο της ΓΓΠΠ, δραστηριοποιούνται ενεργά στις διάφορες φάσεις διαχείρισης καταστροφών, ενισχύοντας το έργο της Πολιτικής Προστασίας στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής.

Η παρούσα διατριβή, λοιπόν, φιλοδοξεί να αναδείξει την σημασία του έργου των εθελοντών της Πολιτικής Προστασίας στη διαχείριση καταστροφών και διαρθρώνεται σε έξι συνολικά κεφάλαια. Ειδικότερα, τα πρώτα τέσσερα κεφάλαια βασίζονται στη βιβλιογραφική ανασκόπηση στα οποία αναλύονται η σημασία διαχείρισης καταστροφών, η έννοια του εθελοντισμού, οι αρμοδιότητες των εθελοντών Πολιτικής Προστασίας, τα κριτήρια ένταξης τους στο σύστημα Πολιτικής Προστασίας, ο τρόπος δράσης τους στη διαχείριση καταστροφών και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν. Το πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζει τα αποτελέσματα ποιοτικής έρευνας, η οποία διεξήχθη με τη μέθοδο του ερωτηματολογίου, απευθυνόμενη σε Εθελοντικές Ομάδες της Πολιτικής Προστασίας, με σκοπό την περαιτέρω εξέταση του τρόπου δράσης, των προκλήσεων και των αναγκών των φορέων αυτών. Στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο αναλύονται

τα συμπεράσματα της έρευνας και της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, ενώ παρουσιάζονται και πιθανές προτάσεις για βελτίωση του έργου των Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας.

Λέξεις κλειδιά: Εθελοντισμός, Εθελοντές Πολιτικής Προστασίας, Φυσικές και Ανθρωπογενείς Καταστροφές, Διαχείριση Καταστροφών και Κρίσεων, Εθελοντικές Ομάδες Πολιτικής Προστασίας

Abstract

Disasters, resulting from natural or man-made interventions, have the potential to cause several catastrophic impacts and significant socioeconomic losses. The actual effects and losses caused by disasters in recent decades have been observed with an increasing trend. Consequently, disaster managers need to take a growing responsibility to proactively protect their communities by developing effective management strategies. Examples of management strategies are common in disaster context. However, disaster management is a multifaceted system and the most times the strategies to be applied in all the main phases of the disaster management cycle are not clear enough.

When it comes to minimizing the vulnerability of societies to a crisis or disaster, Civil Protection plays a crucial role. This operational sector operates based on organized plans for disaster response and management, coordinating state services, local authorities, volunteers, and other organizations. In Greece, the responsible agency for coordinating Civil Protection actions is the General Secretariat for Civil Protection (GSCP), which falls under the Ministry of Climate Crisis and Civil Protection.

On the other hand, volunteering plays a prominent role in disaster management, but also in the charitable provision of goods and services. It is a timeless and global phenomenon that concerns not only the bodies of political life both international and local organizations, but also the citizens themselves both globally and in Greece. Nevertheless, knowledge is quite small about how people are involved in such acts of charity, with the list of volunteering motivations being very long and focused mainly on altruism, concern for reputation and material incentives. Nowadays, it seems that to take a clearer and organized shape, as it plays an important role in society, due to the increase in political, socioeconomic, and environmental problems.

However, the participation of volunteerism in organized actions of Civil Protection proves to be of vital importance. Volunteers and volunteer organizations that are registered in the official registry of the General Secretariat for Civil Protection (GSCP), are actively involved in the various phases of disaster management, enhancing the work of Civil Protection in maintaining social cohesion.

The aim of the study is to highlight the importance of the work of Civil Protection volunteers in disaster management and is structured into six chapters. Specifically, the first four chapters are based on a literature review that analyzes the importance of disaster management, the concept of volunteerism, the responsibilities of Civil Protection volunteers, the criteria for their inclusion in the Civil Protection system, their methods of action in disaster management, and the challenges they face. The fifth chapter presents the results of a qualitative study conducted through a questionnaire addressed to Civil Protection Volunteer Organizations, aimed at further examining their methods of action, challenges, and needs. The sixth and final chapter analyzes the conclusions of the research and the literature review, while also presenting possible suggestions for improving the work of Civil Protection volunteers.

Keywords: Volunteering, Civil Protection Volunteers, Natural and Man-made disasters, Disaster and Crisis Management, Civil Protection Volunteer Organizations

Ευχαριστίες

Για την παρούσα μεταπτυχιακή εργασία θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου, αρχικά στον Επιβλέποντα Καθηγητή μου για την ανάθεση του συγκεκριμένου θέματος, την υποστήριξη του, καθώς επίσης και την καθοδήγηση του καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της μεταπτυχιακής διατριβής μου. Ευχαριστώ επίσης, τις Εθελοντικές Ομάδες Πολιτικής προστασίας που συνέβαλαν με την πολύτιμη συμμετοχή τους στην ολοκλήρωση της έρευνας της παρούσας εργασίας, καθώς και τα υπόλοιπα Μέλη της Τριμελούς Συμβουλευτικής Επιτροπής της μεταπτυχιακής διατριβής μου για την στήριξη τους.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την οικογένεια μου, για την κατανόηση, το σεβασμό, αλλά και την υποστήριξη τους, καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1.1. Κύκλος διαχείρισης καταστροφών (Le Cozannet, et al., 2020).	10
Εικόνα 1.2. Καταγεγραμμένος αριθμός φυσικών καταστροφών, ανά τύπο καταστροφής από το 1980 έως το 2008, σε παγκόσμιο επίπεδο (ΜΕ.Κ.Δ.Ε. Ε.Μ.Π., 2021).	12
Εικόνα 1.3. Χάρτης ο οποίος παρουσιάζει την τρέχουσα κατάσταση και την πρόσφατη αλλαγή στο παγκόσμιο ανθρώπινο αποτύπωμα: (α) Ο παγκόσμιος χάρτης ανθρώπινου αποτυπώματος για το έτος 2009 χρησιμοποιώντας μία κλίμακα χρωμάτων από το 0 έως το 50, η οποία υποδεικνύει από το ψυχρό έως το ζεστό, και (b) απόλυτη αλλαγή στο μέσο ανθρώπινο αποτύπωμα από το 1993 έως το 2009 στην οικολογική κλίμακα. Τα δεδομένα για την αλλαγή του ανθρώπινου αποτυπώματος συνοψίζονται από οικοπεριοχές, ούτως ώστε να επιτραπεί η ερμηνεία των ευρύτερων προτύπων. Τα ένθετα πάνελ στην εικόνα (b) παρουσιάζουν εστιακές περιοχές, οι οποίες επεκτείνονται σε ολόκληρο το εύρος της κλίμακας πίεσης του ανθρώπινου αποτυπώματος.	16
Εικόνα 1.4. Αριθμός καταστροφών, ανά ήπειρο [Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED), 2024].	17
Εικόνα 1.5. Ποσοστό ανθρώπινων απωλειών, ανά ήπειρο, κατά το έτος 2023, σε σχέση με το ποσοστό ανθρώπινων απωλειών από το 1003 έως το 2022 [Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED), 2024].	17
Εικόνα 1.6. Σήμα της Πολιτικής Προστασίας στην Ελλάδα.	23
Εικόνα 1.7. Εθνικό σήμα Εθελοντισμού Πολιτικής Προστασίας.	23

Κεφάλαιο 1. Διαχείριση Καταστροφών

1.1. Τί είναι η Διαχείριση καταστροφών

Ως καταστροφή ορίζεται η σοβαρή διαταραχή στην κατάσταση μίας περιοχής, ή κοινωνίας, σε οποιοδήποτε επίπεδο, λόγω επικίνδυνων γεγονότων, τα οποία αλληλοεπιδρούν με τις συνθήκες έκθεσης, ευπάθειας και την ικανότητα να επέλθουν σημαντικές επιπτώσεις, όπως οι απώλειες, αλλά και οι επιπτώσεις σε ανθρώπινες, υλικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές περιοχές (UNISDR, 2009). Επιπρόσθετα, ως καταστροφή, μπορεί να θεωρηθεί ένα ξαφνικό, καταστροφικό γεγονός, το οποίο έχει διαταράξει σοβαρά τη λειτουργία μίας κοινότητας, ή κοινωνίας, με αποτέλεσμα να προκαλεί απώλειες οι οποίες είναι μεγαλύτερες από την ικανότητα της κοινότητας, ή κοινωνίας, να αντιμετωπίσει το γεγονός με τους δικούς της πόρους (IFRC, 2012). Αυτό οδηγεί σε υλικές και οικονομικές απώλειες (IFRC, 2012).

Έτσι, μία καταστροφή μπορεί να συμβεί λόγω (1) της αλληλεπίδρασης μεταξύ κινδύνου, τρωτότητας και χωρητικότητας, (2) των σοβαρών επιπτώσεων με βάση ανθρώπινες, υλικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές πτυχές, και (3) της αναστάτωσης που προκαλείται στην κανονικότητα των ανθρώπων, μίας συγκεκριμένης περιοχής, ή κοινωνίας, η οποία υπερβαίνει την τοπική ικανότητα διαχείρισης με τη χρήση των δικών της πόρων, με αποτέλεσμα την έκκληση για εξωτερική υποστήριξη (Oktari, et al., 2020).

Συνεπώς, η διαχείριση καταστροφών (Disaster Management) θεωρείται σημαντικός παράγοντας και αποτελεσματική στρατηγική, ούτως ώστε να επέλθει η ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων που μπορεί να προκληθούν από οποιαδήποτε καταστροφή. Σύμφωνα με τους Oktari, et al. (2020), η διαχείριση καταστροφών, είναι ένας στρατηγικός σχεδιασμός, αλλά και μία συστηματική διαδικασία η οποία λαμβάνεται και χρησιμοποιείται, για την προστασία υποδομών ζωτικής σημασίας (π.χ. περιουσιακών στοιχείων) από σοβαρές ζημιές, όταν και αν συμβαίνουν, φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές. Σημειώνεται ότι, η συστηματική διαδικασία της διαχείρισης καταστροφών, έχει ως απόρροια τις δράσεις πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την καταστροφή, προκειμένου να διασωθούν ανθρώπινες ζωές (UNISDR, 2009).

Επομένως, ως διαχείριση κρίσεων και καταστροφών, ορίζονται οι διαδικασίες, οι οποίες περατώνονται, οργανωμένα, μεθοδικά και ορθολογικά, ούτως ώστε να εξαιρεθεί μία κατάσταση, η οποία χαρακτηρίζεται ως κρίση. Με απώτερο στόχο την βέλτιστη προσαρμοστικότητα της κοινωνίας, είναι απαραίτητη και αναγκαία η διαχείριση καταστροφών, η οποία αναφέρεται στην συνολική ποσότητα των επανειλημμένων, και ρυθμιζόμενων δραστηριοτήτων της επιχείρησης για τα ποικίλα τμήματα της πανωλεθρίας.

Η διαχείριση καταστροφών περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα φάσεων, οι οποίες έχουν ως βασικό στόχο την μείωση των επιπτώσεων που επιφέρουν οι καταστροφές (Le Cozannet, et al., 2020). Οι φάσεις αυτές, ταξινομούνται με βάση τις δράσεις του κύκλου διαχείρισης καταστροφών

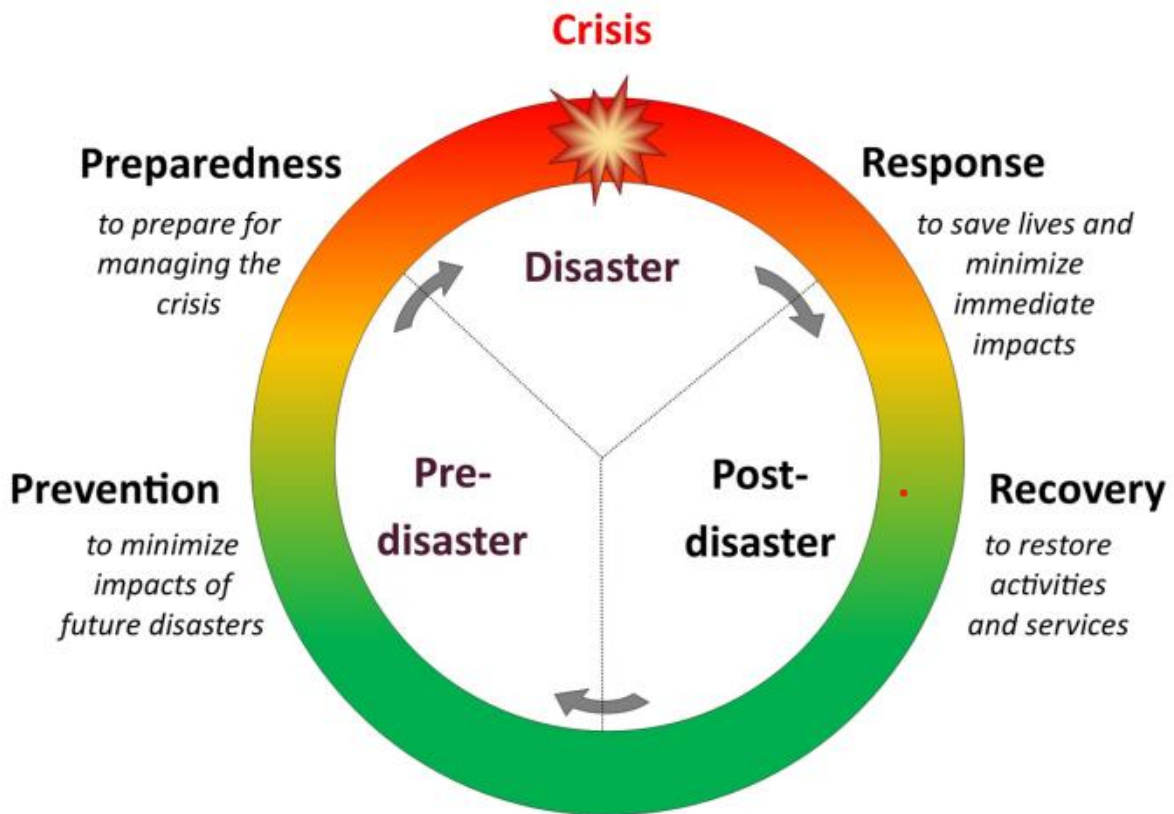
(Εικόνα 1.1), και είναι η φάση πρόληψης, η φάση ετοιμότητας και η φάση διαχείριση κρίσεων πριν και μετά την κρίση.

Η φάση πρόληψης, περιλαμβάνει όλες αυτές τις δράσεις που στοχεύουν στην ελαχιστοποίηση των μελλοντικών επιπτώσεων (Le Cozannet, et al., 2020). Η φάση ετοιμότητας, στοχεύει στην προετοιμασία για την απειλή, αλλά και τη διαχείριση καταστροφών (Voigt, et al., 2007; Denis, et al., 2016; Klomp, 2016). Η φάση διαχείριση κρίσεων πριν και μετά την κρίση, έχει ως απώτερο στόχο τη διάσωση των ζώων, την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων και την αποκατάσταση των υπηρεσιών που υποστηρίζουν τις δραστηριότητες του ανθρώπου (Myint, et al., 2008; Wang & Xie, 2018).

Όσον αφορά την ελαχιστοποίηση των μελλοντικών επιπτώσεων, περιλαμβάνει την επιβολή προηγμένων οικοδομικών οδηγιών και προτύπων, την ανακατασκευή υπερυψωμένων αυτοκινητόδρομων, νοσοκομείων και καταφυγίων, καθώς επίσης την ενημέρωση και εκπαίδευση των πολιτών και των υπεύθυνων φορέων, σχετικά με τους κινδύνους και τις πιθανές στρατηγικές μετριασμού τους (Sun, et al, 2020).

Ως φάση η ετοιμότητα, τίθεται σε ισχύ, στην περίπτωση που λαμβάνει χώρα, μία έκτακτη ανάγκη, ή καταστροφή. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνει ενέργειες προετοιμασίας πριν την καταστροφή, προκειμένου να σωθούν ζωές και να βοηθηθούν επιχειρήσεις απόκρισης και διάσωσης, όπως η αποθήκευση νερού και φαγητού, η δημόσια ανάρτηση των τηλεφώνων έκτακτης ανάγκης και η προετοιμασία εκκενώσεων (Sun, et al, 2020).

Τέλος, η φάση διαχείριση κρίσεων πριν και μετά την κρίση, μπορεί να διακριθεί σε δύο επιμέρους στάδια, όπως το στάδιο απόκρισης, το οποίο συμβαίνει κατά τη διάρκεια της καταστροφής και το στάδιο αποκατάστασης, το οποίο συμβαίνει μετά την καταστροφή. Συνεπώς, στο στάδιο απόκρισης, τίθενται σε εφαρμογή κυρίως σχέδια και στρατηγικές που έχουν αποφασιστεί εκ των προτέρων, με τις δραστηριότητες να περιλαμβάνουν την εκκένωση απειλούμενων περιοχών, την συμμετοχή των πυροσβεστικών δυνάμεων, τις προσπάθειες έρευνας και διάσωσης, τη διαχείριση καταφυγίων και την ανθρωπιστική βοήθεια (Sun, et al, 2020). Σε αντίθεση, το στάδιο αποκατάστασης, αναφέρεται στις προσπάθειες που γίνονται για την επισκευή και ανακατασκευή, με αποτέλεσμα την επιστροφή στην κανονικότητα, ή και σε ένα ακόμα καλύτερο λειτουργικό επίπεδο (Sun, et al, 2020). Πιο συγκεκριμένα, περιλαμβάνει απομάκρυνση των συντριμμίων, ακριβή εκτίμηση των ζημιών και ανακατασκευή των υποδομών, καθώς επίσης και οικονομική βοήθεια στους πληγέντες από κρατικούς φορείς, αλλά και ασφαλιστικές εταιρείες (Sun, et al, 2020).

Εικόνα 1.1. Κύκλος διαχείρισης καταστροφών (Le Cozannet, et al., 2020).

1.2. Φυσικές Καταστροφές

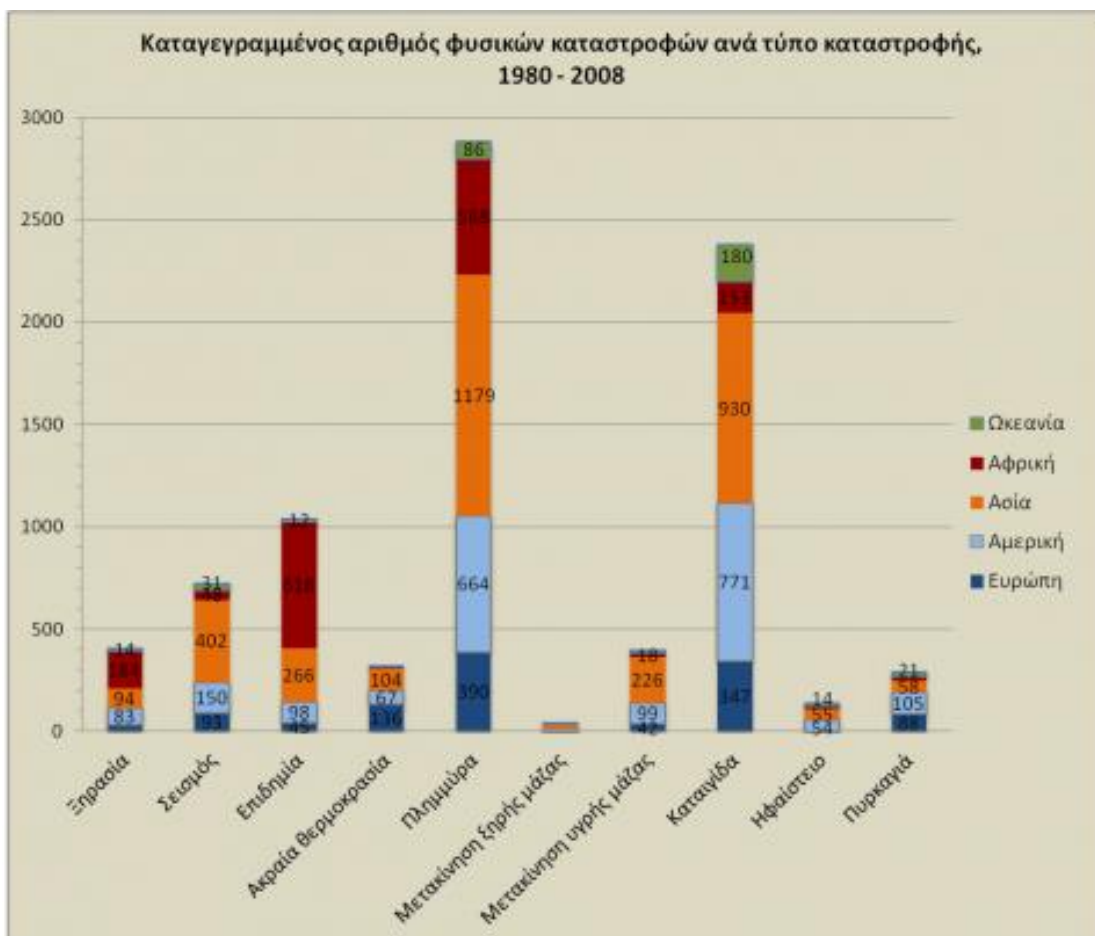
Οι φυσικές καταστροφές, σχετίζονται με καταστροφικά φαινόμενα, η προέλευση των οποίων συνδέεται με ατμοσφαιρικές, γεωλογικές και υδρολογικές συνθήκες, όπως είναι οι σεισμοί, οι πλημμύρες, οι ξηρασίες, οι κατολισθήσεις και οι τυφώνες, όπου έχουν την ικανότητα να προκαλέσουν υλικές και περιβαλλοντικές ζημιές, καθώς επίσης και ανθρώπινες απώλειες (Sorokin & Horowitz, 2017). Μία φυσική καταστροφή αποτελεί συνέπεια ενός φυσικού κινδύνου και περνάει από το στάδιο της πιθανότητας σε μία ενεργή φάση και μπορεί να είναι μία ηφαιστειακή έκρηξη, ένας σεισμός, μία πλημμύρα, μία επίδραση στους ανθρώπους. Όσον αφορά τον φυσικό κίνδυνο, προκύπτει από περιβαλλοντικές φυσικές διεργασίες και αρκετές φορές συνδέεται με άλλους φυσικούς κινδύνους, όπως μία κατολίσθηση κ.α.

Ωστόσο, αρκετοί επιστήμονες αντιδρούν με τον όρο «φυσικές», επισημαίνοντας ότι ένα φυσικό φαινόμενο-κίνδυνος, δεν καταλήγει ποτέ σε καταστροφή χωρίς την ανθρώπινη συμμετοχή. Για παράδειγμα μία ηφαιστειακή έκρηξη, η οποία συμβαίνει σε μία μη-κατοικημένη περιοχή, θεωρείται φυσικό φαινόμενο εξαιρετικής σημασίας, ωστόσο δεν αποτελεί καταστροφή. Αντίθετα, η αυξανόμενη συχνότητα ισχυρών καταιγίδων και η όξυνση καταστροφικών πλημμυρών, έχουν την ικανότητα να οδηγήσουν σε καταστροφές, λόγω της ανθρώπινης δραστηριότητας (αποστραγγιστικά έργα και αποψίλωση δασών), η οποία διαταράσσει το περιβάλλον και οδηγεί σε κλιματικές αλλαγές (Smith, 1996).

Συγκεκριμένα, η παγκόσμια βάση δεδομένων για τις φυσικές καταστροφές (Emergency Events Database- EM-DAT) και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (World Health Organization- WHO) έχουν ταξινομήσει τις φυσικές καταστροφές ως (ΜΕ.Κ.Δ.Ε. Ε.Μ.Π., 2021):

1. Γεωφυσικές, όπως είναι εμφανίσεις σεισμών, ηφαιστειακές εκρήξεις και οι κατολισθήσεις ξηρής μάζας.
2. Υδρολογικές, όπως είναι οι πλημμύρες και οι κατολισθήσεις υγρής μάζας όπως για παράδειγμα οι χιονοστιβάδες.
3. Μετεωρολογικές, όπως είναι οι θύελλες και οι καταιγίδες.
4. Κλιματολογικές, όπως είναι οι ξηρασίες, οι ακραίες θερμοκρασίες και οι δασικές πυρκαγιές.
5. Βιολογικές, όπως είναι οι επιδημίες που προκαλούνται από την έκθεση των ζωντανών οργανισμών σε παθογόνους οργανισμούς.

Στην Εικόνα 1.2, φαίνεται ότι οι υδρολογικές (πλημμύρες) και μετεωρολογικές (καταιγίδες) καταστροφές, κατέχουν το μεγαλύτερο ποσοστό παγκοσμίως, με εμφανίσεις κυρίως στην Ασία και στην Αμερική. Ακολούθως, συναντώνται οι βιολογικές καταστροφές (επιδημίες), οι γεωφυσικές καταστροφές (σεισμοί και ηφαίστεια), και τέλος οι κλιματολογικές καταστροφές (ξηρασίες, πυρκαγιές, ακραίες θερμοκρασίες).

Εικόνα 1.2. Καταγεγραμμένος αριθμός φυσικών καταστροφών, ανά τύπο καταστροφής από το 1980 έως το 2008, σε παγκόσμιο επίπεδο (ΜΕ.Κ.Δ.Ε. Ε.Μ.Π., 2021).

Συνήθως έπειτα από μία φυσική καταστροφή, επέρχεται ολική ή μερική καταστροφή σε δρόμους, συγκοινωνίες, μέσα μαζικής ενημέρωσης και πηγές ενέργειας, συνεπώς δημιουργούνται άμεσες τοπικές ελλείψεις πόρων και διαταράσσεται το οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό σύστημα της ευρύτερης περιοχής που επηρεάστηκε (Wijkman & Timberlake, 2021). Η απειλή των φυσικών καταστροφών (ηφαιστειακές εκρήξεις, τσουνάμι, πλημμύρες, σεισμοί, ξηρασίες, ή δασικές πυρκαγιές) είναι πάντοτε παρούσα και αναμενόμενη, σε ορισμένες περιοχές του κόσμου, είτε αυτές είναι αναπτυγμένες, είτε υποανάπτυκτες. Άλλωστε, οι κοινωνίες αυτών των περιοχών είναι εκτεθειμένες συνεχώς σε φυσικούς κινδύνους, με αποτέλεσμα να λαμβάνουν απαραίτητα μέτρα αντιμετώπισης και πρόληψης καταστροφών και να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν πλήρως, τις σοβαρές συνέπειες που επιφέρουν τέτοια φαινόμενα. Επομένως, οι άνθρωποι και κατ' επέκταση οι κοινωνίες, που δεν είναι έτοιμες να αντιμετωπίσουν και να προστατευθούν από μία φυσική καταστροφή και τις αρνητικές επιπτώσεις που επιφέρει, χαρακτηρίζονται ευάλωτες και τρωτές σε αυτές.

Παλαιότερα, οι φυσικές καταστροφές συσχετίστηκαν επίσης, με επακόλουθες κοινωνικές συγκρούσεις και με την εδραίωση των υφιστάμενων επιπέδων φτώχειας και ανισότητας (Stallings, 1988; Birkmann, et al., 2010). Από την αρχή της ανθρώπινης κοινωνίας, οι κοινωνικές συγκρούσεις άσκησαν μεγάλη επιρροή στην εξέλιξη της κοινωνίας (Χυ, et al., 2016). Έτσι, οι περισσότερες μελέτες, επικεντρώνονται κυρίως στις επιπτώσεις που επιφέρουν οι καταστροφές, στη διαχείριση κινδύνου, αλλά και στην αποκατάσταση της κοινωνίας μετά την καταστροφή, παρά στις κοινωνικές συνέπειες που προκύπτουν έπειτα την καταστροφή (Nel & Righarts, 2008). Για πρώτη φορά οι πολωτικές επιπτώσεις των καταστροφών αναφέρθηκαν από τους Sorokin & Horowitz (2017), ενώ ο Cuny (1994) ανέφερε ότι οι φυσικές καταστροφές μπορεί να λειτουργήσουν ως έναυσμα για την αλλαγή της κοινωνικής δομής. Όντως, οι φυσικές καταστροφές έχουν την δυνατότητα να προκαλέσουν πολιτική αναταραχή (Drury & Olson, 1998), με αποτέλεσμα αρκετές μελέτες να αναφέρονται στο πώς η εμφάνιση φυσικών καταστροφών μπορεί να αυξήσει σημαντικά τον κίνδυνο για επικίνδυνες εμφύλιες συγκρούσεις, τόσο βραχυπρόθεσμα, όσο και μεσοπρόθεσμα (Brancati, 2007; Nel & Righarts, 2008; Omelicheva, 2011).

1.3. Το φαινόμενο της Κλιματικής Κρίσης

Το παγκόσμιο κλίμα έχει απασχολήσει σε τεράστιο βαθμό την ανθρωπότητα τα τελευταία έτη, εξαιτίας των έντονων μεταβολών που το διακρίνουν. Οι ακραίες καιρικές συνθήκες, η αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας και ακολούθως η πολυπλοκότητα που χαρακτηρίζει συχνά πλέον διάφορα φυσικά φαινόμενα, απορρέουν ακριβώς από το φαινόμενο αυτό που ονομάζεται Κλιματική Αλλαγή.

Η κλιματική κρίση, αποτελεί ίσως την σημαντικότερη πρόκληση του 21^{ου} αιώνα, τόσο σε κοινωνικό όσο και σε περιβαλλοντικό επίπεδο. Η Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή (Intergovernmental Panel on Climate Change-IPCC) στις επίσημες εκθέσεις της, οι οποίες δημοσιεύθηκαν κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες (IPCC, 2001, 2007, 2014) παρουσιάζει επαρκή και ολοκληρωμένα στοιχεία για την αυξητική τάση που παρατηρείται στην συχνότητα, έκταση και

ένταση των ακραίων και επικίνδυνων φαινομένων, τα οποία προκαλούνται από την αύξηση της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη, λόγω της ανθρωπογενούς παρέμβασης. Επίσης, στις εκθέσεις (IPCC, 2001, 2007, 2014) αναφέρονται οι σημαντικές επιπτώσεις που προκαλούν τα φαινόμενα αυτά στο περιβάλλον, την κοινωνία, αλλά και οικονομία, τόσο σε παγκόσμιο, όσο και σε τοπικό επίπεδο.

Σύμφωνα με τους Hansen & Stone (2016), ολοένα και περισσότερες κοινότητες και περιοχές του κόσμου, επηρεάζονται από τα συσχετιζόμενα φαινόμενα, αλλά και τις επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης. Ενώ στην μελέτη του Rasborg (2012), αναφέρεται ότι η κρισιμότητα και η πολυπλοκότητα των νέων συνθηκών που δημιουργούνται λόγω των σοβαρών πιέσεων που δέχονται τα ανθρώπινα και φυσικά συστήματα, σχηματίζουν μία καινούρια και έντονα εξελισσόμενη τάση πραγμάτων, και μία εποχή η οποία αναδύεται μέσα από την αβεβαιότητα και τη διακινδύνευση. Στην έκθεση IPCC (2022) υποδείχθηκε ότι, περίπου 3,5 δισεκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον κόσμο, καθώς και ένα μεγάλο ποσοστό ζώντων πληθυσμών, μπορούν να θεωρηθούν ευάλωτοι σε αυτή την νέα πραγματικότητα. Ταυτόχρονα, στην ίδια έκθεση αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι, στο κοντινό μέλλον θα πολλαπλασιαστούν οι βασικοί κίνδυνοι, όπου επηρεάζουν τα οικοσυστήματα στις μέρες μας και η ανθρωπότητα θα οδηγηθεί σε εκτεταμένες ζημιές, αν η αύξηση της θερμοκρασίας σε παγκόσμιο επίπεδο παρατηρηθεί πέραν του 1,5°C.

Παρομοίως, η πλειοψηφία των επιστημόνων συμφωνεί στο ότι, η διαχείριση και αντιμετώπιση της σύγχρονης κλιματικής κρίσης, χρειάζεται πολιτικές και πρότυπα αειφορικής ανάπτυξης και διακυβέρνησης, όπως επίσης και συνεργασίες σε διεθνές, εθνικό και τοπικό επίπεδο (Δασκολιά, 2023). Δεδομένου του ότι στο κοντινό μέλλον, οι απειλές λόγω κλιματικής κρίσης, θα γίνονται ολοένα και περισσότερες, πιο πολύπλοκες, αλλά και πιο απαιτητικές ως προς τη διαχείρισή τους (King, et al., 2017), ο ρυθμός εξέλιξης και το μέγεθος της κρίσης, αλλά και των σχετιζόμενων επιπτώσεων με αυτήν, θα εξαρτώνται πολύ από τις ενέργειες μετριασμού της και προσαρμογής σε αυτήν (Δασκολιά, 2023).

Εξαιρετικά σημαντική παράμετρος για την εκτίμηση των κινδύνων που επέρχονται από την κλιματική αλλαγή και την ανάπτυξη διαδικασιών για την αντιμετώπισή τους, αποτελεί ο προσδιορισμός της ευπάθειας των ποικίλων οικοσυστημάτων και κοινοτήτων, σε σχέση με τα ποικίλα πρότυπα μοντέλα κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης και τις εφαρμογές χρήσεων γης, όπως και με τις παλαιότερες, αλλά και πιο πρόσφατες συνθήκες περιβαλλοντικής αδικίας και ανισότητας (IPCC, 2022). Εν ολίγοις, η εξακρίβωση των κοινωνικών και άλλων όψεων της κλιματικής αλλαγής, και η αποδοχή αντίστοιχων οπτικών και δεδομένων στην προσέγγιση και αντιμετώπιση της, συμπεριλαμβάνονται στα θεμελιώδη κριτήρια μίας προοπτικής μετασχηματισμού, η οποία έχει απώτερο στόχο την επίτευξη της αειφορίας (Newell, et al., 2021).

1.4. Περιβάλλον

Οι ανθρώπινες παρεμβάσεις στο περιβάλλον, διαμορφώνονται τόσο χρονικά, όσο και χωρικά, δημιουργώντας σημαντικές επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα του πλανήτη, αλλά και στην ανθρώπινη οικονομία. Η ανθρωπότητα και το περιβάλλον συνδέονται, δημιουργώντας ένα κοινό σύστημα ζεύγους (Liu, et al., 2007). Οι διεργασίες του οικοσυστήματος, καθώς και το ίδιο το οικοσύστημα, τα οποία στηρίζουν τα κοινωνικά και οικονομικά συστήματα του ανθρώπου, αναπτύσσονται από την φύση (Costanza, et al., 2014). Έπειτα ο άνθρωπος με την εξόρυξη

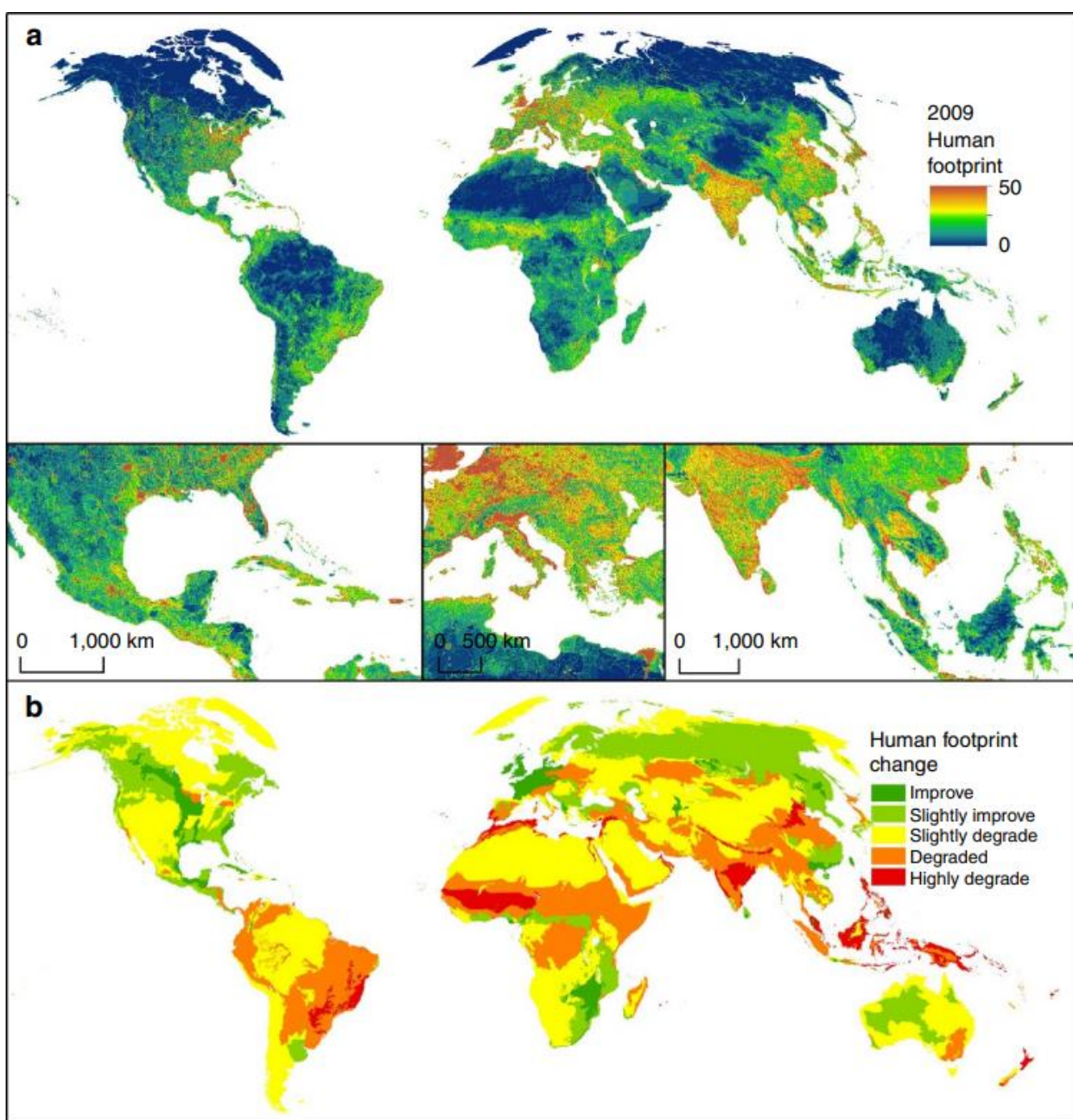
φυσικών πόρων, την αστικοποίηση και την μετατροπή φυσικών οικοτόπων σε αγροτικές χρήσεις γης, ασκεί πίεση σε αυτά τα φυσικά συστήματα (Kareiva, et al., 2007). Τα συνεχώς αυξανόμενα στοιχεία και δεδομένα, επισημαίνουν ότι η ανθρώπινη παρέμβαση επιταχύνει και υπονομεύει την σταθερότητα των φυσικών οικοσυστημάτων (Steffen, et al., 2015), επηρεάζοντας και επιφέροντας σημαντικές επιπτώσεις σε αυτά. Στις μέρες μας, αρκετές έρευνες υποδεικνύουν μία σημαντική αποτυχία στον μετριασμό των συγκεκριμένων επιπτώσεων, με αποτέλεσμα, αφενός να μειώνεται ευρύτερα η βιοποικιλότητα των οικοσυστημάτων (Newbold, et al., 2015; Butchart, et al., 2010) και αφετέρου να μειώνονται τα οφέλη που παρέχουν τα φυσικά οικοσυστήματα στον άνθρωπο (Costanza, et al., 2014).

Η ανθρώπινη παρέμβαση στο περιβάλλον, δημιουργεί χωρικά και χρονικά πρότυπα, η κατανόηση των οποίων θεωρείται βασική αρχή για την μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που προκαλούνται σε ευαίσθητες, ή οικολογικά πολύτιμες περιοχές. Συγκεκριμένα, οι ανθρώπινες παρεμβάσεις στο περιβάλλον, είναι επιβλαβείς και θεωρούνται απειλή για την βιοποικιλότητα των οικοσυστημάτων (Martins, et al., 2012). Πρόσφατες έρευνες, στηριζόμενες στην επιστήμη της τηλεπισκόπησης, με την οποία παρέχεται η δυνατότητα της χαρτογράφησης των ανθρώπινων παρεμβάσεων, ανέπτυξαν πρωτοφανή πρόοδο στη διατήρηση των οικοσυστημάτων στο πέρασμα των χρόνων, ειδικότερα των δασικών περιοχών (Hansen, et al., 2013). Ωστόσο, αρκετές ανθρώπινες παρεμβάσεις, όπως είναι τα εκτεταμένα οδικά δίκτυα και τα βοσκοτόπια, είναι πολύ πιο δύσκολο να ανιχνευθούν σε σχέση με τις παρθένες περιοχές των βιοτόπων, και έτσι πολύ συχνά παραλείπονται από τους δορυφόρους (Raiter, et al., 2014). Απώτερος στόχος της συσσωρευμένης χαρτογράφησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων/απειλών, λόγω της ανθρώπινης παρέμβασης, είναι να ξεπεραστούν αυτές οι παραλείψεις, αναπτύσσοντας ένα πρότυπο που περιλαμβάνει ένα εύρος ανθρώπινων παρεμβάσεων, το οποίο αποτελείται από δορυφορικά ζεύγη που λαμβάνονται από πάνω προς τα κάτω, και δεδομένα που συλλέγονται από κάτω προς τα πάνω, διαμέσου της επιτόπιας έρευνας (Halpern & Fujita, 2013). Μία σειρά από χάρτες επιπτώσεων/απειλών έχει αναπτυχθεί σύμφωνα με τους Woolmer, et al. (2008) σε περιφερειακό επίπεδο, ενώ σύμφωνα με τους (Halpern, 2008) και Geldmann, et al. (2014) σε παγκόσμια κλίμακα.

Ο όρος Ανθρώπινο Αποτύπωμα (Human Footprint), αναφέρθηκε για πρώτη φορά στην μελέτη των Sanderson, et al. (2002) οι οποίοι χρησιμοποίησαν δεδομένα από το 1990 έως το 2002. Το πρότυπο του Ανθρώπινου Αποτυπώματος (Human Footprint) είναι εξαιρετικής σημασίας, καθώς εξετάζει συνολικά οκτώ ανθρώπινες επιπτώσεις/απειλές, σε παγκόσμια κλίμακα, με αποτέλεσμα να καθίσταται το πιο πληρέστερο παγκόσμιο πρότυπο σταθερών χερσαίων δεδομένων με την υψηλότερη ανάλυση, όπου σχετίζεται με τις συσσωρευμένες ανθρώπινες πιέσεις που ασκούνται στο περιβάλλον (Venter, et al., 2016). Αναφορικά οι επίγειοι χάρτες των συσσωρευμένων επιπτώσεων/απειλών, αποδείχθηκαν ως οι καλύτεροι προγνωστικοί δείκτες του ευρύτερου μεγέθους των ειδών, σε σχέση με τα βιολογικά τους χαρακτηριστικά, όπως το μέγεθος του σώματος και το τροφικό επίπεδο τους (Di Marco & Santini, 2015). Επίσης, οι χάρτες αυτοί είναι ισχυρός προγνωστικός παράγοντας για τις σύγχρονες καταρρεύσεις (Yackulic, et al., 2011), το επίπεδο απειλής των ειδών (Safi & Pettorelli, 2010), τον πλούτο των ειδών σε τοπική κλίμακα (Seiferling, et al., 2014), καθώς και το πληθυσμιακό μέγεθος των ειδών και την ικανότητα διασποράς (Hand, et al., 2014).

Σύμφωνα με τους Beans, et al. (2012), οι συσσωρευμένες επιπτώσεις/απειλές λόγω της ανθρώπινης παρέμβασης στο περιβάλλον, εξαρτώνται επίσης και από τις ποικίλες παραβάσεις. Επομένως, με τις συνεχόμενες επικλήσεις για ταχεία δράση και πρόληψη, κατά την κατάρρευση των πλανητικών οικοσυστημάτων (Steffen, et al., 2015), θα πρέπει να κατανοήσουμε καλύτερα τις χωρικές και χρονικές τάσεις των ανθρώπινων επιπτώσεων/απειλών, αλλά και τις οδυνηρές

συνέπειες τους, ούτως ώστε να δράσουμε καλύτερα ως ανθρωπότητα. Η μελέτη των Venter, et al. (2016), υπέδειξε ότι σε γενικά πλαίσια το ανθρώπινο αποτύπωμα είναι ευρύτερα διαδεδομένο και χαρακτηρίζεται από συνεχή αυξητική τάση, ειδικότερα σε τροπικές περιοχές, αλλά και σε περιοχές του πλανήτη που έχουν άφθονη και πλούσια βιοποικιλότητα. Επίσης, οι ίδιοι ερευνητές αναφέρουν ότι τα έθνη με υψηλή οικονομία και ισχυρό έλεγχο της διαφθοράς, υπέδειξαν μερική βελτίωση, ωστόσο αυτό επισκιάζεται από το γεγονός ότι, το 71% των παγκόσμιων οικοσυστημάτων επηρεάστηκε από αξιολογούμενες παρεμβάσεις του ανθρώπινου αποτυπώματος. Πιο συγκεκριμένα, οι υψηλότερες πιέσεις που δέχεται το περιβάλλον από την ανθρώπινη παρέμβαση, σημειώνονται στα πλατύφυλλα δάση της Δυτικής Ευρώπης, των ανατολικών Ηνωμένων Πολιτειών και της Κίνας, στα τροπικά και ξηρά δάση της Ινδίας και επιμέρους περιοχές της Βραζιλίας, καθώς επίσης και σε τμήματα του τροπικού υγρού δάσους της Νοτιοανατολικής Ασίας (Εικόνα 1.3a; Venter, et al., 2016). Από το έτος 1993 έως το έτος 2009, παρατηρείται μία αλλαγή στο ανθρώπινο αποτύπωμα, καθώς προβλέπεται μεγαλύτερος αριθμός σε σχέση με τον μέσο όρο των 823 οικολογικών ορίων (Εικόνα 1.3.b; Venter, et al., 2016).

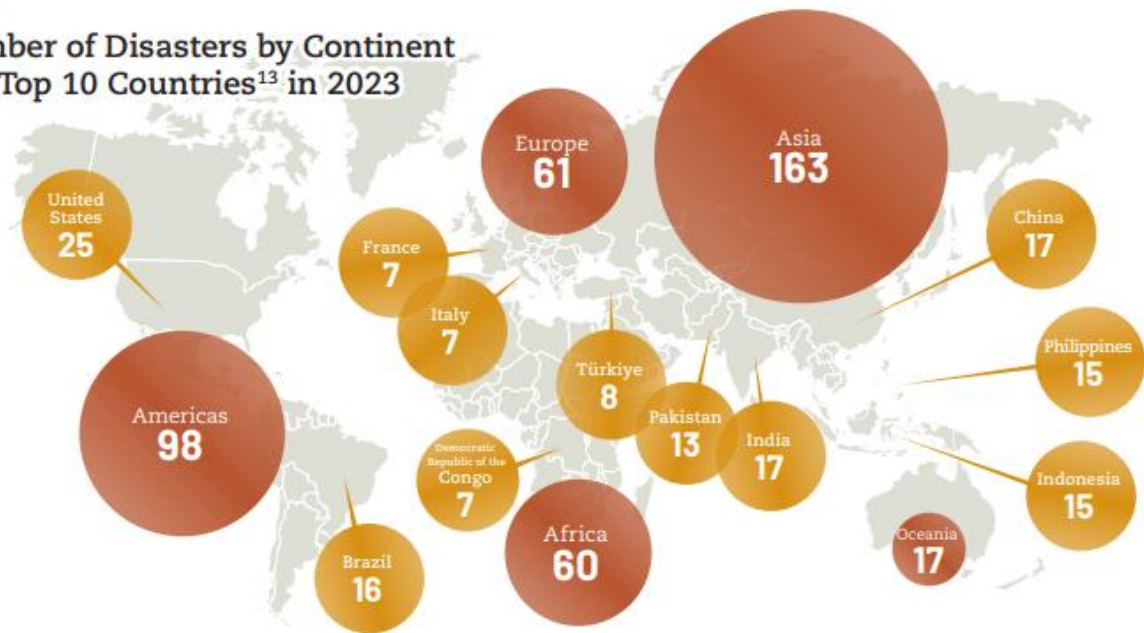
Εικόνα 1.3. Χάρτης ο οποίος παρουσιάζει την τρέχουσα κατάσταση και την πρόσφατη αλλαγή στο παγκόσμιο ανθρώπινο αποτύπωμα: **(a)** Ο παγκόσμιος χάρτης ανθρώπινου αποτυπώματος για το έτος 2009 χρησιμοποιώντας μία κλίμακα χρωμάτων από το 0 έως το 50, η οποία υποδεικνύει από το ψυχρό έως το ζεστό, και **(b)** απόλυτη αλλαγή στο μέσο ανθρώπινο αποτύπωμα από το 1993 έως το 2009 στην οικολογική κλίμακα. Τα δεδομένα για την αλλαγή του ανθρώπινου αποτυπώματος συνοψίζονται από οικοπεριοχές, ούτως ώστε να επιτραπεί η ερμηνεία των ευρύτερων προτύπων. Τα ένθετα πάνελ στην εικόνα **(b)** παρουσιάζουν εστιακές περιοχές, οι οποίες επεκτείνονται σε ολόκληρο το εύρος της κλίμακας πίεσης του ανθρώπινου αποτυπώματος.

1.5. Σημασία της διαχείρισης καταστροφών

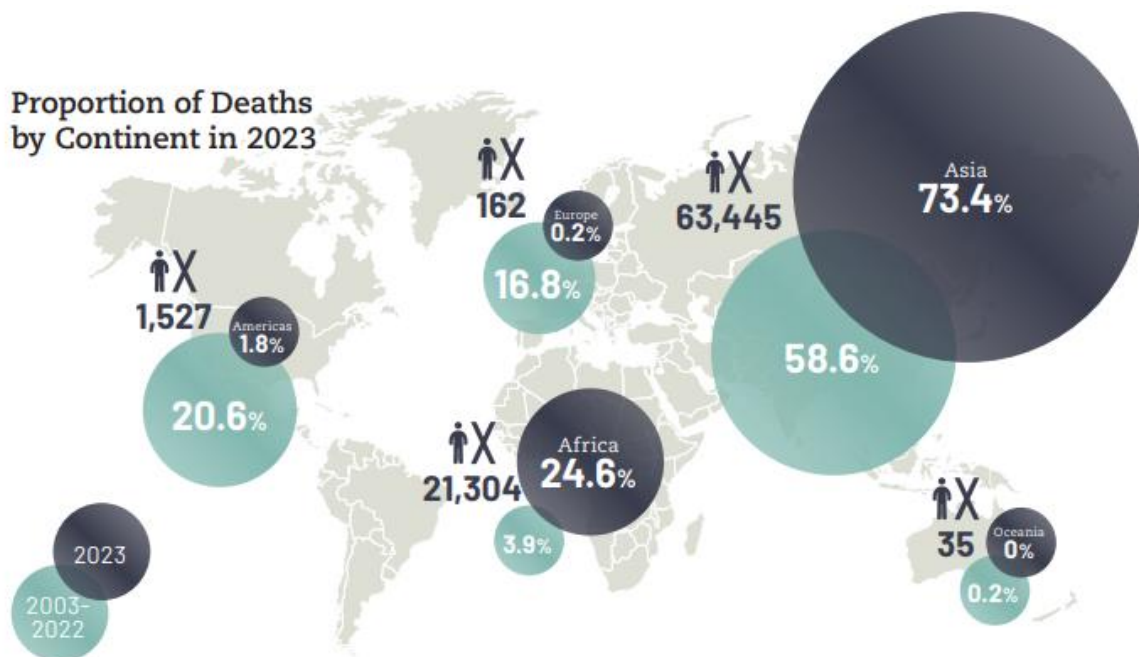
Παγκοσμίως, ο αριθμός των καταστροφών ολοένα και αυξάνεται. Κατά την τελευταία δεκαετία οι καταστροφές έχουν γίνει πιο σοβαρές και επηρεάζουν όλο και περισσότερους ανθρώπους. Κατά τη διάρκεια του έτους 2023, σημειώθηκαν παγκοσμίως, 399 φυσικές καταστροφές (Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED), 2024). Πιο συγκεκριμένα, ο μεγαλύτερος αριθμός καταστροφών καταγράφηκε στην Ασία (163), ενώ ακολουθούν η Αμερική, η Ευρώπη και η Αφρική, με 98, 61 και 60 καταστροφές, αντίστοιχα [Εικόνα 1.4; Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED), 2024].

Οι καταστροφές αυτές, επηρέασαν 93.1 εκατομμύρια ανθρώπους, καθώς επίσης επέφεραν οικονομικές ζημιές ύψους 202,7 δισεκατομμύρια δολάρια (USD) και 86.473 ανθρώπινες απώλειες, έναντι των 64.148 θανάτων που προκλήθηκαν από φυσικές καταστροφές από το 2003 έως το 2022 (Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED), 2024). Συγκεκριμένα, όπως αναφέρεται στην Έκθεση, η Ασία είχε το μεγαλύτερο ποσοστό ανθρώπινων απωλειών, ύψους 73.4%, ενώ ακολουθεί η Αφρική με 24.6% (Εικόνα 1.5).

Number of Disasters by Continent and Top 10 Countries¹³ in 2023

Εικόνα 1.4. Αριθμός καταστροφών, ανά ήπειρο [Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED), 2024].

Εικόνα 1.5. Ποσοστό ανθρώπινων απωλειών, ανά ήπειρο, κατά το έτος 2023, σε σχέση με το ποσοστό ανθρώπινων απωλειών από το 2003 έως το 2022 [Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED), 2024].

Καθώς ο αριθμός και η ποικιλία των καταστροφών, που μπορούν να προκαλέσουν, τόσο άμεσες, όσο και έμμεσες επιπτώσεις, αυξάνεται συνεχώς, αρκετές χώρες ανησυχούν ολοένα και περισσότερο, για την απόλυτη ανάγκη μείωσης του κινδύνου καταστροφών, με συνέπεια την

ανάπτυξη μία ανθεκτικής κοινωνίας ως προς τις καταστροφές. Εκατομμύρια άνθρωποι, παγκοσμίως, πλήττονται σημαντικά κάθε χρόνο από τις καταστροφές, λόγω των ανεπαρκών μηχανισμών αντιμετώπισης μίας καταστροφής (Oktari, et al., 2020). Όμως, και σε περιπτώσεις που υπάρχουν τέτοιοι μηχανισμοί, αυτοί δεν μετατρέπονται σε σωτήρια γνώση, κυρίως για κοινωνίες που απειλούνται προς εξαφάνιση (Oktari, et al., 2020). Με βάση όλα τα αναφερόμενα, διακρίνεται η τρέχουσα ανεπαρκής πρακτική της διαχείρισης καταστροφών. Ειδικότερα, οι Kaklauskas, et al. (2009), ανέφεραν ότι αυτό, παρουσιάζει την έλλειψη ανταλλαγής γνώσεων και δημιουργίας αποτελεσματικών στρατηγικών για τη διαχείριση καταστροφών.

Σημειώνεται ότι, η διαχείριση γνώσης προϋποθέτει την απόκτηση της σωστής γνώσης στον κατάλληλο χρόνο, αλλά και τόπο, στοχεύοντας στην διευκόλυνση των διεργασιών δημιουργίας, ανταλλαγής και αξιοποίησης της γνώσης (Oktari, et al., 2020). Οι ίδιοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι, αν και οι αρνητικές συνέπειες που σχετίζονται με τις καταστροφές δεν μπορούν να εξομαλυνθούν πλήρως, η συνεχόμενη προσπάθεια μπορεί να επηρεαστεί, με απώτερο στόχο την ελαχιστοποίηση των καταστροφών και την γνώση των στρατηγικών διαχείρισης καταστροφών. Αναμφισβήτητα, οι καλές πρακτικές και τα διδάγματα, μπορούν να στηρίξουν την συγκεκριμένη προσπάθεια, μέσω των ενημερωμένων δράσεων ελαχιστοποίησης και του σωστού προγραμματισμού ετοιμότητας.

Για την επίτευξη των βέλτιστων πρακτικών κατά την εφαρμογή του κύκλου διαχείρισης καταστροφών, οι αρμόδιοι και υπεύθυνοι φορείς, θα πρέπει να προάγουν την καινοτομία και να μαθαίνουν από τις πρακτικές, αλλά και τις καταστάσεις/καταστροφές σε πραγματικό χρόνο. Συνεπώς, οι αρμόδιοι και υπεύθυνοι φορείς, επιβάλλεται να βελτιώνουν συνεχώς τις γνώσεις και τις δεξιότητες τους.

Έτσι, η διαχείριση καταστροφών είναι ζωτικής σημασίας, καθόσον με βάση τους Sarker, et al. (2020) αποτελεί αυξανόμενη ανησυχία και προτεραιότητα σε όλο τον κόσμο, με την «ανθεκτικότητα» ολοένα και περισσότερο να θεωρείται ως βασικό κριτήριο. Η «ανθεκτικότητα» σχετίζεται άμεσα με την καταστροφή, όπως επίσης με την ανάπτυξη και την διαχείριση μετά την καταστροφή (Sarker, et al., 2020). Επομένως, η αποτελεσματική διαχείριση καταστροφών θα πρέπει να ενισχύει την ανθεκτικότητα μίας κοινωνίας στις καταστροφές (Sun, et al, 2020).

1.6. Ιστορική Αναδρομή

Σε όλη την ανθρώπινη ιστορία, οι καταστροφές, είτε αυτές προκαλούνται από φυσικά φαινόμενα είτε απορρέουν από την ανθρώπινη παρέμβαση, είναι αναπόσπαστο τμήμα της ύπαρξής μας. Λόγω των δυσκολιών, οι κοινωνίες έπρεπε να προσαρμοστούν και να ανταποκριθούν, κάτι που οδήγησε στην εξέλιξη της διαχείρισης έκτακτης ανάγκης. Οι αρχικές προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση των καταστροφών, συνήθως ήταν αποτυχία, με εξειδικευμένους κλάδους να επικεντρώνονται σε συγκεκριμένες πτυχές της διαχείρισης καταστροφών. Εν τούτοις, διαμέσω της συνεχούς έρευνας και των διδαγμάτων, τα οποία αντλήθηκαν από τις πρώτες μελέτες και εξελίχθηκαν καταλλήλως, στις μέρες μας, οι αρμόδιοι και υπεύθυνοι φορείς της διαχείρισης καταστροφών, έχουν βελτιώσει σημαντικά την ικανότητα τους να ελαχιστοποιούν, να ανταποκρίνονται και να ανακάμπτουν από τις καταστροφές.

Το δεύτερο εξάμηνο του 2018, ο κόσμος είχε πληγεί από αρκετές καταστροφές. Συγκεκριμένα, η Ινδία, λόγω των έντονων βροχοπτώσεων, πλήγηκε από δύο μεγάλες καταστροφικές πλημμύρες, όπου η μία σημειώθηκε στην πολιτεία Κεράλα στην Νότια Ινδία και η άλλη στις πολιτείες της βορειανατολικής Ινδίας, με αποτέλεσμα αρκετές υποδομές και σπίτια να βυθιστούν, αλλά και πολλές ανθρώπινες ζωές να χαθούν. Στις δυσπρόσιτες περιοχές, κυρίως στην πολιτικά παραμελημένη βορειανατολική Ινδία, παρεμποδίστηκε η παροχή βοήθειας, με τον φτωχότερο πληθυσμό να επηρεάζεται περισσότερο. Παρόμοια περίπτωση, αποτελεί και ο λιμός της Υεμένης (2016 έως και σήμερα), με την παροχή βοήθειας να είναι ανύπαρκτη, λόγω αδυναμίας πρόσβασης. Να σημειωθεί ότι, η Υεμένη, έχει καταστραφεί από τον πόλεμο του 2015, ο οποίος οδήγησε σε μείωση των τροφίμων εισαγωγής και κατά συνέπεια επέφερε μαζική πείνα και αρκετές ασθένειες, με τα παιδιά να διατρέχουν τον υψηλότερο κίνδυνο. Επίσης, οι καταστροφικοί σεισμοί στην Ινδονησία κατά το έτος 2018, προκάλεσαν μεγάλη αίσθηση και φόβο, ωστόσο η παροχή βοήθειας από οργανώσεις ΜΚΟ, αλλά και από τοπικές υπηρεσίες διαχείρισης καταστροφών, ελαχιστοποίησε την καταστροφή και επέφερε ανακούφιση στην κοινωνία. (Judith, 2018)

Εν όψει της ραγδαίας κλιματικής αλλαγής, οι φυσικές καταστροφές διαδραματίζονται σε κοινά σημεία, με τους ευάλωτους πληθυσμούς που βρίσκονται στα νοτιότερα σημεία του πλανήτη, να διατρέχουν τον υψηλότερο κίνδυνο. Συνεπώς, η σημασία των εθνικών και διεθνών οργανισμών, έχει διευρυνθεί, με απώτερο στόχο τους, τον περιορισμό της απώλειας των βιοποριστικών πόρων.

Από την αρχαιότητα, οι πολιτισμοί που ανήκαν στην Μεσοποταμία ή στην Κοιλάδα του Ινδού, οι πολιτισμοί της Ανατολικής Ασίας ή της Νοτιότερης Αμερικής, ήταν επιρρεπείς σε φυσικές καταστροφές, και αρκετοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι επηρεάστηκαν από το φαινόμενο των πλημμυρών (Lambriick, 1967). Επίσης, είναι ευρέως γνωστό ότι, οι πολιτισμοί της αρχαίας Κίνας κατασκεύαζαν φράγματα και αναχώματα, ούτως ώστε να περιορίσουν τις επιπτώσεις από το φαινόμενο των πλημμυρών που προέρχονταν από τον Κίτρινο Ποταμό (Chen, 2016). Πέραν των αναχωμάτων, ο Φαραώ Αμενεχμέτ Γ' της αρχαίας Αιγύπτου, έδωσε εντολή της εκτροπής του νερού από τον ποταμό Νείλο στην λίμνη Μοίρις με 200 περίπου «υδάτινους» τροχούς (Corrola, 2011). Ορισμένες από αυτές τις μεθόδους διαχείρισης καταστροφών, σύμφωνα με τον Chen (2016), έχουν ενσωματωθεί σε κώδικες παροχής βοήθειας από τις κυβερνητικές υπηρεσίες, με ενδεικτικό παράδειγμα την σημερινή Κίνα, της οποίας το Υπουργείο Υδάτινων Πόρων διαχειρίζεται τα καθήκοντα ελέγχου των πλημμυρών και της ξηρασίας.

Η ελαχιστοποίηση των καταστροφών, οδήγησε την Βρετανία, η οποία επεκτάθηκε αργότερα στην Βρετανική αποικιοκρατία, να επηρεαστεί σε σημαντικό βαθμό από τις τρέχουσες στρατηγικές διαχείρισης καταστροφών, οι οποίες για ορισμένους ερευνητές, ήταν όχι μόνο αποτελεσματικές, αλλά και πολύ καλά μελετημένες (Corrola, 2011). Τονίζεται ότι, με παρέμβαση του κράτους και κατά την εποχή της αποικιοκρατίας, συνέχισαν να κατασκευάζονται υποδομές για αντιπλημμυρικό έλεγχο (π.χ. αναχώματα) στην χώρα της Ινδίας (Roy, 2012).

Όσον αφορά το φαινόμενο των σεισμών, στην περιοχή της Ινδίας, επιχορηγήθηκαν κονδύλια για την παροχή βοήθειας μετά τους καταστροφικούς σεισμούς, ωστόσο η σημαντική εξέλιξη ήταν η χαρτογράφηση των περιοχών που θεωρούνταν επιρρεπείς στους σεισμούς (Roy, 2012). Σύμφωνα με τον ίδιο ερευνητή, η χαρτογράφηση τως γεωλογικών σχηματισμών, ήταν επίσης χρήσιμη για τις περιοχές που ήταν επιρρεπείς στο φαινόμενο των πλημμυρών.

Παρομοίως η Ιαπωνία πλήττεται και είναι ιδιαίτερα επιρρεπής στο φαινόμενο των σεισμών, ωστόσο η χρήση και η έρευνα των σεισμών από σειсмоγράφους ξεκίνησε τον 19^ο αιώνα από τον Milne (1887) με απώτερο στόχο την χαρτογράφηση των σεισμών. Η Σεισμολογική Εταιρεία της Ιαπωνίας (Seismological Society of Japan) ιδρύθηκε μετά τον σεισμό της Γιοκαχάμα το 1880, και θεωρείται η προκάτοχος της Εταιρείας Ιστορικών Μελετών για τους Σεισμούς (Historical Earthquake Studies) η οποία ιδρύθηκε το 1984 (Matsu'ura, 2017). Οι σεισμογενείς περιοχές της Ιαπωνίας είναι πολλές, ορόσημο γεγονός που βοήθησε στην ετοιμότητα των καταστροφών. Επίσης, η Ιαπωνία θεωρείται από τις καλύτερες χώρες στην ανθεκτικότητα των καταστροφών, καθώς πάρθηκαν πολλές βελτιώσεις στις πρακτικές της διαχείρισης καταστροφών, κατά τον 20^ο αιώνα.

Όσον αφορά την Ελλάδα, η αντιμετώπιση και η αντικατάσταση των καταστροφών, ξεκινά από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα, όπου το 1929 σε προεδρικό διάταγμα αναφέρονται οι περιπτώσεις των επικίνδυνων οικοδομών, σχετικά με τη στατιστική, δομική, υγιεινή και ασφάλεια κατά του πυρός. Ωστόσο, η έννοια της φυσικής καταστροφής αναφέρεται για πρώτη φορά στο νομοθετικό διάταγμα του 1971 (Νομοθετικό Διάταγμα 857/71) στο οποίο περιγράφονται οι αρμοδιότητες που έχουν οι Ένοπλες Δυνάμεις σε φυσικά καταστροφικά φαινόμενα, όπως είναι οι σεισμοί, οι πλημμύρες, οι τυφώνες, τα μαζικά ατυχήματα κ.λπ. (Πικουλής, et al., 2022)

Η Υπηρεσία Πολιτικής Σχεδίασης Έκτακτης Ανάγκης (ΠΣΕΑ), αναφέρεται για πρώτη φορά σε νόμο του 1968 (Νόμος 398/68), στον οποίον αναπτύσσονται στρατηγικά σχέδια για την αντιμετώπιση καταστροφών σε περιόδους ειρήνης, διαβαθμισμένα σύμφωνα με τις οδηγίες και αρμοδιότητες που έχει το εκάστοτε Υπουργείο. Το 1974, στο νομοθετικό διάταγμα που αφορά τη σχεδίαση της πολιτικής έκτακτης ανάγκης (Νομοθετικό Διάταγμα 17/74), προστίθεται η έννοια της Πολιτικής Προστασίας στη διαχείριση καταστροφών. (Πικουλής, et al., 2022)

Μετά τον καταστροφικό σεισμό του 1981, επήλθαν βελτιώσεις στις πρακτικές της διαχείρισης καταστροφών, με τη δημιουργία του Οργανισμού Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (ΟΑΣΠ), ο οποίος είναι αρμόδιος για τον σχεδιασμό και την επεξεργασία της αντισεισμικής πολιτικής της χώρας, όπως επίσης και την σύνταξη των σχεδίων έκτακτης ανάγκης (Νόμος 1349/83). Έπειτα, με την νομοθεσία (νόμος 2307/95) που τέθηκε σε ισχύ το 1995, κατοχυρώθηκαν τα τμήματα Πολιτικής Σχεδίασης Εκτάκτου Ανάγκης (Π.Σ.Ε.Α.) σε κάθε Περιφέρεια. Έπειτα, σε επόμενο νόμο για τη διαχείριση καταστροφών, εισάγεται ο όρος της «Πολιτικής Προστασίας», και ακολούθως στην νομοθεσία (Νόμος 2503/1997) του 1997 εισάγονται τα Αυτοτελή Γραφεία Πολιτικής Προστασίας σε επίπεδο Περιφερειών τα οποία υπάγονται υπό την αρμοδιότητα του Διευθυντή της κάθε Περιφέρειας, ενώ τα Π.Σ.Ε.Α. υπάγονται κατευθείαν υπό την αρμοδιότητα του εκάστοτε Περιφερειάρχη. Τέλος, με τον Νόμο 3013/02 του έτους 2002, προσεγγίζονται εννοιολογικά, οι όροι της καταστροφής, του κινδύνου, της φάσης ετοιμότητας και της κατάστασης έκτακτης ανάγκης. (Πικουλής, et al., 2022)

1.7. Πολιτική Προστασία

Η ανάπτυξη της Πολιτικής Προστασίας επήλθε σταδιακά ως εξέλιξη της Πολιτικής Άμυνας, η οποία εμφανίστηκε κατά το 20^ο αιώνα με θεμελιώδη στόχο την προστασία και την προετοιμασία των πολιτών σε περιόδους πολέμων, στηριζόμενη σε τεχνικές διαχείρισης, κυρίως στρατιωτικές. Σε αντίθεση, η Πολιτική Προστασία, στηρίζεται στη συνεργασία και στην ανταλλαγή πληροφοριών

και στρατηγικών, μεταξύ των δυνάμεων που αλληλοεμπλέκονται. Σύμφωνα με τον Alexander (2002), αυτό είναι ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά εκ των οποίων ξεχωρίζει η Πολιτική Προστασία από την Πολιτική Άμυνα.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες (ΗΠΑ) κατά την δεκαετία του 1950, υπό τον φόβο ενός πυρηνικού πολέμου λόγω του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, τέθηκε σε ισχύ η Ομοσπονδιακή Διοίκηση Πολιτικής Άμυνας (Federal Civil Defense Administration-FCDA), και έτσι η Πολιτική Άμυνα ανέλαβε σημαντικότερη δράση με την οργάνωσή της να ολοκληρώνεται σε μεγάλο βαθμό (Blanchard, 1985). Έτσι, ξεκίνησε μία προσπάθεια εκπαίδευσης σχετικά με την ατομική προστασία στις επιπτώσεις που επέρχονται από μια πυρηνική έκρηξη, με βάση το πρόγραμμα «Duck-and-Cover» (Homeland Security, 2006).

Η Πολιτική Άμυνα, αποτελούσε μέσω της νομοθεσίας αρκετών κρατών, αρμόδια υπηρεσία για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών, καθόσον θεωρούσαν ότι ο στρατός είχε την απαιτούμενη εμπειρία και τα προσόντα, για τη διαχείριση καταστροφών. Έπειτα από μία σειρά φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών, τα κράτη οδηγήθηκαν σε αδιέξοδο και υποχρεώθηκαν να δώσουν μεγάλη σημασία στην αντιμετώπιση καταστροφών, είτε αυτές προέρχονται από φυσικούς παράγοντες, είτε από την ανθρώπινη παρέμβαση (Quarantelli, 2000). Η ανάπτυξη των συστημάτων της Πολιτικής Προστασίας, όπου ο στρατός δεν έχει άμεση εμπλοκή, επήλθε από τη διαφοροποίηση των κρίσεων που επέρχονται από έναν πόλεμο ή από ειρηνικές συνθήκες, καθόσον η φύση και η κατάσταση τους είναι διαφορετική.

Ως Πολιτική Προστασία, νοείται η προστασία των ανθρώπων, του περιβάλλοντος και των περιουσιακών στοιχείων, έναντι όλων των καταστροφών που απορρέουν είτε από φυσικά φαινόμενα, είτε από την ανθρώπινη παρέμβαση. Πέραν της ανάπτυξης των δυνάμεων, αλλά και του εξοπλισμού για την αντιμετώπιση των έκτακτων αναγκών, αφορά τον σχεδιασμό και την προετοιμασία για τέτοιου τύπου φαινόμενα. Μέσα σε αυτό περιλαμβάνεται η πραγματοποίηση αξιολογήσεων κινδύνου, όπως και η ανάπτυξη σχεδίων και διαδικασιών προστασίας και διάσωσης. (EUR-Lex, n.d.)

Συγκεκριμένα, στην Ελληνική νομοθεσία 2344/95 που τέθηκε σε ισχύ το 1995, η Πολιτική Προστασία ορίζεται ως «ο σχεδιασμός, η πρόληψη, η υλική και ψυχολογική προπαρασκευή και κινητοποίηση των δυνάμεων και μέσων της χώρας, που αποβλέπει στην προστασία των πολιτών, στη διαφύλαξη των κάθε είδους αγαθών, υλικών και πλουτοπαραγωγικών πηγών, εγκαταστάσεων και μνημείων της χώρας, καθώς και στην ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων στις περιπτώσεις αναγκών που προκαλούνται από φυσικές, τεχνολογικές ή άλλες καταστροφές». (Πικουλής, et al., 2022)

Στο άρθρο 196 της Συνθήκης για την λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) [Functioning of the European Union (TFEU)], καλύφθηκε η δράση της ΕΕ στον τομέα της πολιτικής προστασίας, με απώτερο στόχο τα παρακάτω (EUR-Lex, n.d.):

1. να υποστηρίζει και να προσθέτει τις δράσεις των μελών κρατών της ΕΕ, σε εθνικό, περιφερειακό, αλλά και τοπικό επίπεδο, σχετικά με την πρόληψη των κινδύνων, την κατάλληλη προετοιμασία του προσωπικού πολιτικής προστασίας, καθώς επίσης και την άμεση ανταπόκριση κατά των φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών,

2. να αναπτύσσει γρήγορη και αποτελεσματική επιχειρησιακή συνεργασία μεταξύ των εθνικών υπηρεσιών πολιτικής προστασίας, και
3. να αναπτύσσει τη συνέπεια, σχετικά με τις διεθνείς συνεργασίες πολιτικής προστασίας.

Η πολιτική προστασία διέπεται από το παράγωγο δίκαιο, καθόσον σύμφωνα με την απόφαση αριθ. 1313/2013/ΕΕ, συγκροτείται ο μηχανισμός πολιτικής προστασίας της ΕΕ [Union Civil Protection Mechanism (UCPM)]. Πρόσφατα, η συγκεκριμένη απόφαση τροποποιήθηκε δύο φορές, προκειμένου να αυξηθεί η συλλογική ικανότητα της ΕΕ, όσον αφορά την πρόληψη, την προετοιμασία και την αντιμετώπιση των καταστροφών. Ωστόσο, για να αντιμετωπιστούν ταχύτερα και αποτελεσματικότερα οι μελλοντικές κρίσεις που επιφέρουν διασυννοριακές επιπτώσεις, όπως ήταν η κρίση του ιού COVID-19, πραγματοποιήθηκαν εκ νέου τροποποιήσεις της σχετικής απόφασης. Πιο συγκεκριμένα, η σημαντική πολιτική της πρόσφατης αναθεώρησης του μηχανισμού πολιτικής προστασίας της ΕΕ (UCPM) είναι η θέσπιση του rescEU, το οποίο είναι επιπρόσθετες ευρωπαϊκές δυνατότητες οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιούνται ως βοήθεια, όταν ένα κράτος μέλος πλήττεται από καταστροφή. (EUR-Lex, n.d.)

Αν και η συνεργασία στον τομέα της πολιτικής προστασίας της ΕΕ ενεργοποιείται σε εσωτερικές πολιτικές και δράσεις της ΕΕ, εν τούτοις έχει μία πολύ σημαντική συνιστώσα που αφορά εξωτερικές δράσεις του μηχανισμού πολιτικής προστασίας της ΕΕ (UCPM) ο οποίος μπορεί να ενεργοποιηθεί και σε περιπτώσεις όπου τρίτες χώρες πλήττονται από καταστροφές. (EUR-Lex, n.d.)

Όσον αφορά την Πολιτική Προστασία (Εικόνα 1.6) στην Ελλάδα, θεσμοθετήθηκε το 1995, καθώς ιδρύθηκε η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας (ΓΓΠΠ), η οποία ανήκει στο Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας. Να σημειωθεί ότι, πριν την ίδρυση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας (ΓΓΠΠ), οι Ένοπλες Δυνάμεις κατείχαν τον βασικό ρόλο στην αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών (Κοζανιώτης, 2020).

Ωστόσο, η Πολιτική Προστασία δεν αποτελεί μόνο τη δημόσια υπηρεσία που πιστεύουν όλοι, αλλά έχει ανθρωπιστικό χαρακτήρα. Η Πολιτική Προστασία, είναι διεθνώς ο μοναδικός επαγγελματικός/επιχειρησιακός τομέας που αποδέχεται τους Επαγγελματίες και τους Εθελοντές, ως ισότιμα μέλη. Σημειώνεται ότι, οι Εθελοντές είναι πολυπληθέστεροι σε σχέση με τους Επαγγελματίες. Ο Εθελοντισμός (Εικόνα 1.7) αποτελεί μία επιχειρησιακή και λειτουργική διάρθρωση, μέσα στο εθνικό σύστημα, με αρωγό την ανταπόκριση στην έκτακτη ανάγκη. Η συνεισφορά του Εθελοντισμού είναι μεγάλη και σπουδαία, δεδομένου της ευρείας εξάπλωσης των Εθελοντών, της χρονικής και χωρικής γειννίασης στα γεγονότα, της συνεργασίας τους σε δίκτυα, αλλά και της άμεσης ανταπόκρισης τους. Γενικότερα, ο Εθελοντισμός, διέπεται από αυστηρές αρχές, νομοθεσία και δεοντολογία, με τους Εθελοντές να πρέπει να καθορίζονται από ένα εξίσου οριζόντιο, δίκαιο και λειτουργικό σύστημα αξιολόγησης, ανέλιξης, καθώς επίσης και ασφάλειας της υγείας και της ζωής τους. (Εθελοντισμός Πολιτικής Προστασίας, 2023)

Εικόνα 1.6. Σήμα της Πολιτικής Προστασίας στην Ελλάδα.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΝ και ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ

Εικόνα 1.7. Εθνικό σήμα Εθελοντισμού Πολιτικής Προστασίας.

Κεφάλαιο 2. Εθελοντές Πολιτικής Προστασίας

2.1. Η έννοια του Εθελοντισμού

Η έννοια του εθελοντισμού και ο καθορισμός της, διέπονται από σύνθετες διαδικασίες, καθόσον υπάρχουν αρκετές διαστάσεις του ορισμού του εθελοντισμού, όπου συνδέονται με την αυτοεκτίμηση και τον αλτρουισμό, τις δραστηριότητες οι οποίες σχετίζονται με τον ελεύθερο χρόνο και την εργασία, αλλά και το πλαίσιο το οποίο σχετίζεται άμεσα με τους κυβερνητικούς φορείς και τις εθελοντικές ομάδες. Σύμφωνα με τον Lockstone (2004), η μελέτη της εθελοντικής συμπεριφοράς, διευρύνεται σε πολλούς επιστημονικούς τομείς, συμπεριλαμβανομένων της ψυχολογίας και της κοινωνιολογίας. Ταυτόχρονα, η ακριβής σημασία του ορισμού του εθελοντισμού, ολοένα και δυσκολεύει, επειδή είναι μία διεργασία που δεν παραμένει στάσιμη, αλλά μεταβάλλεται με το πέρασμα του χρόνου ως προς την όψη, τη δομή, τις μεθόδους, τους τομείς δραστηριοποίησης, αλλά και τους εμπλεκομένους. Αυτές οι μεταβολές είναι αναγκαίες, ούτως ώστε ως ορισμός και ως πρακτική, να διαμορφωθεί στις εκάστοτε απαιτήσεις και ανάγκες που έχει μία κοινωνία εντός της οποίας εξελίσσεται (Ανθόπουλος, 2000).

Να σημειωθεί ότι, ο ορισμός και η έννοια του εθελοντισμού καθορίζονται διαφορετικά σε κάθε χώρα, ή ακόμη και σε κάθε οργανισμό/φορέα (Sham, 2012), καθόσον ο εθελοντισμός εξαρτάται άμεσα από την ιστορία, τον πολιτισμό, την πολιτική και το θρησκειοκρατικό πλαίσιο κάθε κοινωνίας. Συνεπώς, μία δράση μπορεί να θεωρείται εθελοντική σε μία κοινωνία ή χώρα, ωστόσο σε μία άλλη να υποτιμάται (Μελέτη του Εθελοντισμού στην Ελλάδα, 2004).

Κάθε εργασία η οποία δεν αποσκοπεί σε οικονομικό όφελος, ή και κάθε είδος μη-αμειβόμενης εργασίας, θεωρείται εθελοντισμός. Ο όρος του εθελοντή, πρωτοεμφανίστηκε το έτος 1750, καλώντας τους πολίτες να συνεισφέρουν βοήθεια και να ενταχθούν στον στρατό, σε κάθε περίπτωση έκτακτης ανάγκης (Ζάννης, 2004). Παρόλα αυτά, ο ορισμός προέρχεται από τις εκκλησιαστικές και θρησκευτικές οργανώσεις, καλούμενος ως «θεληματική δωρεά», δηλαδή έμπρακτη δράση της φιλανθρωπίας των χριστιανών, η οποία διαποτίστηκε και επηρεάστηκε από την παραβολή του «καλού Σαμαρείτη» (Cnaan, et al., 1993; Cnaan & Amroffell, 1994; Cnaan, et al., 1996). Σύμφωνα με τον Ζάννη (2004), οι συγκεκριμένες καταβολές εμφανίζονται και σε σύγχρονες ερμηνείες, ωστόσο στις μέρες μας, ο ορισμός του εθελοντισμού χρησιμοποιείται με αρκετές διευρύνσεις και η έννοια της εθελοντικής εργασίας περιλαμβάνει ένα ευρύτερο φάσμα κοινωνικών δράσεων, οι οποίες είναι τόσο άμεσα, όσο και έμμεσα ωφέλιμες σε κοινωνικά σύνολα, ή ομάδες.

Έτσι, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εργασίας, διατυπώνει τον ορισμό του εθελοντισμού ως η «άνευ αποδοχών μη υποχρεωτική (εθελούσια) εργασία, δηλαδή, ο χρόνος που δίδουν τα άτομα, χωρίς αμοιβή, για δραστηριότητες που διενεργούνται, είτε μέσω οργανισμών, είτε απευθείας για άλλους εκτός των νοικοκυριών τους» (ILO, 2011).

Ωστόσο, στην Ελλάδα, δεν υπάρχει κανένας νομοθετικός ορισμός που να δεσμεύει τον εθελοντισμό, αλλά και τους εθελοντές (Μελέτη του Εθελοντισμού στην Ελλάδα, 2004). Μέχρι πρόσφατα, το κίνημα του εθελοντισμού υστερούσε αρκετά σε σχέση με άλλες χώρες της ΕΕ, με την εθελοντική δραστηριότητα στη χώρα μας, να αναπτύσσεται σημαντικά κυρίως το 2004, με τη διοργάνωση των Ολυμπιακών και Παραολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα.

Η Ελληνική Ομοσπονδία Μη Κυβερνητικών Οργανισμών, αναφέρει πως «Εθελοντισμός είναι η πρόθυμη δέσμευση ενός ατόμου να εργαστεί χωρίς αμοιβή για ένα καθορισμένο ή αόριστο χρονικό διάστημα για το γενικό καλό της κοινωνίας» (Μελέτη του Εθελοντισμού στην Ελλάδα, 2004), ενώ στην μελέτη της Γ.Γ.Ν.Γ. (2012) αναφέρεται ότι υιοθετείται ο ορισμός που καθορίστηκε από την ILO (2011).

Επίσης, από τους Πάτας & Παπακυριακού (2007), ως εθελοντισμός ορίζεται «η μη αμειβόμενη και χωρίς επαγγελματική εξέλιξη δραστηριοποίηση των πολιτών, που αποβλέπει στην ευημερία του συνανθρώπου, της κοινότητας και της κοινωνίας γενικότερα. Δεν περιορίζεται μόνο στην παροχή ανιδιοτελούς κοινωνικού έργου, αλλά περισσότερο αφορά σε μία στάση ζωής με ιδιαίτερες αξίες, όπως η φιλανθρωπία, η αλληλεγγύη, η κοινωνική δικαιοσύνη και η κοινωνική συμμετοχή».

Στην αναβάθμιση του Συστήματος Εθελοντισμού Πολιτικής Προστασίας, σύμφωνα με τον ν. 4662/2020, ορίστηκε ότι ως «Εθελοντής Πολιτικής Προστασίας» νοείται «το φυσικό πρόσωπο-μέλος εθελοντικής οργάνωσης πολιτικής προστασίας, το οποίο εντάσσεται στο δυναμικό της Πολιτικής Προστασίας και παρέχει, σε συνεργασία με φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και λοιπούς επιχειρησιακούς φορείς, άμισθη και μη κερδοσκοπική υπηρεσία προς όφελος του κοινωνικού συνόλου».

Η ευαισθητοποίηση του κοινωνικού συνόλου σε θέματα εθελοντισμού, συνεισφέρει στην ανάπτυξη μίας σύγχρονης κοινωνίας, στην οποία η κοινωνική συμμετοχή θεωρείται «εργαλείο» όπου μπορεί να χρησιμοποιηθεί, τόσο σε κρατικούς, όσο και σε μη-κρατικούς φορείς, ή και οργανισμούς. Έτσι, η προσφορά εθελοντισμού από το κοινωνικό σύνολο, έχει εξελιχθεί σε αρκετούς τομείς και σχετίζεται άμεσα με την ανάπτυξη της κοινωνίας σε μία χώρα. Σύμφωνα με τους Μπουρίκος & Σωτηρόπουλος (2014) η ιδιωτική πρωτοβουλία του εθελοντισμού, νοείται ως μία πράξη, η οποία έχει ηθική διάσταση, αφού επιτυγχάνεται η επιθυμία για προσφορά, αλλά και συμμετοχή στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Αντίθετα, η εθελοντική εργασία, στοχεύει στην κοινωνική δράση/εργασία (υπηρεσίες πρόνοιας) και θεωρείται ότι λειτουργεί ως συμπληρωματικό στοιχείο στην κοινωνική πολιτική ενός κράτους, αφού καλύπτει ελλείψεις που πιθανόν να εμφανίζονται (Αλεξίου, 2003). Συνεπώς, το κοινωνικό και οικονομικό όφελος του εθελοντισμού, αναγνωρίζεται δεόντως από τις Κυβερνήσεις και έτσι καθορίζεται ως ένας θεσμός που ενδυναμώνει ή αντικαθιστά τις δράσεις του κράτους (Καραμάνου, 2012).

2.2. Αρμοδιότητες των Εθελοντών

Οι βασικές αρμοδιότητες του Εθελοντή ορίζονται παρακάτω (Porcaro, et al., 2012):

1. Κάθε εθελοντής, πρέπει να σέβεται τους εκάστοτε κανόνες δικαίου και της μη-διάκρισης κατά τη διάρκεια της εθελοντικής δράσης του (Άρθρο 17),
2. Κάθε εθελοντής, πρέπει να είναι υπεύθυνος ως προς το σεβασμό της ενσωμάτωσης, της αποστολής, των στόχων και των αξιών του εθελοντικού φορέα (Άρθρο 18),
3. Κάθε εθελοντής, πρέπει να σέβεται τις ισχύουσες δεσμεύσεις που ορίζονται από τον εθελοντικό φορέα, οι οποίες σχετίζονται με την ποσότητα του χρόνου και την προσπάθεια που έχουν από κοινού συμφωνηθεί να πραγματοποιηθεί ως εθελοντική δράση, όπως επίσης και στην αποδοτική ποιότητα (Άρθρο 19),

4. Κάθε εθελοντής, πρέπει να συμμετέχει σε εκπαιδεύσεις που απευθύνονται και προσφέρονται σε κάθε εθελοντή, και ουσιαστικά σχετίζονται με τις χρήσιμες δεξιότητες που χρησιμεύουν, προκειμένου να ολοκληρωθούν επιτυχώς οι συμφωνημένες εργασίες. Η εκπαιδευτική διαδικασία, προσφέρεται δωρεάν στους εθελοντές (Άρθρο 20),
5. Κάθε εθελοντής, πρέπει να σέβεται την εμπιστευτικότητα των πληροφοριών που λαμβάνει, κυρίως της Οργάνωσης στην οποία ανήκει. Συγκεκριμένα, η εμπιστευτικότητα του πρέπει να σχετίζεται με νομικά ζητήματα και όσον αφορά προσωπικά στοιχεία άλλων μελών του φορέα, καθώς επίσης του προσωπικού και τους αρμόδιους των εθελοντικών δράσεων (Άρθρο 21),
6. Κάθε εθελοντής, πρέπει να έχει την αντίληψη να κατανοήσει ότι ο εθελοντισμός έχει ως απώτερο στόχο τα οφέλη που σχετίζονται με το κοινό καλό ή το κοινωνικό σύνολο (Άρθρο 22) και,
7. Κάθε εθελοντής, πρέπει να έχει καλή συνεργασία με τους υπόλοιπους εθελοντές εντός της Οργάνωσης στην οποία ανήκει, όπου αυτό χρειάζεται και συνεισφέρει στην βιωσιμότητα της Οργάνωσης, διαμέσου της επικοινωνίας, αλλά και της παράδοσης στο τέλος της δέσμευσης τους (Άρθρο 23).

2.3. Κριτήρια επιλογής Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας

Σε μία προσπάθεια κατανόησης του προφίλ ενός εθελοντή, ως ένα άτομο ενεργό και έντονα συνειδητοποιημένο στο κοινωνικό σύνολο, το οποίο αντλεί ευχαρίστηση διαμέσου της προσφοράς προς στον συνάνθρωπο, τα κύρια χαρακτηριστικά που απαιτείται να διαθέτει, είναι οργάνωση και συγκρότηση, ανιδιοτέλεια για τις προσφερόμενες υπηρεσίες του, συνεχή ζήλο για συστηματική εκπαίδευση, συνέπεια ως προς τις αρμοδιότητες που έχει αναλάβει, προθυμία στην ανάληψη πρωτοβουλιών και ενεργοποίηση σε ορισμένες περιπτώσεις από δική του βούληση, υψηλό αίσθημα κοινωνικής ευθύνης, καθώς επίσης αλληλεγγύη και συνεργασία μεταξύ των ομάδων που εμπλέκεται (Myers & Carpenter, 2007).

Όσον αφορά τα εθελοντικά κίνητρα, δεν εντάσσονται μέσα σε ένα προδιαγεγραμμένο και συγκεκριμένο πλαίσιο πεποιθήσεων, στόχων και συναισθημάτων, αφού εναλλάσσονται και μεταβάλλονται, όχι μόνο από άτομο σε άτομο (Yeung, 2004). Αυτή η διαφοροποίηση, αναφέρεται ακόμη και στον ίδιο τον εθελοντή, με βάση το είδος της εθελοντικής δραστηριότητας που ασκεί, το χρονικό διάστημα της προσφοράς της εθελοντικής δράσης, τα ειδικά χαρακτηριστικά του ατόμου όπως είναι η ηλικία και το φύλο, αλλά και σε γενικές γραμμές την προσωπικότητα και αυτοεπιβεβαίωση του (Yeung, 2004). Η προσωπικότητα του εθελοντή παίζει καθοριστικό ρόλο στα κριτήρια επιλογής του, καθώς πρέπει πρωτίστως να διακατέχεται από μετριοπάθεια, σεμνότητα, αυτοσυγκράτηση και πειθαρχία του προσωπικού εγώ του, με απώτερο στόχο την προστασία της προσφοράς προς τον συνάνθρωπο, ως ύψιστο αγαθό (Penner, 2004).

Παλαιότερα στην Ελλάδα, οι εθελοντές εγγράφονταν στο Μητρώο Ειδικευόμενων Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας, όπου έπειτα από τη δημοσίευση του ν. 4662/2020 καταργήθηκε, επομένως δεν εντάσσονται πλέον μεμονωμένα στο Μητρώο του Φορέα της Γενικής Γραμματείας. Έτσι, αν κάποιος θέλει να λάβει την ιδιότητα του εθελοντή Πολιτικής Προστασίας, θα πρέπει πρώτα να εγγραφεί σε μία Εθελοντική Οργάνωση, η οποία είναι

ενταγμένη στο Μητρώο Εθελοντικών Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας (Μ.Ε.Ο.Π.Π.) του Ενιαίου Μητρώου Εθελοντισμού Πολιτικής Προστασίας (Ε.Μ.Ε.Π.Π.). (Γ.Γ.Π.Π., 2023)

Επίσης, ένας εθελοντής θα πρέπει να πληροί τα παρακάτω κριτήρια, σύμφωνα με το άρθρο 59 του ν. 4662/2020 (ν. 4662/2020, 2020):

1. Να είναι Έλληνας πολίτης, ή πολίτης κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με μόνιμη κατοικία την Ελλάδα επί τουλάχιστον τρία χρόνια, ή να είναι υπήκοος τρίτων χωρών, κάτοχος άδειας παραμονής επί μακρόν διαμένοντος.
2. Να ομιλεί και να γράφει με επάρκεια την ελληνική γλώσσα.
3. Να μην έχει καταδικαστεί, αλλά και να μην διώκεται για εγκλήματα τα οποία αποτελούν κώλυμα για πρόσληψη του στο Δημόσιο.
4. Να έχει συμπληρώσει το 18ο έτος και να μην υπερβαίνει το 65ο έτος ηλικίας του. Ωστόσο για υποστηρικτικές δράσεις το ανώτατο όριο ηλικίας παρατείνεται έως το 75ο έτος.
5. Αποδεδειγμένα να έχει καλή σωματική και ψυχική υγεία, η οποία πιστοποιείται κατόπιν ιατρικής γνωμάτευσης, από τις ειδικότητες παθολόγου, καρδιολόγου και ψυχιάτρου, τόσο δημόσιου, όσο και ιδιωτικού φορέα παροχής υπηρεσιών υγείας.
6. Να έχει ήδη λάβει την απαιτούμενη πιστοποιημένη εκπαίδευση, αλλά και την πιστοποίηση που παρέχεται από τη Σχολή Εθελοντών και Εθελοντικών Οργανώσεων της Ακαδημίας Πολιτικής Προστασίας και Πυροσβεστικής Ακαδημίας.
7. Να μην έχει την ιδιότητα του Εθελοντή Πυροσβέστη του Πυροσβεστικού σώματος.

Σημειώνεται ότι κάθε εθελοντής που πληροί τα παραπάνω κριτήρια, μπορεί να ενταχθεί στο Μητρώο Εθελοντών του Ενιαίου Μητρώου Εθελοντισμού Πολιτικής Προστασίας (Ε.Μ.Ε.Π.Π.) και του αποδίδεται ατομικός, μοναδικός αριθμός Μητρώου (ν. 4662/2020, 2020). Στον συγκεκριμένο νόμο, αναφέρεται ότι ο ίδιος εθελοντής δεν έχει το δικαίωμα να ανήκει σε περισσότερες από μία εθελοντικές οργανώσεις του Μητρώου Εθελοντικών Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας (Μ.Ε.Ο.Π.Π.), ωστόσο η ιδιότητα του Εθελοντή Πολιτικής Προστασίας διατηρείται στην περίπτωση της μετακίνησης, από μία εθελοντική οργάνωση του Μητρώου Εθελοντικών Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας (Μ.Ε.Ο.Π.Π.) σε μία άλλη, αλλά και σε περίπτωση όπου η εθελοντική οργάνωση στην οποία ανήκει ο εθελοντής διαλυθεί ή σταματήσει τις δράσεις της, ή διαγραφεί από το Μητρώο Εθελοντικών Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας (Μ.Ε.Ο.Π.Π.). Για το τελευταίο επισημαίνεται ότι ο εθελοντής θα πρέπει να ενταχθεί σε άλλη εθελοντική οργάνωση του Μητρώου Εθελοντικών Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας (Μ.Ε.Ο.Π.Π.) εντός εξαμήνου και η εθελοντική οργάνωση στην οποία μετακινείται ο εθελοντής θα πρέπει να ενημερώσει άμεσα την Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας (Γ.Γ.Π.Π.) για την εν λόγω μετακίνηση.

Επίσης, ως κριτήρια αξιολόγησης των ουσιαστικών προσόντων ενός εθελοντή, αναφέρεται η επαγγελματική, διοικητική, ψυχική, σωματική, αλλά και συμπεριφορική απόδοση και ικανότητα (Βουλή των Ελλήνων, 2020).

Για την αξιολόγηση της Επαγγελματικής ικανότητας ενός εθελοντή, λαμβάνεται υπόψη η επαγγελματική επάρκεια, κυρίως η δυνατότητα της εφαρμογής των γνώσεων και της βασικής εμπειρίας κατά την πράξη των καθηκόντων, η εύκολη προσαρμογή στις εκάστοτε συνθήκες που μεταβάλλονται συνεχώς, η σωστή άσκηση των αρμοδιοτήτων που

του ανατέθηκαν σύμφωνα με τον προκαθορισμένο επιχειρησιακό σχεδιασμό, η αποδοτικότητα και η αποτελεσματικότητά του, η εισήγηση και η εκτέλεση μοντέρνων τύπων άσκησης τόσο του επιτελικού, όσο και του επιχειρησιακού έργου πυρόσβεσης, η εμφάνιση και η παράσταση του, καθώς επίσης και το ήθος συνεργασίας που έχει ως προς τις αρχές και την εξυπηρέτηση ως προς τους πολίτες (Βουλή των Ελλήνων, 2020).

Για την αξιολόγηση της διοικητικής ικανότητας ενός εθελοντή, λαμβάνεται υπόψη η ικανότητα του στην λήψη αποφάσεων, η ικανότητα του ως προς την καθοδήγηση, ενημέρωση, παρακίνηση και αξιοποίηση των βασικών δεξιοτήτων του προσωπικού, η ικανότητα του στην αμερόληπτη και αντικειμενική αξιολόγηση του προσωπικού και του έργου που έχει ήδη παραχθεί, καθώς επίσης και η ικανότητα του στην σωστή διαχείριση των πόρων, αλλά και του ανθρώπινου δυναμικού (Βουλή των Ελλήνων, 2020).

Σχετικά με την Συμπεριφορική κατάσταση ενός εθελοντή, λαμβάνεται κυρίως υπόψη, η πειθαρχία του, η επίγνωση ως προς τα καθήκοντα που έχει, όπως επίσης και η ακεραιότητα και η ευσυνειδησία του χαρακτήρα του (Βουλή των Ελλήνων, 2020).

Εξαιρετικής σημασίας είναι και η αξιολόγηση της Ψυχικής κατάστασης ενός εθελοντή, κατά την οποία λαμβάνονται υπόψη το θάρρος και η ανάληψη ευθυνών, η αυτοκυριαρχία και η ψυχραιμία του σε δύσκολες καταστάσεις, όπως επίσης και η αποφασιστικότητα, η αυτοπεποίθηση και η εύκολη ανάληψη πρωτοβουλιών (Βουλή των Ελλήνων, 2020).

Τέλος, για την Σωματική κατάσταση ενός εθελοντή, λαμβάνεται υπόψη αφενός η γενική κατάσταση της υγείας του και η αρτιμέλεια του, αφετέρου δε και η αντοχή του κατά την εφαρμογή μίας υπηρεσίας και η μη-αποχή του από αυτήν για συντρέχοντες λόγους υγείας (Βουλή των Ελλήνων, 2020).

2.4. Διαδικασία ένταξης στην Πολιτική Προστασία

Όσον αφορά τις νέες Εθελοντικές Οργανώσεις (Ε.Ο.) καθώς και των νέων μελών τους, οι οποίες δεν ήταν ενταγμένες στο Μητρώο Πολιτικής Προστασίας σύμφωνα με τον προγενέστερο νόμο του ν. 4662/2020 της Ελληνικής Κυβερνήσεως, θα πρέπει να ακολουθήσουν μία συγκεκριμένη διαδικασία προς ένταξη τους στο Μητρώο.

Συγκεκριμένα σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 4662/2020, η ένταξη μίας εθελοντικής οργάνωσης στο Μητρώο Εθελοντικών Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας (Μ.Ε.Ο.Π.Π.) του Ενιαίου Μητρώου Εθελοντισμού Πολιτικής Προστασίας (Ε.Μ.Ε.Π.Π.), γίνεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Πολιτικής Προστασίας, κατόπιν υποβολής αίτησης από την εθελοντική οργάνωση και κατάθεση φακέλου με τα απαιτούμενα δικαιολογητικά έγγραφα στην Αυτοτελή Διεύθυνση Εθελοντισμού και Εκπαίδευσης (Γ.Γ.Π.Π., 2023; ν. 4662/2020, 2020). Το κάθε μέλος της εθελοντικής οργάνωσης, η οποία αν και εφόσον πληροί τις ισχύουσες προϋποθέσεις, εντάσσεται στο Μητρώο Εθελοντικών Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας (Μ.Ε.Ο.Π.Π.) του Ενιαίου Μητρώου Εθελοντισμού Πολιτικής Προστασίας (Ε.Μ.Ε.Π.Π.).

Σημειώνεται ότι, όπως έχει αναφερθεί και προηγουμένως, σημαντική προϋπόθεση είναι ο κάθε Εθελοντής Πολιτικής Προστασίας, να μην συμμετέχει ως μέλος σε περισσότερες από μία εθελοντική οργάνωση του Μητρώου Εθελοντικών Οργανώσεων

Πολιτικής Προστασίας [(Μ.Ε.Ο.Π.Π.), Γ.Γ.Π.Π., 2023]. Επίσης, απαραίτητη προϋπόθεση για έναν Εθελοντή Πολιτικής Προστασίας, είναι η προηγούμενη επιτυχής Εκπαίδευση στην Ακαδημία Πολιτικής Προστασίας (Γ.Γ.Π.Π., 2023).

Συμφωνα με τον ν. 4662/2020, στο Μητρώο Εθελοντικών Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας (Μ.Ε.Ο.Π.Π.), εντάσσονται οι εθελοντικές οργανώσεις της Ελλάδας οι οποίες είναι νομικά πρόσωπα, ή και ομάδες προσώπων/ενώσεις, μη-κερδοσκοπικού χαρακτήρα που επιδιώκουν δράσεις πολιτικής προστασίας. Σημαντική προϋπόθεση για την ένταξη της εθελοντικής οργάνωσης στο Μητρώο, είναι τουλάχιστον 12 μέλη της να έχουν αποκτήσει την ιδιότητα του Εθελοντή Πολιτικής Προστασίας (ν. 4662/2020, 2020).

Κεφάλαιο 3. Η συνεισφορά των Εθελοντών της Πολιτικής Προστασίας

3.1. Τρόπος δράσης των Εθελοντών της Πολιτικής Προστασίας

Όσον αφορά τον εθελοντισμό, αναγνωρίζεται ότι συμβάλλει σημαντικά στο σύστημα και στον σχεδιασμό της Πολιτικής Προστασίας, ενώ καθορίζεται περαιτέρω ο τρόπος εμπλοκής του στην Αιτιολογική Έκθεση στο Σχέδιο Νόμου «Εθνικό Σύστημα Πολιτικής Προστασίας» (Βουλή των Ελλήνων, 2020). Η ανάπτυξη και η προώθηση του εθελοντισμού, αλλά και της κοινωνικής κυρίως αλληλεγγύης στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) α' βαθμού, προβλέπεται επίσης, στον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων. Στο άρθρο 75 του Ν. 3473/2006 και έπειτα στον τροποποιημένο Ν. 4635/2019, αναφέρεται η δημιουργία Εθελοντικών Οργανώσεων, αλλά και η σύναψη εθελοντικών ομάδων, οι οποίες θα δραστηριοποιούνται για την εκπλήρωση των στόχων και την επικουρική βοήθεια του έργου της κοινωνικής αλληλεγγύης και προστασίας.

Έτσι, σύμφωνα με τα αναφερόμενα και τις ευρύτερες δραστηριότητες των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) α' βαθμού σε όλες τις φάσεις του κύκλου της διαχείρισης καταστροφών, στις μέρες μας, πολλοί Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) δημιουργούν Εθελοντικές Οργανώσεις για την άμεση στήριξη του έργου τους. Βάσει του Ν. 4555/18, το κράτος υποβάλλει στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.), αλλά και τα νομικά πρόσωπα που τους απαρτίζουν, εποπτεία, η οποία στηρίζεται κατ' αποκλειστικότητα σε έλεγχο νομιμότητας, καθόσον δεν του επιτρέπεται να παρεμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση των Εθελοντικών Οργανώσεων, αλλά ούτε και να παρεμβαίνει σε κρίσεις που αφορούν την σκοπιμότητα της δράσης τους, ή να επιφέρει ζημιά στη διοικητική και οικονομική ανεξάρτητη ύπαρξη τους. Πιο συγκεκριμένα, η κρατική εποπτεία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.), αναφέρεται κυρίως σε έλεγχο των πράξεων, δηλαδή έλεγχο νομιμότητας, αλλά και στον έλεγχο των προσώπων, δηλαδή πειθαρχικό έλεγχο των διορισμένων προσώπων (Ν. 4555/18 («ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ»), 2018; Κοκολάκης, 2019).

Ειδικότερα, η αποστολή και ο τρόπος δράσης των Εθελοντικών Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας, όπως τέθηκαν στο άρθρο 14 του Ν. 3013/2002, αντικαταστάθηκαν ως ακολούθως (άρθρο 56, Βουλή των Ελλήνων, 2020):

1. Ο εντασσόμενος εθελοντής στο Σύστημα Εθελοντισμού Πολιτικής Προστασίας, έχει ως αποστολή την παροχή συνδρομής στους υπεύθυνους φορείς του κράτους για την προστασία και ασφάλεια της ζωής, της υγείας, της περιουσίας των πολιτών, όπως επίσης και του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, από φυσικές, τεχνολογικές ή ανθρωπογενείς καταστροφές και απειλές οι οποίες βρίσκονται σε εξέλιξη ή είναι απειλούμενες και έχουν την ικανότητα να προκαλέσουν καταστάσεις έκτακτης ανάγκης κατά την διάρκεια περιόδων που επικρατεί ειρήνη.
2. Έργο των Εθελοντικών Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας είναι να συνδράμουν στον Εθνικό Μηχανισμό, να υποστηρίζουν και να δρουν τις ανάλογες ενέργειες των αρμοδίων Αρχών, αλλά και των Υπηρεσιών του κράτους για την διεκπαιρέωση της αποστολής τους, με βάση πάντα τις αρχές της κοινωνικής αλληλεγγύης.

Συνεπώς, οι εθελοντικές οργανώσεις της Πολιτικής Προστασίας, αλλά και οι εθελοντές που έχουν ειδικευτεί σε θέματα Πολιτικής Προστασίας, σε κεντρικό, περιφερειακό, αλλά και τοπικό επίπεδο, όπου συνδράμουν στο σχεδιασμό της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας και συμμετέχουν στην υποστήριξη των δράσεων, έχουν την ικανότητα να συμμετέχουν σε δράσεις πρόληψης και αποκατάστασης, καθώς επίσης και σε δράσεις ετοιμότητας και αντιμετώπισης των καταστροφών ή κρίσεων (Υ.Α. 1299/2003 Γενικό Σχέδιο Π.Π. «Ξενοκράτης», 2003).

3.2. Ο ρόλος των Εθελοντών στην Πρόληψη της Κρίσης

Ο ρόλος των εθελοντών στην πρόληψη μίας κρίσης είναι εξαιρετικής σημασίας και οι δράσεις των Εθελοντικών Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας, διαχωρίζονται σε δράσεις πρόληψης δομικού και μη-δομικού χαρακτήρα.

Σχετικά με τις δράσεις πρόληψης δομικού χαρακτήρα, συμπεριλαμβάνουν τις ενέργειες που αφορούν τον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, όπως επίσης τις δραστηριότητες και τις παρεμβάσεις, οι οποίες μειώνουν την έκθεση και την τρωτότητα, αλλά παράλληλα, ενισχύουν την ανθεκτικότητα σε γνωστούς και διαδεδομένους κινδύνους (Ν. 4555/18 («ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ»), 2018).

Αντίθετα, οι δράσεις πρόληψης μη-δομικού χαρακτήρα, περιλαμβάνουν κυρίως τις δραστηριότητες που αφορούν την ενίσχυση της ανθεκτικότητας και την μείωση της τρωτότητας μιας κοινωνίας στους αναγνωρισμένους και γνωστούς κινδύνους, όπως επίσης και την ενίσχυση της ετοιμότητας, αλλά και της έγκαιρης προειδοποίησης για την ορθή αντιμετώπιση και διαχείριση καταστροφών [Ν. 4555/18 («ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ»), 2018].

3.3. Αντιμετώπιση της Κρίσης

Σε διεθνές επίπεδο, ο τομέας της διαχείρισης καταστροφών μεταβάλλεται συνεχώς, εστιαζόμενος ως προς τον ρόλο των Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας και την σημασία εμπλοκής των ενεργών πολιτών καθ' όλες τις φάσεις έκτακτης ανάγκης, από το στάδιο της ετοιμότητας έως και τις δραστηριότητες ανασυγκρότησης. Η αυξανόμενη ανάγκη για ανθεκτικότητα των κοινωνιών στις ποικίλες καταστροφές, δεν αποτελεί μόνο μία κοινωνικοπολιτική τάση, η οποία καθοδηγείται από νέες τεχνολογίες, αλλά και από την καλύτερη αναγνώριση της δράσης των πολιτών (Paciarotti & Cesaroni, 2020). Εν τούτοις, γεννάται από την αύξηση και την εντατικοποίηση των φυσικών κινδύνων λόγω κλιματικής αλλαγής, αλλά και των ανθρωπογενών καταστροφών, οι οποίες καταπονούν τα συστήματα αντιμετώπισης έκτακτης ανάγκης (Paciarotti & Cesaroni, 2020).

Η Ελλάδα, ως χώρα, έχει μία πιο ανθρωποκεντρική προσέγγιση σε σχέση με την πρόληψη στον κίνδυνο των καταστροφών, η οποία αφορά κυρίως την ευαισθητοποίηση του κοινού, την βελτίωση της γνώσης για τις φυσικές καταστροφές, την κατάλληλη εκπαίδευση των Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας, αλλά και την ανάπτυξη μίας κουλτούρας σχετικής με την πρόληψη καταστροφών (Kourou & Panoutsoroulou, 2006).

Όσον αφορά την κοινωνική ασφάλεια και προστασία κάθε χώρας, οι μεταβολές των ευθυνών σε ένα τοπικό δίκτυο, το οποίο αποτελείται από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, διαμορφώνεται από διάφορους κανονισμούς και πρακτικές (Bergström, 2018). Μεταξύ άλλων μορφών ανθεκτικότητας στις καταστροφές, η συμμετοχή των Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας σε επιχειρήσεις έκτακτης ανάγκης, έχει αποδειχθεί ότι στηρίζει τις κυβερνήσεις τόσο σε οικονομικό, όσο και σε πολιτικό όφελος (Waldman, et al., 2017), γεγονός που επισημαίνεται επίσης και από τους σημαντικότερους οργανισμούς του κόσμου (FEMA, 2005; Cottrell, 2012; ANZEMC, 2015).

Σε αρκετές περιπτώσεις, για την αντιμετώπιση των καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, οι απαιτήσεις παρέμβασης είναι αυξημένες και συνήθως υπερβαίνουν τις τρέχουσες δυνατότητες ενός κράτους, είτε στην πραγματική καθημερινότητα, είτε στο καθεστώς των πραγμάτων που χαρακτηρίζουν αυτόν τον τομέα (Παναγόπουλος, 2022). Για τον λόγο αυτόν, σε παγκόσμιο επίπεδο, αναπτύσσεται η τάση της αυτοδιαχείρισης των καταστάσεων, όπως αυτή αποδίδεται από τον εθελοντικό θεσμό (Στραβοσκούφης, 2006; Σημίτη, 2014).

Κατά τη διάρκεια μίας κρίσης, η ανταπόκριση του πληθυσμού αποδεικνύεται πολύτιμη, αφού γενικά οι πολίτες τείνουν να ενεργοποιούνται με κοινωνικούς τρόπους συμπεριφοράς, οι οποίοι σχετίζονται κυρίως με τον αλtruισμό, την αλληλεγγύη, την παροχή βοήθειας και την διενέργεια δραστηριοτήτων διάσωσης (Perry & Lindell, 2003; Καραμάνου, 2012). Η απόκριση των πολιτών όσον αφορά την παροχή βοήθειας και αρωγής στους πληγέντες των καταστροφών είναι πολύ πιο γρήγορη και άμεση, και για τον λόγο αυτόν δεν πρέπει να υποτιμάται (WHO, 1999).

Στην Ελλάδα, οι πολίτες συμμετέχουν σε εθελοντικές οργανώσεις, ούτως ώστε να έχουν ενεργό ρολό στον επιχειρησιακό σχεδιασμό έκτακτης ανάγκης μίας κρίσης, όπως αυτό αναφέρεται και στο βασικό θεσμικό πλαίσιο της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας (Καραμάνου, 2012). Όπως αναφέρεται στην μελέτη Drabek (1986), για να έχουν την δυνατότητα οι Εθελοντικές Οργανώσεις να διαδραματίσουν βασικό ρόλο στην αντιμετώπιση κρίσεων των καταστροφών θα πρέπει αρχικά να ενσωματωθούν και να νομιμοποιηθούν.

Συγκεκριμένα, για την αντιμετώπιση της κρίσης από μία καταστροφή, είτε αυτή προέρχεται από φυσικά αίτια, είτε από ανθρωπογενή παρέμβαση, απαιτούνται εκτεταμένες γνώσεις, δεξιότητες και πόροι, ενώ οι ενέργειες των εθελοντικών οργανώσεων που συμβάλλουν άμεσα στον τομέα της Πολιτικής Προστασίας είναι οι κάτωθι (Καραμάνου, 2012):

1. Ο κοινωνικός εθελοντισμός, ο οποίος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, κυρίως σε ευπαθείς ομάδες πολιτών, ή και σε πληγέντες. Η συγκεκριμένη βοήθεια προέρχεται από εθελοντές που μετέχουν σε ομάδες πρώτων βοηθειών/διάσωσης ή ομάδες προσκόπων οι οποίες καταρτίζονται στις πρώτες βοήθειες και νοσηλευτικές παροχές, κλπ.
2. Ο περιβαλλοντικός εθελοντισμός, ο οποίος επέρχεται διαμέσου της ανάπτυξης πρωτοβουλιών, με αποτέλεσμα την προστασία των οικοσυστημάτων και την μείωση της τρωτότητας τους σε κινδύνους και απειλές, την περιβαλλοντική εκπαίδευση, την μελέτη της νομοθεσίας που σχετίζεται με το περιβάλλον, κλπ.
3. Συγκεκριμένες δραστηριότητες που πλαισιώνουν την Πολιτική Προστασία, όπως είναι οι ομάδες δασοπυρόσβεσης, κλπ.
4. Ποικίλες δραστηριότητες που σχετίζονται με τα προκαθορισμένα ενδιαφέροντα της εκάστοτε εθελοντικής οργάνωσης, τα οποία υποβοηθούν τις δράσεις της Πολιτικής Προστασίας. Οι εθελοντικές αυτές ομάδες μπορεί να είναι ορειβατικοί

- σύλλογοι, ραδιοερασιτέχνες, καταδρομείς ή και συνταξιούχοι των Ενόπλων Δυνάμεων, κυνηγετικοί σύλλογοι, εξωραϊστικοί σύλλογοι, κλπ.
5. Δράσεις από ομάδες πολιτών, ή μεμονωμένων ατόμων, που δεν έχουν οργανωτική δομή, αλλά ανταποκρίνονται στις ανάγκες και απαιτήσεις της εκάστοτε κρίσης και μπορούν να παρέχουν βοήθεια στην αντιμετώπιση και διαχείριση της, συμβάλλοντας στο έργο των υπόλοιπων φορέων της Πολιτικής Προστασία κ.λπ.

Οι Εθελοντικές Οργανώσεις της Πολιτικής Προστασίας, δραστηριοποιούνται αυτόνομα, αν και μπορεί να ισχύει θεσμικός προσχεδιασμός για άμεση αξιοποίηση και σύνδεση τους με ποικίλους επιχειρησιακούς φορείς οι οποίοι εμπλέκονται στο κρατικό σύστημα της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας (Καραμάνου, 2012). Οι ομάδες αυτές μπορεί να συνδέονται με βάση το νομικό καθεστώς με τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.), το Πυροσβεστικό Σώμα, τους αρμόδιους φορείς της ίδιας της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, τα Υπουργεία κ.α. Όσον αφορά την αντιμετώπιση μίας καταστροφής ή κρίσης, συμμετέχουν αυτόνομοι αναλαμβάνοντας εξ' ολοκλήρου μία δράση, είτε συνεπικουρούν σε δράσεις των φορέων του κράτους σύμφωνα πάντα με τα πρότυπα των οργανωτικών στόχων τους (Καραμάνου, 2012). Συνεπώς, οι αρμόδιοι φορείς της Πολιτικής Προστασίας, ειδικότερα οι εθελοντές της, θα πρέπει να επικεντρώνονται σε μια συνεχή διαδικασία συνεργασίας, επικοινωνίας, ανταλλαγής καινοτόμων μεθοδολογιών, βέλτιστων πρακτικών, αλλά και εκπαιδευτικών προσεγγίσεων, προκειμένου να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση και να βελτιωθεί η ετοιμότητα τους, αλλά και η αποτελεσματική ανταπόκριση τους σε όλες τις φάσεις μίας κρίσης (Kourou, et al., 2016).

3.4. Αποκατάσταση της Κρίσης

Οι Λειτουργίες Έκτακτης Ανάγκης που τίθενται σε εφαρμογή κατά τη φάση της βραχείας αποκατάστασης μετά από μία καταστροφή, και μετέχουν ενεργά σε αυτές οι Εθελοντικές Οργανώσεις, αλλά και τα μέλη τους, σχετίζονται με καταγραφές συνεπειών, με την αποκατάσταση των τεχνικών έργων και υπηρεσιών, με τη διαχείριση των ανθρώπινων απωλειών, καθώς επίσης και την ψυχοκοινωνική υποστήριξη των πληγέντων (Βουλή των Ελλήνων, 2020).

Συγκεκριμένα, η καταγραφή των συνεπειών, αφορά την παρατήρηση των επιπτώσεων/ζημιών και των αναγκών αποκατάστασης, τόσο των δημόσιων, όσο και των ιδιωτικών υποδομών, καθώς επίσης και των επιπτώσεων που επέφερε η καταστροφή σε επιχειρήσεις και παραγωγικές δραστηριότητες, στην πολιτιστική κληρονομιά και το κτηριακό απόθεμα.

Για τα τεχνικά έργα και τις υπηρεσίες, αναφέρεται ότι πραγματοποιούνται δράσεις οι οποίες απαιτούν μηχανήματα έργου, όπως η διάνοιξη δρόμων, η μετακίνηση εμποδίων, η αποκατάσταση δικτύων οδικής κυκλοφορίας και ύδρευσης κ.α. Σύμφωνα με το Έγγραφο 713/18189/09.06/2015 (2018), σε εξαιρετικές περιπτώσεις επιτρέπεται και σε ιδιώτες, αλλά και μέλη των εθελοντικών οργανώσεων η οδήγηση/χρήση των κρατικών οχημάτων που ανήκουν στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.), χωρίς ωστόσο οποιαδήποτε αποζημίωση ή αμοιβή, ούτως ώστε να αντιμετωπιστεί καλύτερα η έκτακτη ανάγκη ή καταστροφή, για την χρονική περίοδο που διαρκεί ο κίνδυνος, και όχι πέραν του ενός μήνα.

Ύψιστης σημασίας θεωρείται η διαχείριση των ανθρώπινων απωλειών, καθόσον είναι η δυσκολότερη συνέπεια των καταστροφών. Εξαιρετικά σημαντική, είναι και η ψυχοκοινωνική υποστήριξη των πληγέντων μίας καταστροφής, καθώς αφορά δράσεις υποστήριξης των άμεσων πληγέντων από την καταστροφή, των συγγενών των θυμάτων, καθώς και των πρώτων ανταποκριτών.

3.5. Δράσεις Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας

Όσον αφορά τη διαχείριση καταστροφών στις μέρες μας, οι εκπαιδευόμενοι Εθελοντές Πολιτικής Προστασίας, θεωρούνται ως ένας πολύτιμος πόρος για ολόκληρο το σύστημα έκτακτης ανάγκης. Η εθελοντική βοήθεια και η υποστήριξη των πολιτών πριν και μετά, αλλά και κατά τη διάρκεια μίας καταστροφής, έχει αναδειχθεί ως η μεγαλύτερη ανάγκη. Σε αρκετές περιπτώσεις, η αποκτηθείσα πείρα των Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας από προηγούμενες δραστηριότητες, επιχειρήσεις και ασκήσεις της Πολιτικής Προστασίας, έχει επισημάνει ότι, αν και έχουν πραγματοποιήσει πολλά έργα και δράσεις, ακόμη εμφανίζουν έλλειψη γνώσης και αδυναμία ετοιμότητας, σε τομείς που σχετίζονται με την Πολιτική Προστασία (Κουρου, et al., 2016). Ωστόσο, τα παραδείγματα δράσεων των Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας, είναι αρκετές φορές πολύ σημαντικά, με αποτέλεσμα να βελτιώνουν και να αναπτύσσουν την διαχείριση καταστροφών σε μεγάλο βαθμό.

Για την ανταπόκριση των Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας σε ακραίες καταστροφές, συχνά πραγματοποιούνται κινητοποιήσεις με δράσεις που σχετίζονται με την έρευνα και την διάσωση πολιτών, την προσφορά τεχνικής βοήθειας, την οργάνωση και διανομή προμηθειών βοήθειας, όπως επίσης και την παροχή τροφής και στέγης (Crane, 2019; West, et al., 2020). Οι συγκεκριμένες δράσεις, τείνουν να παρουσιάζονται ως αναδυόμενες και βραχυπρόθεσμες, αποκρύπτοντας έτσι την ενσωμάτωσή τους σε ιστορικές, μακροπρόθεσμες πρακτικές σύνδεσης, αλλά και σε ενεργά δίκτυα αλληλεγγύης (Twigg & Mosel, 2017; Simsa, et al., 2019).

Η εμπλοκή των Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας, μπορεί να είναι σύντομη, αν και στις περισσότερες φορές, κυρίως στην φάση αποκατάστασης της κρίσης, συνεισφέρουν για αρκετές ώρες, ή και μέρες. Καθόσον αρκετές δράσεις δεν προϋποθέτουν εξειδικευμένα καθήκοντα, οι Εθελοντές Πολιτικής Προστασίας, πραγματοποιούν βασικές και απλές δραστηριότητες (π.χ. γέμισμα σακουλιών με άμμο κλπ.), ελευθερώνοντας έτσι το προσωπικό διαχείρισης έκτακτης ανάγκης, ούτως ώστε να πραγματοποιήσει πιο εξειδικευμένες και προηγμένες δραστηριότητες απόκρισης (Sauer, et al., 2014). Εν τούτοις, σε ορισμένες περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει διαθέσιμο επαγγελματικό προσωπικό, για την αντιμετώπιση μίας κρίσης, οι Εθελοντές Πολιτικής Προστασίας, στρατολογούνται για πιο απαιτητικούς σκοπούς.

Συγκεκριμένα, συνεισφέρουν σε δράσεις ιατρικών υπηρεσιών, πληροφοριών/επικοινωνίας, ψυχολογικής στήριξης και πένθους, παροχής καταφυγίου και προμηθειών, αποκατάστασης κτηρίων και υπηρεσιών, συντονισμού και ασφάλειας, ετοιμότητας, κ.α. (Twigg & Mosel, 2017). Δράσεις που αφορούν ιατρικές υπηρεσίες συμπεριλαμβάνουν την εύρεση και την διάσωση των πληγέντων, την παροχή πρώτων βοηθειών και την επείγουσα ιατρική περίθαλψη, καθώς επίσης και την αιμοδοσία. Δράσεις που αφορούν τις πληροφορίες/επικοινωνίες, σχετίζονται με την καταγραφή θυμάτων και εκτοπισμένων, την αναζήτηση αγνοουμένων, την σύνταξη λιστών, την μετάφραση, όπως και την έκδοση και

ανταλλαγή πληροφοριών και μηνυμάτων. Οι δράσεις ψυχολογικής στήριξης και πένθους, περιλαμβάνουν την ψυχολογική συμβουλευτική, την διαχείριση των θυμάτων, αλλά και την εξασφάλιση των κατάλληλων μέσων/τελετουργιών για την ταφή των νεκρών σωμάτων. Η παροχή καταφυγίου περιλαμβάνει δράσεις εύρεσης καταφυγίου σε πληγέντες και φιλοξενία εκτοπισμένων, ενώ η παροχή προμηθειών περιλαμβάνει δράσεις συλλογής, μεταφοράς, εκφόρτωσης, αποθήκευσης και διανομής ανθρωπιστικής βοήθειας, ρουχισμού κ.λπ., καθώς και παροχής φαγητού και νερού σε θύματα και εργαζομένους έκτακτης ανάγκης. Οι δράσεις αποκατάστασης κτηρίων και υπηρεσιών, αφορούν την απομάκρυνση μπάζων και τον καθαρισμό του οδικού δικτύου, την εκτίμηση των επιπτώσεων, τις επιθεωρήσεις κτηρίων, την αποκατάσταση των επικοινωνιών και τη χρήση εξοπλισμού για καθαρισμό της πληγείσας περιοχής, μετά την καταστροφή. Σημαντικής σημασίας, είναι δράσεις συντονισμού και ασφάλειας, οι οποίες συμπεριλαμβάνουν τον άτυπο συντονισμό των λοιπών ομάδων και δραστηριοτήτων, την διατήρηση της ασφάλειας των περιουσιών, καθώς και τον έλεγχο κυκλοφορίας και πολιτών. Δράσεις ετοιμότητας, περιλαμβάνουν την έκδοση προειδοποιήσεων, την ανθρωπιστική βοήθεια εκκένωσης και την προστασία έκτακτης ανάγκης, όπως για παράδειγμα τα προστατευτικά μέτρα που λαμβάνονται έναντι ενός πλημμυρικού καταστροφικού φαινομένου (π.χ. σακιά άμμου). Οι λοιπές δράσεις αφορούν κυρίως την συγκέντρωση χρημάτων για τους πληγέντες, αλλά και την φροντίδα των ζώων.

Για παράδειγμα, στον σεισμό που σημειώθηκε στην πόλη Μπαμ του Ιράν το έτος 2003, όπου οι τοπικοί Εθελοντές Πολιτικής Προστασίας, χρησιμοποιήθηκαν για την ψυχολογική υποστήριξη των πολιτών, με αποτέλεσμα την καλύτερη ανάκαμψη της κοινωνίας μετά την φυσική καταστροφή. Οι συγκεκριμένοι εθελοντές, έλαβαν ειδική εκπαίδευση για τον εντοπισμό πολιτών που χρειάζονταν ψυχολογική υποστήριξη και την μεταφορά τους σε επαγγελματίες ψυχικής υγείας, καθώς επίσης έλαβαν μέρος και σε δημόσια εκπαιδευτικά έργα σχετικά με την ψυχική υγεία (Sadeghi & Ahmadi, 2008). Επίσης, στο πλημμυρικό φαινόμενο που σημειώθηκε στην Βομβάη το έτος 2005, οι Εθελοντές Πολιτικής Προστασίας, οι οποίοι ήταν αρμόδιοι για το τεχνικό μέρος του άτυπου τομέα, διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην διατήρηση της επιχειρηματικής συνέχειας του επίσημου τομέα, καθώς επισκεύασαν τον εξοπλισμό γραφείου και αποκατέστησαν συστήματα επικοινωνιών (Parthasarathy, 2015). Ωστόσο, η έρευνα και η διάσωση, αποτελούν δράσεις, οι οποίες λαμβάνουν ιδιαίτερη προσοχή από την ερευνητική κοινότητα, ειδικότερα στην περίπτωση εμφάνισης ενός σεισμού σε ένα αστικό κέντρο. (Twigg & Mosel, 2017).

Οι πλημμύρες από την άλλη μπορούν να εξελιχθούν στα πιο καταστροφικά είδη φαινομένων, καθώς σε πολλές περιπτώσεις προξενούν παράπλευρες ζημιές και απώλειες σε περιουσίες, ανθρώπινες ζωές και στο περιβάλλον. Υπάρχουν διάφορα είδη πλημμυρών και στην χώρα μας τα επικρατέστερα είναι η ποτάμια (fluvial), η παράκτια (coastal), η αστική (urban) και η ξαφνική ή αιφνίδια (flash). Σήμερα και ειδικά σε περιοχές της μεσογείου, εμφανίζεται συχνά το φαινόμενο των αιφνίδιων αστικών πλημμυρών, το οποίο προκύπτει εξαιτίας των ραγδαίων ημερήσιων βροχοπτώσεων, το οποίο φαίνεται να είναι απόρροια της κλιματικής αλλαγής (Alpert et al., 2002). Παράλληλα, η περιοχή της Μεσογείου εμφανίζει τα τελευταία έτη ένα αξιοπερίεργο σύστημα καταιγίδων, το οποίο αποτελείται από θεαλλώδεις ανέμους, έντονες βροχοπτώσεις και χαμηλό κέντρο ατμοσφαιρικής πίεσης καταιγίδων (Nastos et al.) Αυτό το αξιοπερίεργο φαινόμενο έχει ονομαστεί ως Μεσογειακός Κυκλώνας (Medicane), και ουσιαστικά θυμίζει τυφώνα με στοιχεία τροπικού κυκλώνα (Nastos et al.). Η εμφάνιση τους γίνεται κατά βάση μεταξύ του μήνα Σεπτεμβρίου και του μήνα Ιανουαρίου, προκαλώντας σοβαρές καταστροφές λόγω των ραγδαίων βροχοπτώσεων και ακολούθως των πλημμυρών που προκαλούνται, ενώ ταυτόχρονα μπορεί τα παραπάνω φαινόμενα να συνοδεύονται από πολύ ισχυρούς ανέμους ή ακόμα και

ανεμοστρόβιλους. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα μεσογειακού κυκλώνα, είναι αυτό που έπληξε τη χώρα μας το 2020 και πήρε την ονομασία «ΙΑΝΟΣ», δημιουργώντας σφοδρές ζημιές σε πολλές παράκτιες περιοχές και ιδιαίτερα σε νησιά του Ιονίου.(Λέκκας, Newsletter του Π.Μ.Σ. «Επιπτώσεις του Κυκλώνα «ΙΑΝΟΣ» στην Κεφαλονιά». Σεπτέμβριος 2020, Τεύχος 20).

Επιπρόσθετα, μέσω του έργου Interreg eOYTLAND επιτυγχάνεται η διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ Ελλάδας-Βουλγαρίας, με στόχο την προστασία των προστατευόμενων περιοχών και περιοχών NATURA 2000, σε παραμεθόριες περιοχές της Κεντρικής Μακεδονίας και Βορείου Ελλάδας και τις Νοτιοκεντρικής Βουλγαρίας (European Commission, 2020). Το εν λόγω έργο ενισχύει τον διασυνοριακό εθελοντισμό πολιτικής προστασίας και στις δύο χώρες, για την αποτελεσματικότερη δράση απέναντι σε επικίνδυνα φυσικά φαινόμενα, όπως πυρκαγιές και πλημμύρες, και αποτελεί πρόγραμμα, το οποίο ξεκίνησε από τον Οκτώβριο του 2017. Σύμφωνα με τη European Commission 2020, στους εθελοντές αποδίδεται επαγγελματικός και high-tech εξοπλισμός και αυτό έχει ως αποτέλεσμα καλύτερες επιδόσεις στο εθελοντικό τους έργο. Εκτός από τα χρήσιμα υλικά μέσα που τους παρέχονται, οι εθελοντές, δέχονται παράλληλα μία ενδεδειγμένη ενημέρωση και εκπαίδευση μέσω σεμιναρίων, συνεδριάσεων, και εκδηλώσεων, με στόχο την συνεχή ανατροφοδότηση.

3.6. Σύστημα Εθελοντισμού Πολιτικής Προστασίας

Για την ανάδειξη των Εθελοντικών Οργανώσεων (ΕΟ) και των ευρύτερων δυνατοτήτων παρέμβασης που έχουν και για την οργάνωση της κοινωνίας σε πλαίσια, η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, λειτουργεί το Σύστημα Εθελοντισμού Πολιτικής Προστασίας σε πιλοτική βάση από το 2001. Στόχος αυτού του συστήματος είναι η καλύτερη αξιοποίηση των εθελοντών, αλλά και των Εθελοντικών Οργανώσεων για την αντιμετώπιση και διαχείριση καταστροφών, καθώς οι εθελοντικές ομάδες νοούνται πόροι και έχουν ενεργή συμμετοχή στο Σύστημα Πολιτικής Προστασίας.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, πλέον η ΓΓΠΠ (Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας) διατηρεί Μητρώο Εθελοντικών Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας στο οποίο οι Εθελοντικές Οργανώσεις εντάσσονται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας με συγκεκριμένη αναφορά στην χωρική εμβέλεια δραστηριότητας τους, δηλαδή την Επικράτεια, την Περιφέρεια, το Δήμο κλπ. Η ενεργή συμμετοχή των Εθελοντικών Οργανώσεων στα Συντονιστικά Όργανα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού, καθορίζει την επιχειρησιακή ένταξη τους στη διαχείριση κρίσης.

Οι εθελοντές Πολιτικής Προστασίας, στηρίζουν τους φορείς του κράτους καθ' όλη τη διάρκεια των φάσεων του κύκλου διαχείρισης καταστροφών, μέσω των ακόλουθων συλλογικών επιχειρησιακών δράσεων (Κοκολάκης, 2019):

1. Προστασία των δασών για την πρόληψη των πυρκαγιών που προκαλούνται σε δασικές περιοχές,
2. Δραστηριότητες δασοπυρόσβεσης για την αντιμετώπιση και καταστολή των δασικών πυρκαγιών,
3. Δραστηριότητες πυρόσβεσης σε αστικές περιοχές για την αντιμετώπιση και καταστολή πυρκαγιών που ξεσπάνε σε αστικές περιοχές,

4. Παροχή πρώτων βοηθειών σε τραυματίες, ή και ασθενείς για την υλοποίηση μίας σειράς δράσεων οι οποίες αποσκοπούν στην αποτροπή επιδείνωσης της κατάστασης τους, και
5. Ενέργειες έρευνας, αλλά και διάσωσης οι οποίες σχετίζονται με τη φάση εντοπισμού και παροχής άμεσης βοήθειας σε πολίτες που βρίσκονται σε κίνδυνο, είτε απειλούνται από αναμενόμενο κίνδυνο.

Όσον αφορά τις υποστηρικτικές δράσεις που προσφέρονται από τις Εθελοντικές Οργανώσεις, σχετίζονται με τις τηλεπικοινωνίες, την ψυχολογική υποστήριξη, την ενημέρωση και προειδοποίηση, την μέριμνα και προσφορά βοήθειας στους πληγέντες, την μεταφορά πολιτών, καθώς επίσης την οργάνωση και λειτουργία των χώρων συγκέντρωσης (Κοκολάκης, 2019).

Η διαδικασία οργάνωσης των Εθελοντικών Οργανώσεων ως προς νομική τους δομή, συνήθως πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα, ο οποίος σχετίζεται με την ίδρυση σωματείων, συλλόγων, μη-κυβερνητικών οργανώσεων, νομικών προσώπων μη-κερδοσκοπικού χαρακτήρα κ.λπ.

Κεφάλαιο 4. Εμπόδια και Προκλήσεις

4.1. Οικονομική Ενίσχυση και Ασφαλιστική Κάλυψη

Η οικονομική ενίσχυση των εθελοντικών οργανώσεων, όπως και η ασφαλιστική κάλυψη των μελών που τις καταρτίζουν, προστέθηκαν μετά το άρθρο 14 του Ν. 3013/2002 και αναφέρονται στα άρθρα 14Θ και 14Ι, αντίστοιχα, της Αιτιολογικής Έκθεσης της Βουλής των Ελλήνων (2020).

Όσον αφορά τις οικονομικές αποδοχές των εθελοντικών οργανώσεων, η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, με βάση τον πρότυπο ετήσιο προϋπολογισμό της, προσχεδιάζει και προβλέπει ειδικό κονδύλιο για την παροχή στήριξης των δράσεων των ενταγμένων στο Μητρώο Εθελοντικών Οργανώσεων. Αυτό, το ειδικό κονδύλι, περιλαμβάνει τον εξοπλισμό και τα μέσα, τα οποία συνδέονται με την βελτίωση της επιχειρησιακής ικανότητας και ετοιμότητας. (Βουλή των Ελλήνων, 2020)

Τα αναφερόμενα κονδύλια κατανέμονται σύμφωνα με συγκεκριμένα προγράμματα, τα οποία κατατίθενται από τις εθελοντικές οργανώσεις και εγκρίνονται με απόφαση του Διοικητή της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, ο οποίος καθορίζει τα κριτήρια και τον σωστό τρόπο κατανομής τους. Σημειώνεται ότι, οι εθελοντικές οργανώσεις που λαμβάνουν οικονομική ενίσχυση από την Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, δεν επιτρέπεται να έχουν οικονομικούς πόρους ενίσχυσης από άλλες αρμόδιες αρχές του οικείου Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη. (Βουλή των Ελλήνων, 2020)

Όταν αποκτηθεί ο εξοπλισμός και τα μέσα, τότε το κόστος λειτουργίας, η συντήρηση και η ασφάλιση του, όπως και κάθε άλλο κόστος που υπάρχει, επωμίζεται στις οικείες εθελοντικές οργανώσεις. Στην περίπτωση που υπάρξει λύση ή διάλυση των εθελοντικών οργανώσεων, ο εξοπλισμός και τα μέσα που διατέθηκαν σύμφωνα με την οικονομική παροχή της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, υποχρεωτικά επιστρέφουν σε αυτήν, πάντοτε με την ευθύνη των οργάνων διοίκησης τους. (Εθνικό Σύστημα Πολιτικής Προστασίας, n.d.)

Η ασφαλιστική κάλυψη των Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας, στην πιθανότητα ενός ατυχήματος κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων τους, καλύπτεται από δικό τους φορέα, ενώ θεωρείται ότι το δε ατύχημα συνέβη στα πλαίσια της κύριας απασχόλησής τους. Αποτέλεσμα αυτού είναι, να βεβαιώνεται και να ρυθμίζεται σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις του ασφαλιστικού φορέα της κύριας απασχόλησής του εθελοντή, αλλά και τις ισχύουσες διατάξεις βάσει της Αιτιολογικής Έκθεσης (Βουλή των Ελλήνων, 2020) προς απόδειξη της επιχειρησιακής ένταξης και πραγματικής εξάσκησης των δραστηριοτήτων του Εθελοντή, αλλά και των υπόλοιπων μελών των Εθελοντικών Οργανώσεων, για τα οποία εκδίδεται σχετικό αίτημα κινητοποίησης και κρατική εντολή επιχειρησιακής εμπλοκής. (Βουλή των Ελλήνων, 2020; Εθνικό Σύστημα Πολιτικής Προστασίας, n.d.)

Σχετικά με τους ανασφάλιστους Εθελοντές Πολιτικής Προστασίας, παρέχεται νοσοκομειακή και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, για νοσηλεία τους λόγω τραυματισμού, είτε και άλλου ατυχήματος που σημειώθηκε κατά την εκτέλεση των εθελοντικών δραστηριοτήτων τους, αν και εφόσον αποδεικνύεται η επιχειρησιακή ένταξη τους, η πραγματική εξάσκηση των εθελοντικών δραστηριοτήτων τους, όπως επίσης και η ύπαρξη κρατικής εντολής για επιχειρησιακή εμπλοκή τους. Οι αναφερόμενοι εθελοντές, νοσηλεύονται υπό τις ίδιες συνθήκες, οι οποίες ισχύουν επίσης για το προσωπικό του φορέα ή οργάνωση, όπου τους ενσωμάτωσε επιχειρησιακά. Αναφέρεται ότι, οι Εθελοντές Πολιτικής Προστασίας οι οποίοι τραυματίστηκαν κατά

την εκπόνηση των δράσεων τους, και λόγω αυτού του τραυματισμού, χρειάζονται για μεγάλο χρονικό διάστημα θεραπεία, ή έχει δημιουργηθεί μερική ή και ολική αναπηρία, ισχύουν οι προβλεπόμενες ασφαλιστικές καλύψεις που ισχύουν για το προσωπικό του φορέα ή οργάνωση, όπου τους ενσωμάτωσε επιχειρησιακά. Οι αναφερόμενες οικονομικές δαπάνες, πληρώνονται από τις πιστώσεις που σημειώνονται για αυτόν τον σκοπό στον προϋπολογισμό των εξόδων του Υπουργείου Υγείας. (Βουλή των Ελλήνων, 2020)

4.2. Εξοπλισμός των Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας

Οι ενταγμένοι εθελοντές του Μητρώου Πολιτικής Προστασίας, του Ενιαίου Μητρώου Εθελοντισμού Πολιτικής Προστασίας, όπως αυτοί αναφέρονται στο άρθρο 64 του ν. 4662/2020, οι οποίοι είναι και μέλη του Μητρώου Εθελοντικών Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας, κατά τη διάρκεια της προσφοράς υπηρεσιών προς τους αρμόδιους φορείς του κράτους σε δράσεις που αφορούν την Πολιτική Προστασία, πρέπει να φέρουν ειδική στολή (φόρμα εργασίας), η οποία πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στις προδιαγραφές ασφαλείας και να αντιστοιχεί στις δράσεις για τις οποίες προορίζεται [Απόφαση 37608/2023 (ΦΕΚ 6984/Β/13-12-2023), 2023]. Σχετικά με την στολή, τα διακριτικά που πρέπει να περιλαμβάνει αυτή, το ατομικό δελτίο Εθελοντή και οτιδήποτε άλλο συναφές θέμα, αναφέρεται ότι ρυθμίζεται με βάση την εκάστοτε απόφαση του Διοικητή της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας (Εθνικό Σύστημα Πολιτικής Προστασίας, n.d.).

Με βάση λοιπόν το άρθρο 64 του ν. 4662/2020, η στολή θα πρέπει να αποτελείται από λογότυπα και επιρράματα συγκεκριμένων διαστάσεων. Αυτά είναι, τα λογότυπα «ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ» και «ΕΘΕΛΟΝΤΗΣ» όπου τοποθετούνται στο πίσω και άνω μέρος της στολής πάντοτε με λευκά γράμματα ύψους περίπου 5 εκατοστών, επιρράματα με τον αντίστοιχο τίτλο της εθελοντικής οργάνωσης στην οποία ανήκει, το ονοματεπώνυμο και τον Αριθμό Μητρώου του Εθελοντή όπου τοποθετούνται πάντοτε στο μπροστινό αριστερό μέρος της στολής, επίρραμα με το σήμα της Πολιτικής Προστασίας το οποίο πρέπει να έχει διάμετρο περίπου 8 εκατοστών και να τοποθετείται στον αριστερό βραχίονα και επίρραμα με το σήμα της Εθελοντικής Οργάνωσης το οποίο πρέπει να έχει διάμετρο περίπου 8 εκατοστών και να τοποθετείται στον δεξιό βραχίονα. Ωστόσο, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, όπου οι εθελοντές χρειάζεται να φοράνε μπουφάν, ή γιλέκο εργασίας, αυτά πάντοτε πρέπει να φέρουν λωρίδες αντανάκλασης και να έχουν όλα τα σήματα τα οποία αναφέρθηκαν στην παρούσα παράγραφο. Επιπρόσθετα, οι εθελοντές κατά την συμμετοχή τους σε επιχειρησιακές δράσεις, οφείλουν να χρησιμοποιούν μέσα ατομικής προστασίας, όπως είναι τα κράνη, τα γάντια εργασίας, τα καπέλα σκίασης, τα αδιάβροχα, οι γαλότσες, τα προστατευτικά γυαλιά, καθώς και οτιδήποτε άλλο χρειάζεται για τη διασφάλιση της προσωπικής ασφάλειας τους, όπως καθορίζεται από την αρμόδια υπηρεσία κινητοποίησης τους. [Απόφαση 37608/2023 (ΦΕΚ 6984/Β/13-12-2023), 2023]

Τα είδη ρουχισμού και υπόδησης σε εθελοντικές οργανώσεις του Μητρώου Εθελοντικών Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας, με βάση την απόφαση των αρμόδιων φορέων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού, υπάρχει η δυνατότητα να παραχωρούνται από τους ίδιους πόρους. Έτσι κάθε εθελοντής, κατά την επιχειρησιακή εμπλοκή του, υποχρεούται να φέρει το ατομικό δελτίο Εθελοντή, πάνω στο οποίο αναφέρονται οι Λειτουργίες Έκτακτης Ανάγκης (ΛΕ.Ε.Α.) που ενισχύει. Το ατομικό δελτίο Εθελοντή, ανάλογα με το είδος εκπαίδευσης που έλαβε ο εθελοντής, συμπληρώνεται και ενημερώνεται μετά το πέρας της ένταξης του εθελοντή στο Μητρώο Εθελοντικών Οργανώσεων. (Εθνικό Σύστημα Πολιτικής Προστασίας, n.d.).

Τέλος, η παραχώρηση των αποσυρθέντων οχημάτων του Πυροσβεστικού Σώματος σε ενταγμένες Εθελοντικές Οργανώσεις στο Μητρώο Εθελοντικών Οργανώσεων, οι οποίες υποστηρίζουν και εντάσσονται σε Λειτουργίες Έκτακτης Ανάγκης (ΛΕ.Ε.Α.) που αφορούν την Πυρόσβεση και τη Διάσωση, επέρχεται δωρεάν έπειτα από σχετική απόφαση του Αρχηγού του

Πυροσβεστικού Σώματος. Το κόστος λειτουργίας, συντήρησης και ασφάλισης του εξοπλισμού που διατίθεται, όπως και οποιοδήποτε άλλο κόστος που δημιουργείται είναι ευθύνη των οικείων εθελοντικών οργανώσεων. (Εθνικό Σύστημα Πολιτικής Προστασίας, n.d.)

4.3. Εκπαίδευση Εθελοντών

Η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας επιτελεί και συντονίζει την εκπαίδευση και την μετεκπαίδευση των Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας, η οποία πραγματοποιείται από την Εθνική Σχολή Πολιτικής Προστασίας της Πυροσβεστικής Ακαδημίας. Όσον αφορά τον τρόπο που θα πραγματοποιηθεί η εκπαίδευση, την ελάχιστη χρονική περίοδο της εισαγωγικής εκπαίδευσης και και το πρόγραμμα που θα πραγματοποιηθεί, τον αριθμό των εκπαιδευτικών βαθμίδων, τα αντικείμενα εκπαίδευσης και την ύλη διδασχής, το είδος εκπαίδευσης, την διαδικασία και τον εξεταστικό τρόπο των υποψηφίων Εθελοντών μετά την λήξη της εκπαίδευσης τους, τα κριτήρια για την χορήγηση της πιστοποίησης, όπως και για κάθε λοιπό ζήτημα που σχετίζεται με την εκπαίδευση, προσδιορίζονται στην γραπτή απόφαση του Γενικού Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας. Στην ίδια απόφαση, γνωστοποιούνται ποιες κατηγορίες εθελοντών μπορούν να εξαιρεθούν από επιμέρους αντικείμενα εκπαίδευσης, ή γενικά από το σύνολο αυτών, ειδικότερα όταν εξασκούν και επαγγελματικά τις δραστηριότητες/δράσεις στις οποίες πρόκειται να πιστοποιηθούν και να εξεταστούν (Βουλή των Ελλήνων, 2020).

Επιπρόσθετα, η Συντονιστική Αρχή Πολιτικής Προστασίας, έχει την δυνατότητα να συνεργάζεται με την Πυροσβεστική Ακαδημία, τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό, με άλλους αρμοδίους φορείς του κράτους, με μη-κυβερνητικές οργανώσεις, αλλά και με ιδιωτικές οργανώσεις, όπου έχουν την ανάλογη εμπειρία και μπορούν να προσφέρουν την πιστοποίηση εξειδικευμένης εκπαίδευσης, συνάπτοντας μνημόνια συνεργασίας μαζί τους, αλλά και προκαθορισμένες συμβάσεις, έχοντας την δυνατότητα να αντιπροτείνει συγκεκριμένο ετήσιο πρόγραμμα εκπαίδευσης. (Βουλή των Ελλήνων, 2020). Η εκπαίδευση αυτή στηρίζεται στην λειτουργία των πλαισίων διαχείρισης ποιότητας, με βάση τις πιστοποιήσεις, καθώς επίσης και με πτυχία των Ανώτατων Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων ή των Τεχνολογικών Ελληνικών Ιδρυμάτων, που έχουν άμεση συνάφεια με αντικείμενα της Πολιτικής Προστασίας (Εθνικό Σύστημα Πολιτικής Προστασίας, n.d.). Σημειώνεται ότι, στα μνημόνια συνεργασίας, προσδιορίζονται οι προϋποθέσεις και η χρονική διάρκεια της εκπαίδευσης που θα λάβουν οι εκάστοτε Εθελοντές, η οποία περατώνεται τόσο με θεωρητική όσο και με πρακτική εξέταση των υποψηφίων (Βουλή των Ελλήνων, 2020; Εθνικό Σύστημα Πολιτικής Προστασίας, n.d.). Σχετικά με τα εκπαιδευτικά προγράμματα, τα βήματα και τα κριτήρια που ισχύουν για την υποβολή αίτησης και την ένταξη σε αυτά, οι εθελοντές μπορούν να ενημερωθούν από τις ανακοινώσεις που αναρτώνται κατά καιρούς, στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας. Επίσης, όταν αυτό κρίνεται αναγκαίο, οι εθελοντικές οργανώσεις καλούνται από την Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, να ανανεώσουν ή να επεκτείνουν τις εκπαιδευτικές γνώσεις σε συναφή αντικείμενα Πολιτικής Προστασίας των ενταγμένων μελών τους στο Μητρώο Εθελοντικών Οργανώσεων, θέτοντας την επιπλέον εκπαίδευση, ως βασικό κριτήριο για παραμονή τους στο Μητρώο (Εθνικό Σύστημα Πολιτικής Προστασίας, n.d.).

Στην περίπτωση των δράσεων τηλεπικοινωνίας, είναι αρκετή ως πιστοποιημένη εκπαίδευση η άδεια ραδιοερασιτέχνη, η οποία λαμβάνεται κατόπιν εξέτασης που διενεργείται από το Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, με βάση τις ισχύουσες διατάξεις του Ν. 2801/2000. Ωστόσο, με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας, υπάρχει η πιθανότητα να ζητηθούν περαιτέρω ειδικές πιστοποιήσεις, κυρίως για εθελοντές που ασχολούνται με εθελοντικές δράσεις που χρειάζονται συγκεκριμένη εξειδίκευση, όταν όμως αυτοί διαθέτουν συγκεκριμένους τίτλους σπουδών που είναι αναγνωρισμένοι, ή και άδειες επαγγελματικής άσκησης. (Βουλή των Ελλήνων, 2020)

Η εκπαίδευση σχετικά με επιχειρησιακές δραστηριότητες, τελεί σημαντικό κριτήριο και προϋπόθεση για την συμμετοχή των Ειδικευόμενων Εθελοντών, αλλά και των Εθελοντικών Ομάδων ή Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας σε επιχειρήσεις τακτικού επιπέδου, με τη διεξαγωγή τους να πραγματοποιείται από τον εκάστοτε αρμόδιο φορέα ο οποίος προσφέρει την εκπαίδευση. Με το πέρας της εκπαίδευσης, αυτή σημειώνεται στον φάκελο, αλλά και στο ατομικό δελτίο του κάθε Εθελοντή. Ο αρμόδιος φορέας υποχρεούται να χορηγήσει βεβαίωση εκπαίδευσης με συγκεκριμένη χρονική διάρκεια ισχύος, σύμφωνα πάντα με τις καθορισμένες διατάξεις του. (Βουλή των Ελλήνων, 2020)

4.4. Κινητοποίηση και Επιχειρησιακή Εμπλοκή Εθελοντών

Ο κάθε Συντονιστής Λειτουργιών Έκτακτης Ανάγκης (ΛΕ.Ε.Α.), έχει την αρμοδιότητα για κινητοποίηση των Εθελοντικών Οργανώσεων που εντάσσονται σε αυτόν. Ο συγκεκριμένος Συντονιστής λαμβάνει από τους οργανικούς φορείς Πολιτικής Προστασίας, τα απαραίτητα χαρακτηριστικά διαθεσιμότητας και μέσων των εθελοντικών οργανώσεων. Οι Λειτουργίες Έκτακτης Ανάγκης (ΛΕ.Ε.Α.) παρέχουν συγκεκριμένα σχέδια δράσης, στην κατάρτιση των οποίων συμμετέχουν οι Εθελοντικές Οργανώσεις που εντάσσονται σε αυτές και δραστηριοποιούνται με βάση τα μνημόνια ενεργειών. (Εθνικό Σύστημα Πολιτικής Προστασίας, n.d.)

Οι Εθελοντικές Οργανώσεις, υποχρεούνται να εφαρμόζουν στοιχεία και χαρακτηριστικά τα οποία είναι επικαιροποιημένα, καθώς και να ενημερώνουν την Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας για τη διαθεσιμότητα των ενεργών μελών και μέσων τους, αλλά και την κάθε αλλαγή αυτών. Έτσι, η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, πληροφορεί τις οργανικές μονάδες Πολιτικής Προστασίας των Δήμων, τις περιφερειακές ενότητες και τις Περιφέρειες, καθώς και τους αρμόδιους φορείς του κράτους για την εκάστοτε διαθεσιμότητα εθελοντών και μέσων. (Εθνικό Σύστημα Πολιτικής Προστασίας, n.d.)

Επομένως, στην επιχειρησιακή εμπλοκή μίας Εθελοντικής Οργάνωσης σε τακτικό πεδίο, ανεξάρτητα από τον τύπο της δραστηριότητας, η εκάστοτε Εθελοντική Οργάνωση έχει την αποκλειστική ευθύνη για την καταλληλότητα των εθελοντών της. Ωστόσο, η επιλογή του εξοπλισμού και των μέσων που παρέχει η κάθε Εθελοντική Οργάνωση, όπου χρησιμεύουν κατά τις επιχειρησιακές εμπλοκές, πραγματοποιείται από τους κατά τόπους φορείς και υπεύθυνους φορείς ανά δράση, σύμφωνα πάντα με τις συστηματικές δυνατότητες της επιχείρησης. (Εθνικό Σύστημα Πολιτικής Προστασίας, n.d.)

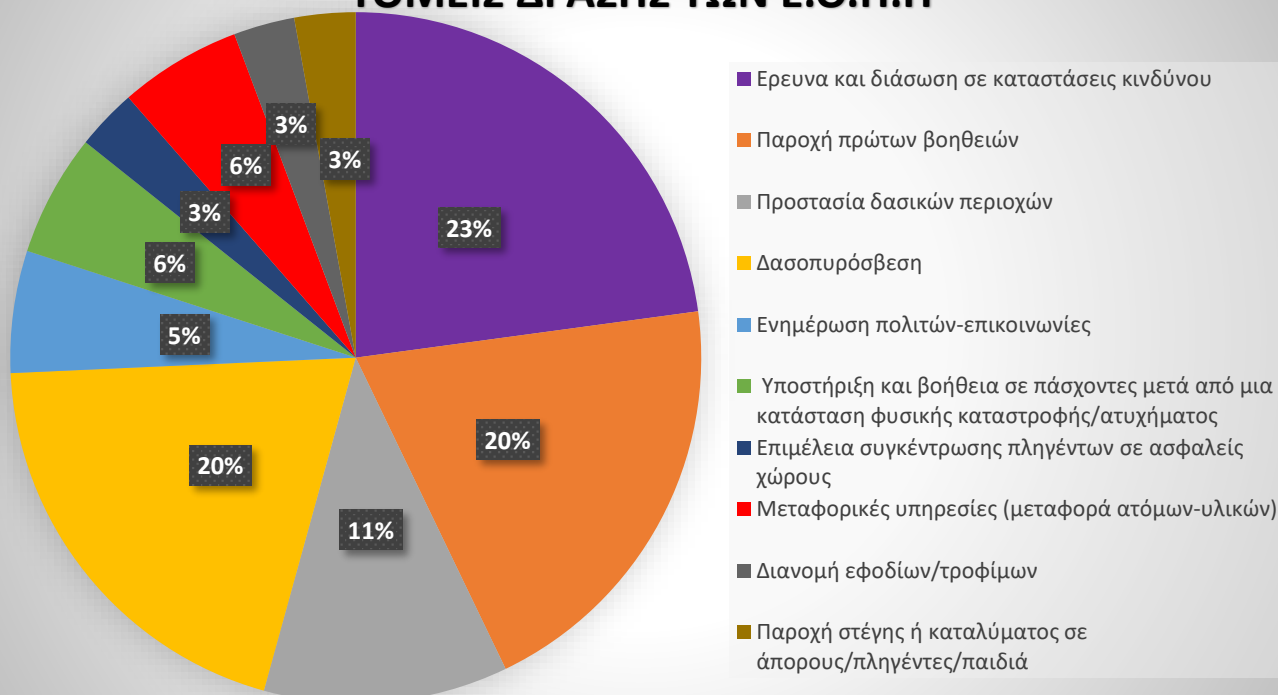
Κεφαலைο 5. Αποτελέσματα Ποιοτικής Έρευνας

Σε συνέχεια της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, παρουσιάζεται το ερευνητικό κομμάτι της εργασίας, το οποίο διενεργήθηκε με τη μέθοδο του ερωτηματολογίου. Το εν λόγω ερωτηματολόγιο απευθύνθηκε σε εθελοντικές ομάδες της Πολιτικής Προστασίας, οι οποίες εδρεύουν κατά κύριο λόγο στην Περιφέρεια της Κρήτης και ανήκουν στο Μητρώο Εθελοντικών Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας (Μ.Ε.Ο.Π.Π.). Συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες στην έρευνα αποτελούν άτομα επικεφαλής ή με κάποια διοικητική θέση στις ομάδες. Η συγκεκριμένη επιλογή έγινε προκειμένου να συλλεχθεί ένα (1) αντιπροσωπευτικό δείγμα από κάθε εθελοντική οργάνωση, που θα παρουσιάζει τη συνολική εικόνα της λειτουργίας, των δράσεων και των αναγκών του εκάστοτε φορέα. Τα δείγματα τα οποία συλλέχθηκαν είναι δέκα (10) σε αριθμό, επομένως δέκα είναι και οι εθελοντικοί φορείς που επέλεξαν να συνδράμουν στην διεξαγωγή της έρευνας.

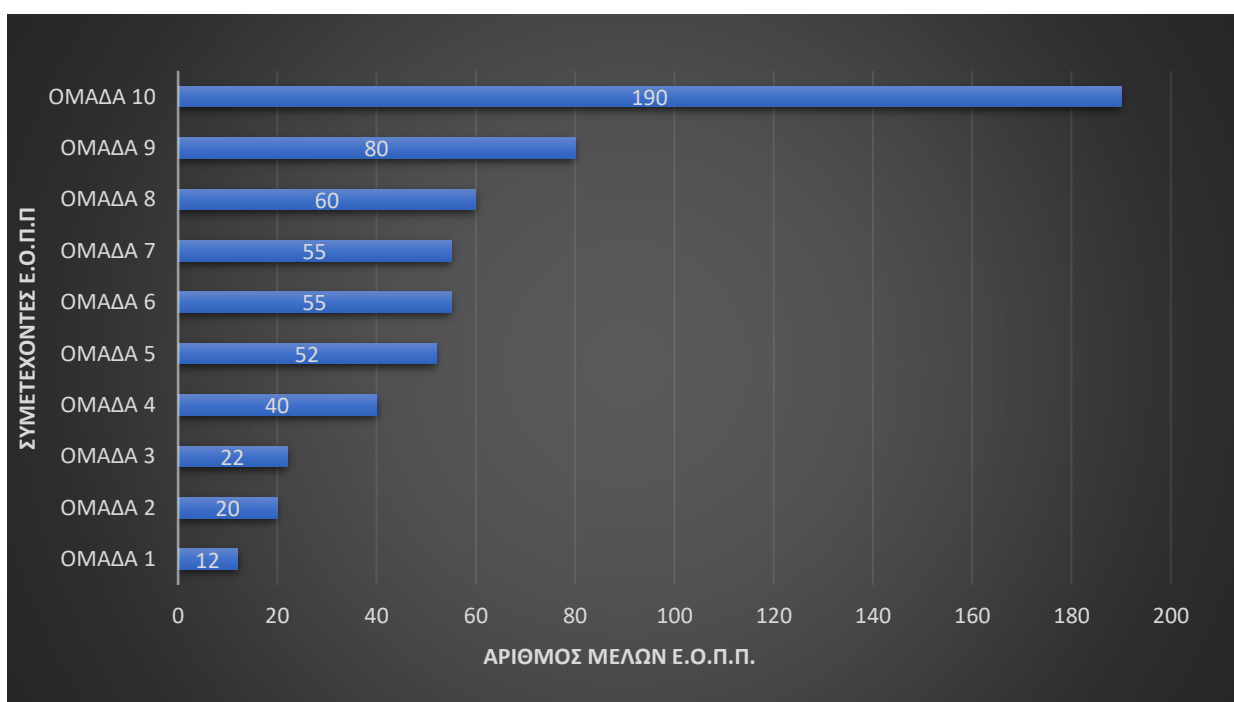
Ο αριθμός των ερωτήσεων είναι δεκαπέντε (15), κατεχοχόν κλειστού τύπου, με τη δυνατότητα κυρίως πολλαπλής επιλογής απαντήσεων, ενώ παράλληλα ζητήθηκε από τους ερωτώμενους να συμπληρώσουν και κάποια βασικά δημογραφικά στοιχεία, όπως τον αριθμό μελών της ομάδας τους και το έτος που ξεκίνησε η δράση της, σε μορφή ανοικτού τύπου απάντησης.

Το πρώτο ερώτημα που τέθηκε στους εθελοντικούς φορείς, αφορούσε τους κύριους τομείς στους οποίους δραστηριοποιούνται με τη δυνατότητα να επιλέξουν περισσότερες από μία απάντηση. Η επικρατέστερη απάντηση ήταν *η έρευνα και διάσωση σε καταστάσεις κινδύνου* (8 απαντήσεις), ενώ ακολουθούν με 7 απαντήσεις *η παροχή πρώτων βοηθειών*, καθώς και *η δασοπυρόσβεση*. Έπειτα, 4 απαντήσεις έλαβε ο τομέας για την *προστασία δασικών περιοχών*, ενώ 2 απαντήσεις έλαβαν οι τομείς που αφορούν την *ενημέρωση πολιτών-επικοινωνίες*, την *υποστήριξη και βοήθεια σε πάσχοντες μετά από μια κατάσταση φυσικής καταστροφής/ατυχήματος* και τις *μεταφορικές υπηρεσίες (μεταφορά ατόμων-υλικών)*. Τέλος οι λιγότερο δημοφιλείς απαντήσεις και εκείνες που επιλέχθηκαν από 1 φορά, ήταν η *επιμέλεια συγκέντρωσης πληγέντων σε ασφαλείς χώρους*, η *διανομή εφοδίων/τροφίμων* και η *παροχή στέγης ή καταλύματος σε άπορους/πληγέντες/παιδιά*. Ειδικότερα μία Ε.Ο.Π.Π. επέλεξε και τους 10 τομείς, ενώ μία άλλη Ε.Ο.Π.Π. απάντησε πως ασχολείται μονάχα σε έναν τομέα, αυτόν της *προστασίας δασικών περιοχών*. Οι υπόλοιπες 8 ομάδες επέλεξαν η κάθε μία από τρεις επιλογές βασικών τομέων δράσης.

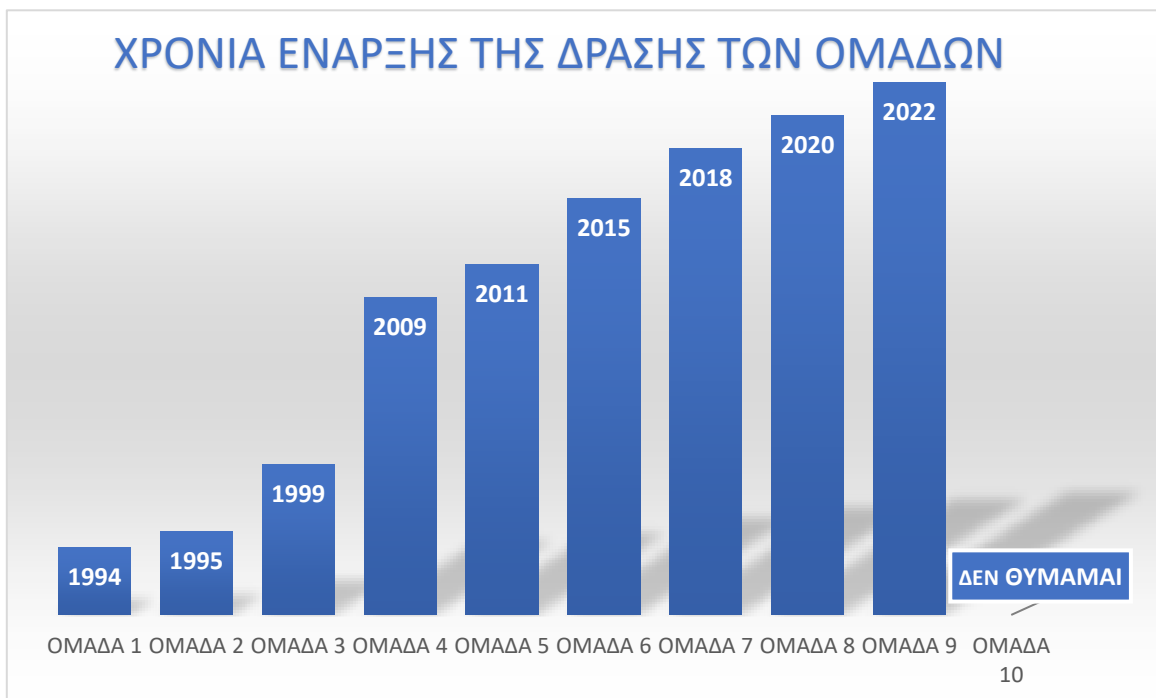
ΤΟΜΕΙΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ Ε.Ο.Π.Π

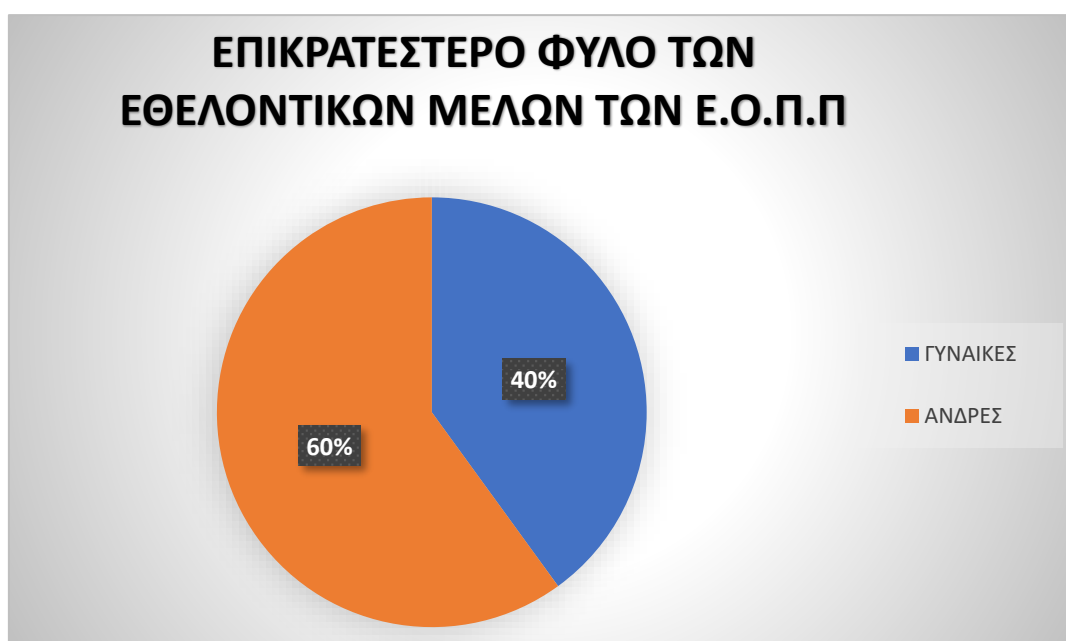
Στο δεύτερο ερώτημα, οι επικεφαλής αναφέρουν το σύνολο των μελών από το οποίο απαρτίζεται ο φορέας τους. Στο παρακάτω γράφημα παρουσιάζεται ο αριθμός των μελών κάθε εθελοντικής ομάδας που συμμετείχε στο ερωτηματολόγιο, με τα περισσότερα μέλη μιας Ε.Ο.Π.Π. να είναι 190 και τα λιγότερα να είναι 12.

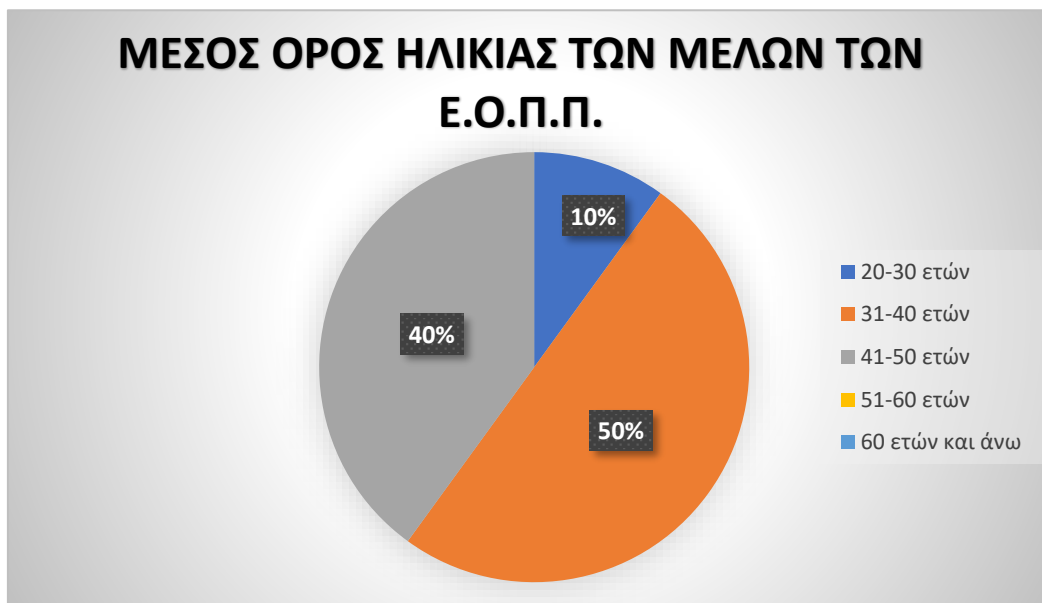
Το επόμενο ερώτημα σχετίζεται με τη χρονιά που ξεκίνησε η δράση των ομάδων με την παλαιότερη δράση από τις συμμετέχοντες Ε.Ο.Π.Π. να έχει ξεκινήσει από το 1994 και την πιο πρόσφατη να έχει ξεκινήσει από το 2020, ενώ μία Ε.Ο.Π.Π. αναφέρει ότι δεν θυμάται πότε ξεκίνησε η δράση της.

Στην επόμενη ερώτηση οι Εθελοντικές Ομάδες απαντούν για το ποιο φύλο είναι το επικρατέστερο στον φορέα τους. Οι 6 Ε.Ο.Π.Π. απάντησαν πως τα περισσότερα από τα μέλη τους είναι άνδρες, ενώ οι 4 απάντησαν ότι απαρτίζονται κυρίως από γυναίκες.

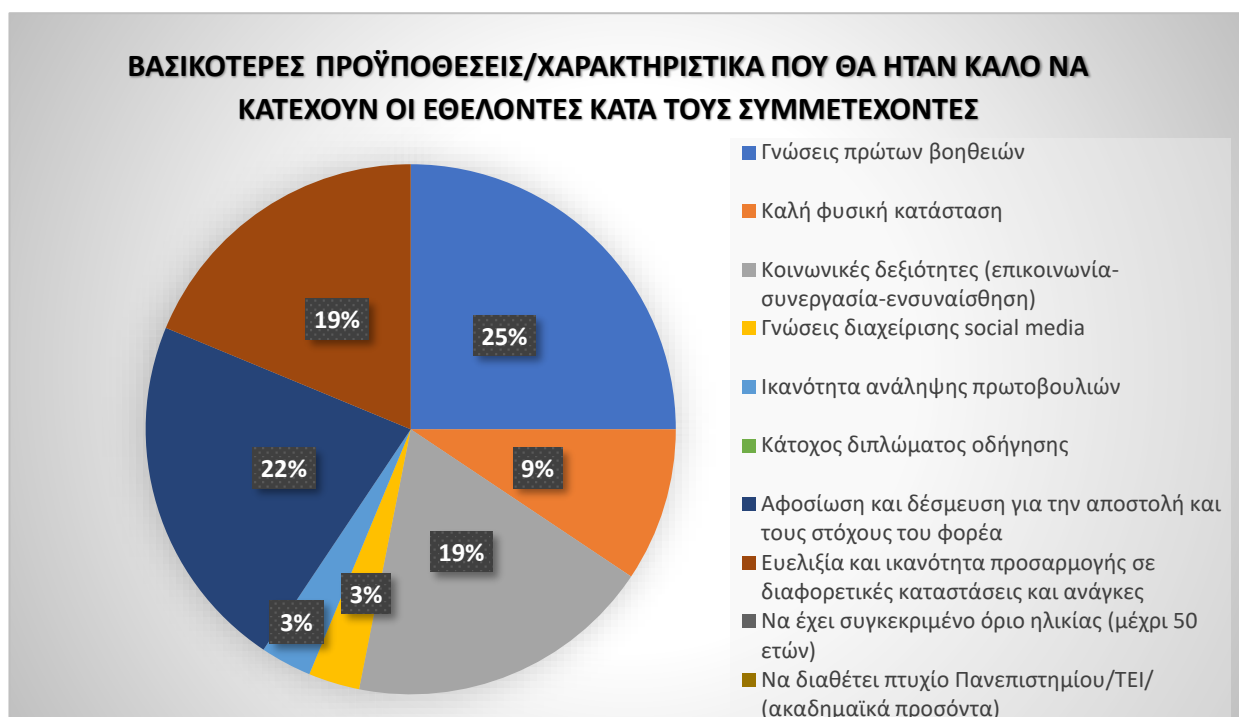

Στο ερώτημα που σχετίζεται με το μέσο όρο ηλικίας των εθελοντών, οι 5 από τις 10 εθελοντικές ομάδες απάντησαν πως στον φορέα τους δραστηριοποιούνται κυρίως άτομα ηλικίας 31-40 ετών, οι 4 επέλεξαν την απάντηση 41-50 ετών, ενώ μία επέλεξε την κατηγορία 20-30 ετών. Κανένας από τους εθελοντικούς φορείς δεν επέλεξε τις απαντήσεις 51-60 ετών και 60 ετών και άνω.

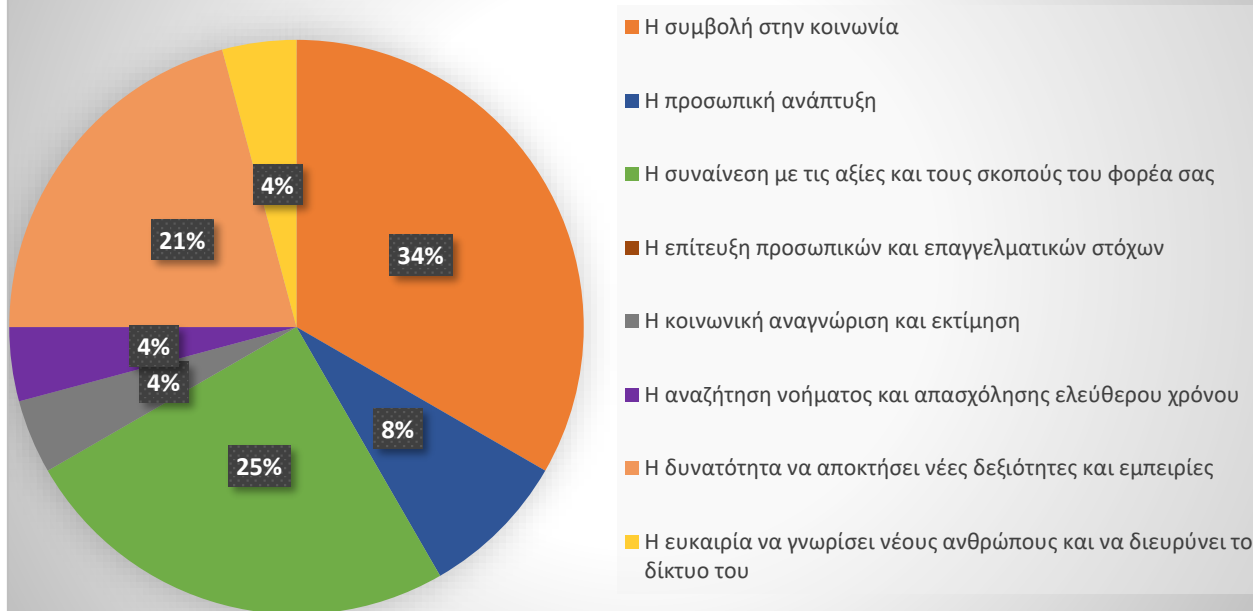
Ακολούθως, οι εθελοντικές ομάδες κλήθηκαν να απαντήσουν στην ερώτηση για το ποιες είναι οι βασικότερες προϋποθέσεις και τα βασικότερα χαρακτηριστικά που θεωρούν ότι είναι καλό να κατέχει ένας εθελοντής στον φορέα τους, με τη δυνατότητα να επιλέξουν από μία έως τρεις απαντήσεις. Η επικρατεστερη απάντηση είναι η *γνώση πρώτων βοηθειών*, καθώς οι 8 στις 10 ομάδες την επέλεξαν ως μια από τις βασικότερες προϋποθέσεις. Μία επίσης δημοφιλής απάντηση ήταν η *αφοσίωση και δέσμευση για την αποστολή και τους στόχους του φορέα* με σύνολο 7 απαντήσεις από τις Ε.Ο.Π.Π και ακολουθούν με 6 απαντήσεις οι *κοινωνικές δεξιότητες (επικοινωνία-συνεργασία-ενσυναίσθηση)*, καθώς και η *ευελιξία και ικανότητα προσαρμογής σε διαφορετικές καταστάσεις και ανάγκες*. Η *καλή φυσική κατάσταση* κατέλαβε 3 απαντήσεις, ενώ από 1 απάντηση κατέλαβε η επιλογή για τις *γνώσεις διαχείρισης social media* και η επιλογή για την *ικανότητα ανάληψης πρωτοβουλιών*. Τέλος, κανένας φορέας δεν επέλεξε καθόλου τις

απαντήσεις που αφορούσαν την προϋπόθεση συγκεκριμένου ορίου ηλικίας , της κατοχής πτυχίου Πανεπιστημίου/ΤΕΙ (ακαδημαϊκά προσόντα) και της κατοχής διπλώματος οδήγησης.

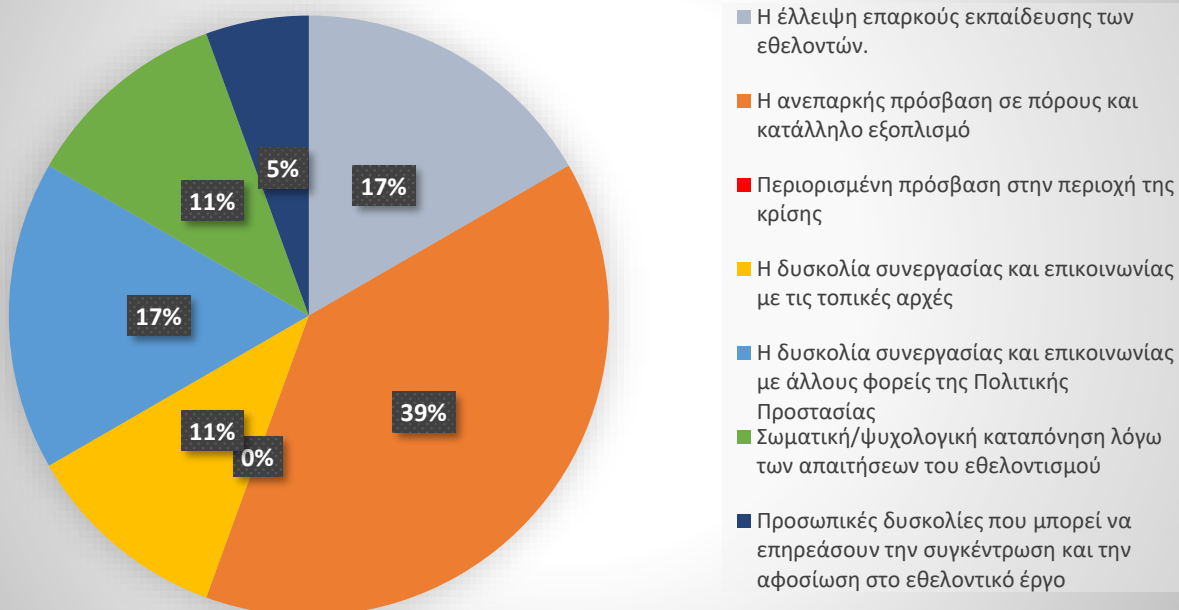
Έπειτα, οι επικεφαλής των ομάδων απαντούν στην ερώτηση για το ποια πιστεύουν ότι είναι τα σημαντικότερα κίνητρα που ωθούν ένα εθελοντή να ενταχθεί στον φορέα τους, με την δυνατότητα επιλογής παραπάνω απαντήσεων. Αναλυτικότερα η *συμβολή στην κοινωνία* επιλέχθηκε 8 φορές από τις συμμετέχοντες Ε.Ο.Π.Π. καθιστώντας την επικρατέστερη απάντηση, ενώ η *συναίνεση με τις αξίες και τους σκοπούς του κάθε φορέα* έλαβε 6 απαντήσεις. Η τρίτη σε σειρά δημοφιλής επιλογή ως σημαντικό κίνητρο ένταξης σε κάθε Ε.Ο.Π.Π, αποτελεί η *δυνατότητα να αποκτήσει νέες δεξιότητες και εμπειρίες* με σύνολο 5 απαντήσεις. Η *προσωπική ανάπτυξη* έλαβε 2 απαντήσεις και από μία απάντηση έλαβαν οι επιλογές *κοινωνική αναγνώριση και εκτίμηση* , η *αναζήτηση νοήματος και απασχόλησης ελεύθερου χρόνου*, και η *ευκαιρία να γνωρίσει νέους ανθρώπους και να διευρύνει το δίκτυο του*. Η απάντηση για την *επίτευξη προσωπικών και επαγγελματικών στόχων* δεν επιλέχθηκε από κανένα συμμετέχοντα φορέα.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΕΝΤΑΞΗ ΕΘΕΛΟΝΤΩΝ ΣΕ Ε.Ο.Π.Π.

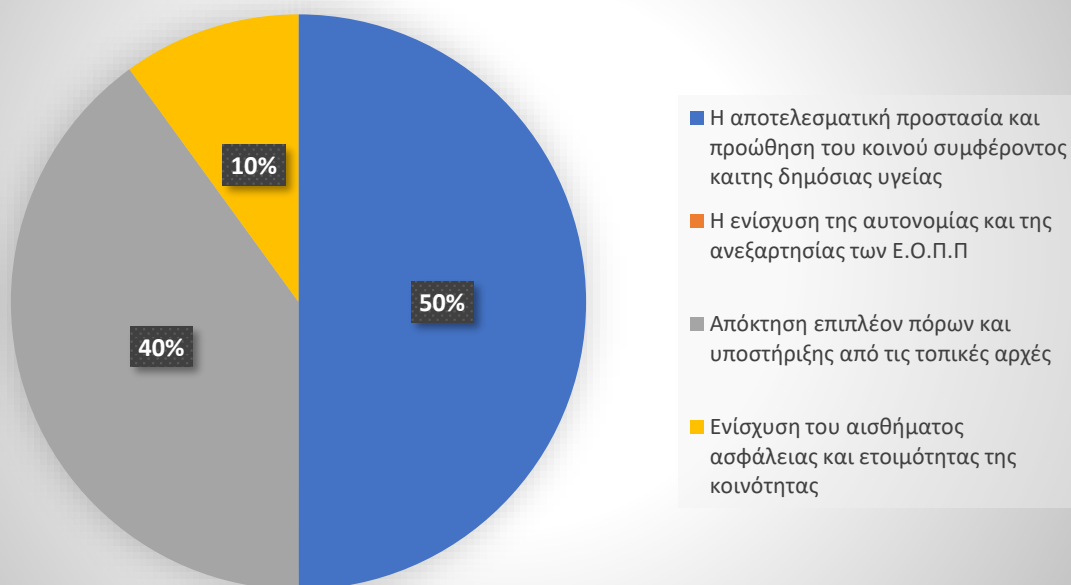
Στη συνέχεια του ερωτηματολογίου, τίθεται το ερώτημα για το ποια θεωρούν οι ερωτώντες πως αποτελούν βασικότερα εμπόδια στην αποτελεσματικότερη δράση του φορέα στον οποίο ανήκουν, με την δυνατότητα επιλογής περισσότερων απαντήσεων. Το βασικότερο εμπόδιο φαίνεται να είναι για τους περισσότερους φορείς, η ανεπαρκής πρόσβαση σε πόρους και κατάλληλο εξοπλισμό με σύνολο 7 απαντήσεις. Η επιλογή για την έλλειψη επαρκούς εκπαίδευσης των εθελοντών, καθώς και η επιλογή για τη δυσκολία συνεργασίας και επικοινωνίας με άλλους φορείς της Πολιτικής Προστασίας έλαβε 3 απαντήσεις, ενώ από 2 απαντήσεις έλαβαν οι επιλογές για την δυσκολία συνεργασίας και επικοινωνίας με τις τοπικές αρχές και για την σωματική/ψυχολογική καταπόνηση λόγω των απαιτήσεων του εθελοντισμού. Η επιλογή για τις Προσωπικές δυσκολίες που μπορεί να επηρεάσουν την συγκέντρωση και την αφοσίωση στο εθελοντικό έργο, έλαβε από μία απάντηση και καμία απάντηση δεν έλαβε η επιλογή που σχετίζεται με την περιορισμένη πρόσβαση στην περιοχή της κρίσης.

ΒΑΣΙΚΟΤΕΡΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΕΡΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕ ΦΟΡΕΑ

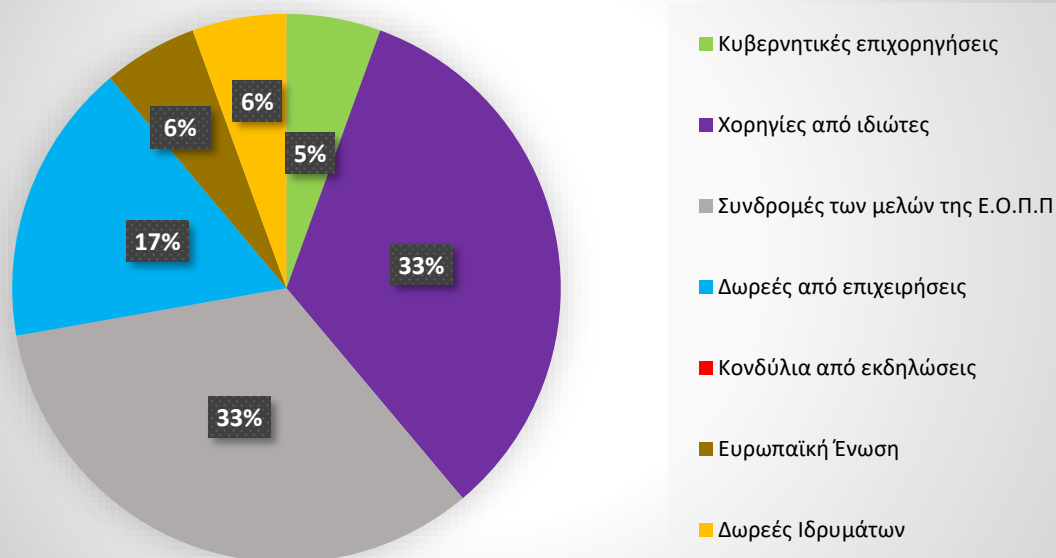
Το επόμενο ερώτημα σχετίζεται με το ποια θεωρούν οι συμμετέχοντες ως βασικότερη επιδίωξη της συνεργασίας μεταξύ των Εθελοντικών Ομάδων Πολιτικής Προστασίας και των τοπικών αρχών, με τη δυνατότητα επιλογής μίας μόνο απάντησης. Η δημοφιλέστερη απάντηση, η οποία επιλέχθηκε από 5 φορές, αποτελεί την *αποτελεσματική προστασία και προώθηση του κοινού συμφέροντος και της δημόσιας υγείας*. Δεύτερη έρχεται η επιλογή που αφορά την *απόκτηση επιπλέον πόρων και υποστήριξης από τις τοπικές αρχές* (4 απαντήσεις), και τέλος μία απάντηση έλαβε η επιλογή της *ενίσχυσης του αισθήματος ασφάλειας και ετοιμότητας της κοινότητας*. Καμία απάντηση δεν έλαβε η επιλογή που αφορούσε την *ενίσχυση της αυτονομίας και της ανεξαρτησίας των Ε.Ο.Π.Π.*

ΒΑΣΙΚΟΤΕΡΗ ΕΠΙΔΙΩΞΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ Ε.Ο.Π.Π. & ΤΟΠΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ

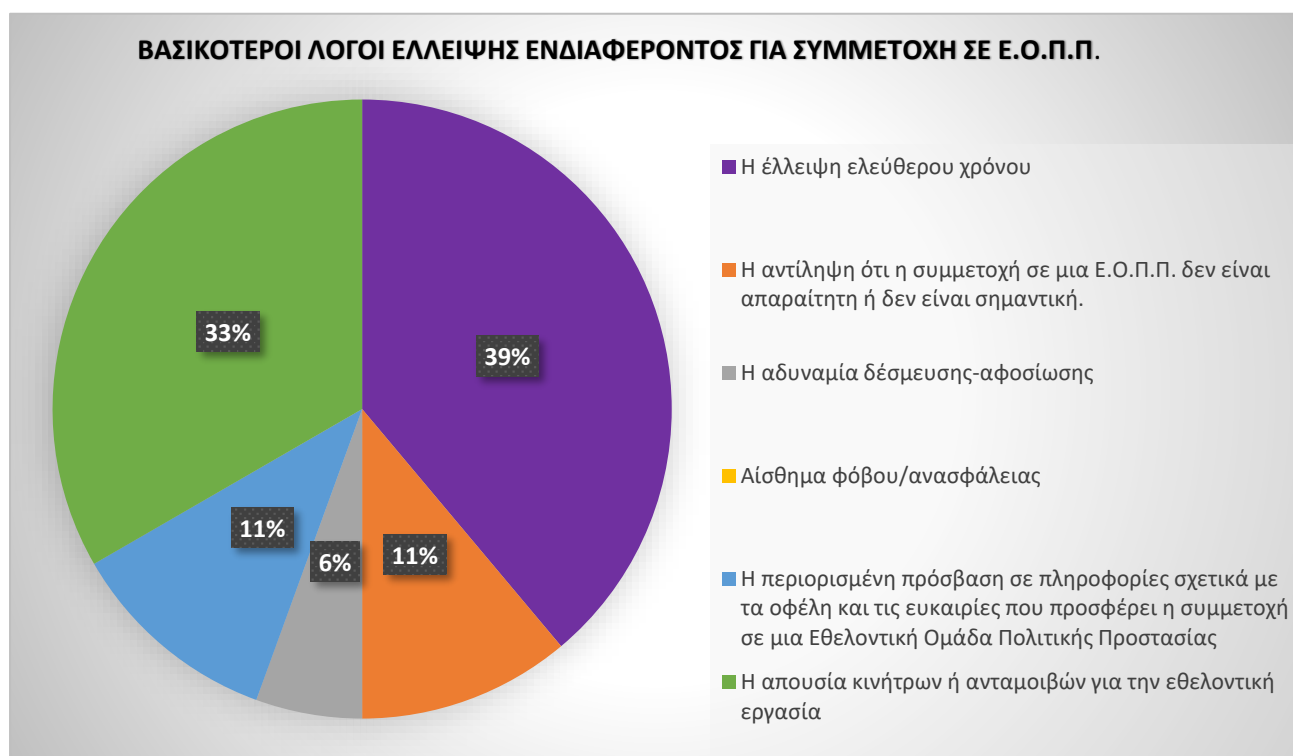

Οι εθελοντές αναφέρουν επίσης τα κυριότερα μέσα χρηματοδότησης για την υποστήριξη των αναγκών του φορέα τους επιλέγοντας μέχρι δύο απαντήσεις. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι *χορηγίες από ιδιώτες* και οι *συνδρομές των μελών των Ε.Ο.Π.Π* φαίνεται να είναι τα κυριότερα μέσα για τις περισσότερες συμμετέχοντες Ε.Ο.Π.Π., αφού και οι δύο επιλογές έλαβαν 6 απαντήσεις. Έπειτα, η επιλογή για τις *δωρεές από επιχειρήσεις*, έλαβε 3 απαντήσεις, ενώ από μία απάντηση έλαβαν οι επιλογές που αφορούν πρώτον τις *κυβερνητικές επιχορηγήσεις*, δεύτερον την *Ευρωπαϊκή Ένωση* και τρίτον τις *δωρεές ιδρυμάτων*. Καμία απάντηση δεν έλαβε η επιλογή που αφορά τα *κονδύλια από εκδηλώσεις*.

ΚΥΡΙΑ ΜΕΣΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ Ε.Ο.Π.Π.

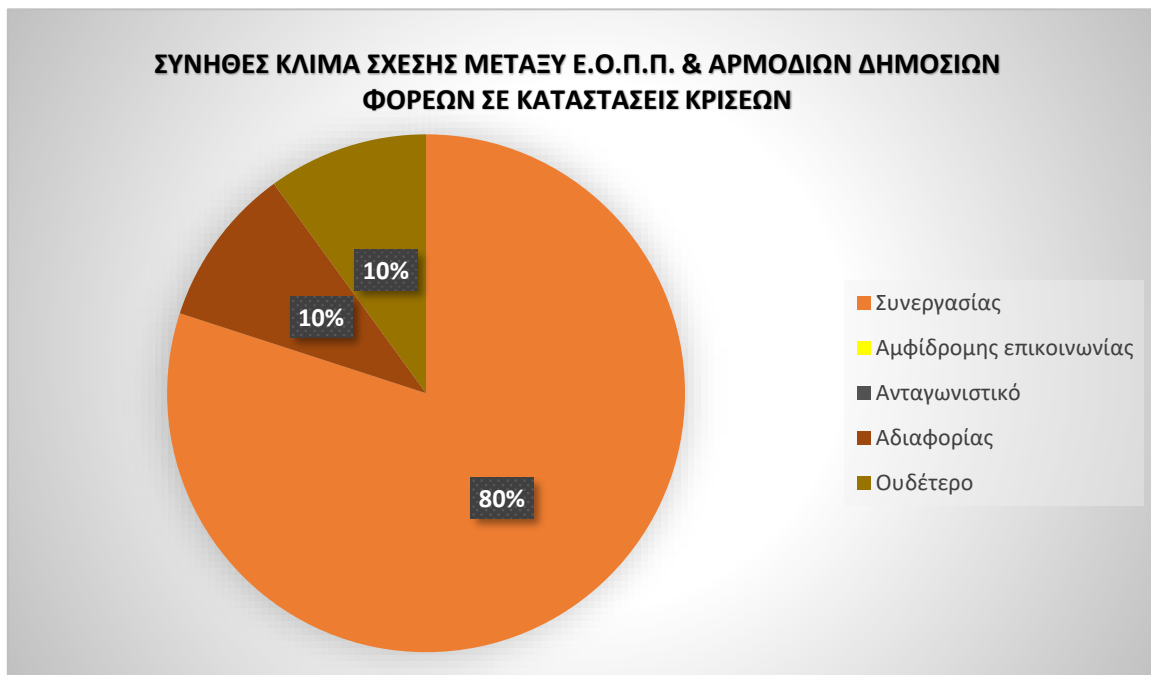

Η μετέπειτα ερώτηση αφορά τους βασικότερους λόγους από τους οποίους θεωρούν οι ερωτώντες ότι προκύπτει η έλλειψη ενδιαφέροντος για συμμετοχή σε μια Εθελοντική Ομάδα Πολιτικής Προστασίας. Η επικρατέστερη απάντηση με σύνολο 7 απαντήσεις είναι η *έλλειψη ελεύθερου χρόνου* και ακολουθεί με 6 απαντήσεις η *απουσία κινήτρων ή ανταμοιβών για την εθελοντική εργασία*. Οι λόγοι που σχετίζονται πρώτον με την αντίληψη ότι η συμμετοχή σε μια Ε.Ο.Π.Π. δεν είναι απαραίτητη ή δεν είναι σημαντική και δεύτερον με την περιορισμένη πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τα οφέλη και τις ευκαιρίες που προσφέρει η συμμετοχή σε μια Εθελοντική Ομάδα Πολιτικής Προστασίας, έλαβαν 2 απαντήσεις. Τέλος, ο λόγος που αφορά την αδυναμία δέσμευσης-αφοσίωσης απαντήθηκε από μία φορά, ενώ καμία φορά δεν απαντήθηκε η επιλογή που σχετίζεται με το *αίσθημα φόβου/ανασφάλειας*.

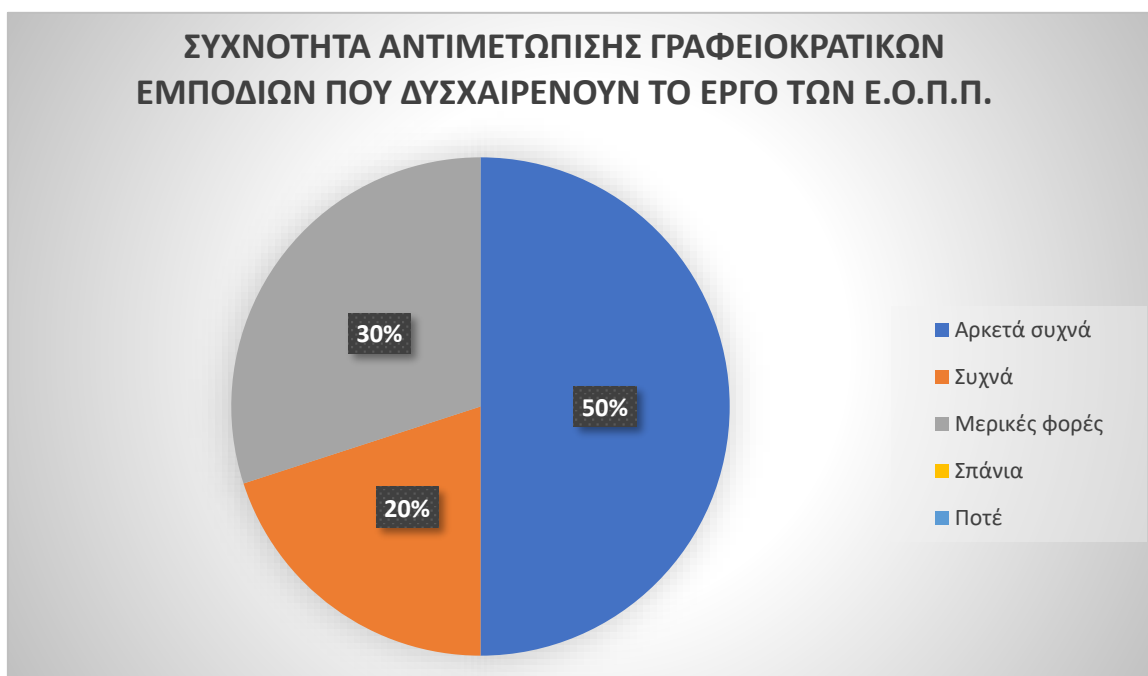

Έπειτα οι ομάδες, απαντούν στο ερώτημα σχετικά με το κλίμα που επικρατεί συνήθως μεταξύ της οργάνωσής τους και των εκάστοτε αρμόδιων δημοσίων φορέων σε καταστάσεις κρίσεων, με τις 8 στις 10 ομάδες να επιλέγουν το *κλίμα συνεργασίας*. Οι υπόλοιπες δύο ομάδες απαντούν διαφορετικά, με τη μία να επιλέγει το *ουδέτερο κλίμα* και την άλλη το *κλίμα*

αδιαφορίας. Το ανταγωνιστικό κλίμα και το κλίμα αμφίδρομης επικοινωνίας δεν επιλέχθηκε από κανέναν φορέα.

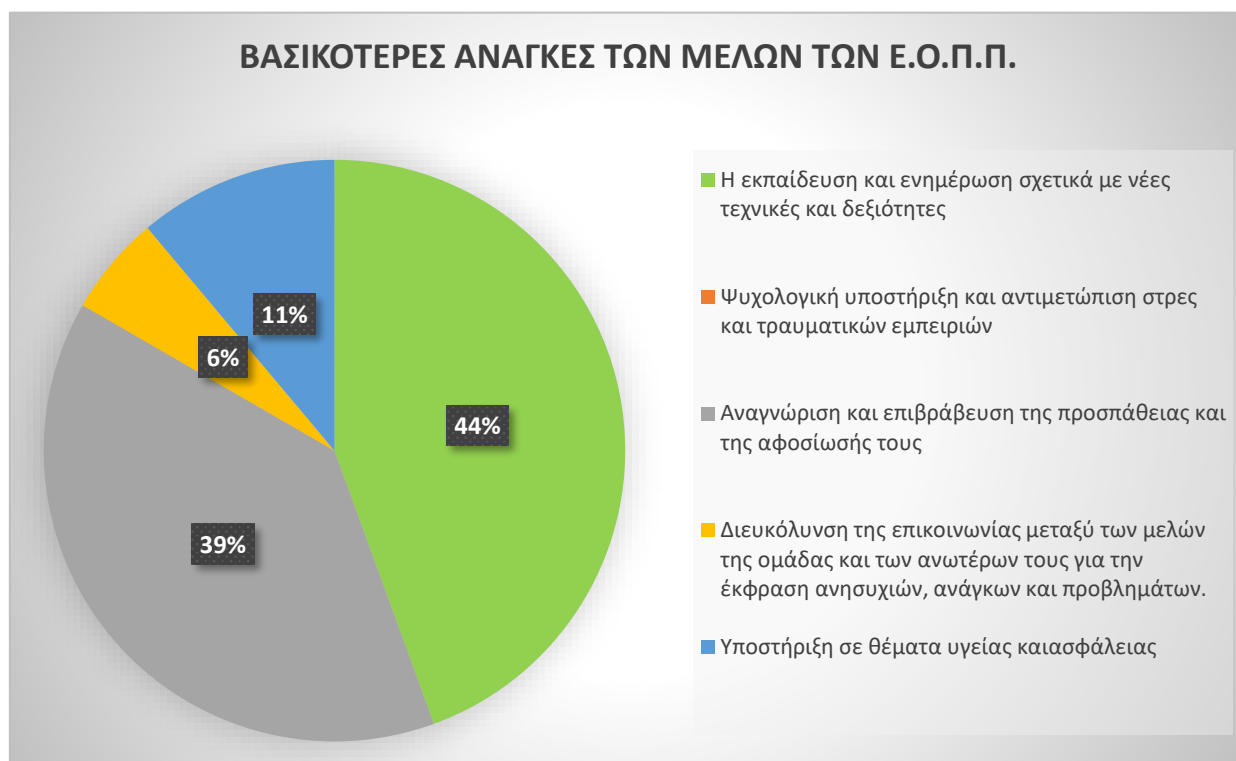

Ακόμη, τους ζητήθηκε να δηλώσουν τη συχνότητα κατά την οποία αντιμετωπίζουν γραφειοκρατικά εμπόδια, που ενδέχεται να τους απομακρύνουν από την αποτελεσματικότητα του έργου τους. Οι 5 φορείς απάντησαν *αρκετά συχνά*, οι 3 *μερικές φορές* και οι υπόλοιπες 2 *συχνά*.

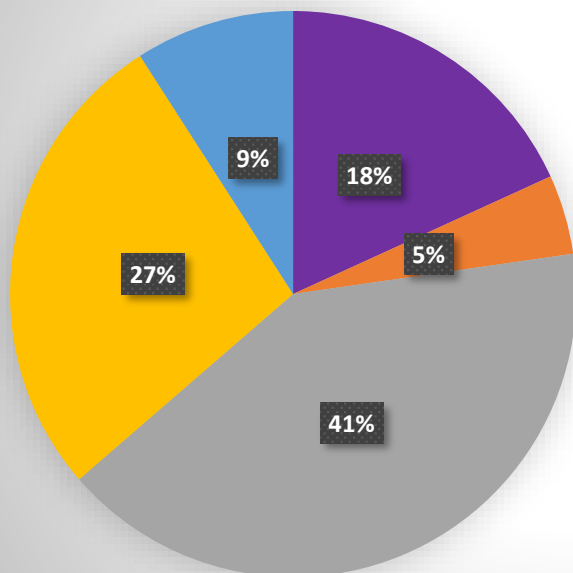
Μετά, τίθεται το ερώτημα αναφορικά με το ποιες πιστεύουν ότι είναι οι βασικότερες ανάγκες των μελών του εκάστοτε φορέα, με τη δυνατότητα να επιλέξουν μέχρι 2 απαντήσεις. Η εκπαίδευση και ενημέρωση σχετικά με νέες τεχνικές και δεξιότητες υπήρξε και η επιλογή με τις

περισσότερες απαντήσεις (σύνολο 8), αλλά και η αναγνώριση και επιβράβευση της προσπάθειας και της αφοσίωσής τους ήταν επίσης δημοφιλής απάντηση (σύνολο 7). Από δύο απαντήσεις έλαβε η ανάγκη για υποστήριξη σε θέματα υγείας και ασφάλειας και από μία απάντηση έλαβε η ανάγκη για διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ των μελών της ομάδας και των ανωτέρων τους για την έκφραση ανησυχιών, αναγκών και προβλημάτων. Η ανάγκη για ψυχολογική υποστήριξη και αντιμετώπιση στρες και τραυματικών εμπειριών δεν επιλέχθηκε από κανένα φορέα.

Στο τελευταίο ερώτημα της παρούσας έρευνας, οι συμμετέχοντες επιλέγουν πιθανές προτάσεις για ενίσχυση και βελτίωση του έργου των Ε.Ο.Π.Π με σκοπό τόσο την προσέγγιση νέων μελών, όσο και την ενθάρρυνση της παραμονής των ήδη ενταγμένων. Με μεγάλη πλειοψηφία και σύνολο 9 απαντήσεις, η σταθερή χρηματοδότηση των Ε.Ο.Π.Π., υπήρξε η δημοφιλέστερη επιλογή. Ακολουθεί με 6 απαντήσεις η επιλογή που αφορά την αναγνώριση του έργου των εθελοντικών ομάδων, έπειτα έρχεται με 4 απαντήσεις η επιλογή της δημιουργίας εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την εκπαίδευση νέων μελών και την αναβάθμιση των παλαιότερα ενταγμένων, ακολουθεί με 2 απαντήσεις η ενίσχυση της προβολής των Ε.Ο.Π.Π μέσω των κοινωνικών δικτύων, και τέλος μια απάντηση έλαβε η επιλογή για ενημερωτικές εκδηλώσεις/σεμινάρια για την προώθηση του έργου των Ε.Ο.Π.Π.

**ΠΙΘΑΝΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ & ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΩΝ Ε.Ο.Π.Π
ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΝΕΩΝ ΜΕΛΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΤΩΝ
ΗΔΗ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ**

- Δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την εκπαίδευση νέων μελών και την αναβάθμιση των παλαιότερα ενταγμένων
- Ενημερωτικές εκδηλώσεις/σεμινάρια για την προώθηση του έργου των Ε.Ο.Π.Π
- Σταθερή χρηματοδότηση των Ε.Ο.Π.Π
- Αναγνώριση του έργου των εθελοντικών ομάδων
- Ενίσχυση της προβολής των Ε.Ο.Π.Π μέσω των κοινωνικών δικτύων

Κεφάλαιο 6. Συζήτηση - Συμπεράσματα

6.1. Συζήτηση

Από τα αποτελέσματα της έρευνας και αναφορικά με τους τομείς δράσης των εθελοντικών ομάδων Πολιτικής Προστασίας, προκύπτει πως οι επικρατέστεροι τομείς σχετίζονται με την έρευνα και διάσωση σε κρίσιμες καταστάσεις, ακολούθως και με την παροχή πρώτων βοηθειών και την δασοπυρόσβεση. Κάτι τέτοιο υποδεικνύει πως οι περισσότερες από τις συμμετέχοντες Ε.Ο.Π.Π. επικεντρώνονται σε καταστάσεις έκτακτης και άμεσης παρέμβασης. Ειδικότερα, η δασοπυρόσβεση ως μία δημοφιλής απάντηση στις κύριες δράσεις των περισσότερων εθελοντικών ομάδων, φαίνεται κατά κάποιον τρόπο να συνάδει με μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η χώρα μας τα τελευταία έτη και που σχετίζεται με τις ολοένα και αυξανόμενες δασικές πυρκαγιές.

Με βάση τα δημογραφικά δεδομένα των συμμετεχόντων, παρουσιάζεται πως οι ομάδες απαρτίζονται κυρίως από άνδρες, με τις γυναίκες ωστόσο να δηλώνουν σημαντική παρουσία, διατηρώντας με αυτόν τον τρόπο μια σχετική ισορροπία μεταξύ των δύο φύλων. Παράλληλα, από το μέσο όρο ηλικίας των μελών των Ε.Ο.Π.Π. της έρευνας, φαίνεται πως ο εθελοντισμός απασχολεί κυρίως ηλικίες 30-50 ετών και λιγότερο τις νεότερες ή τις μεγαλύτερες ηλικίες. Όσον αφορά τη χρονιά που ξεκίνησε η δράση της κάθε Ε.Ο.Π.Π., διακρίνεται πως οι ομάδες έχουν δημιουργηθεί και αναπτυχθεί σε διάφορες χρονικές περιόδους, πράγμα που φανερώνει μία συνεχή εξέλιξη στον τομέα του εθελοντισμού. Επίσης, το γεγονός πως υπάρχουν ομάδες με 20 και 30 χρόνια ενεργούς δραστηριότητας, υποδηλώνει την μακροχρόνια προσφορά και εμπειρία τους στο κομμάτι της εθελοντικής δράσης, και ταυτόχρονα την εξέλιξη και προσαρμογή τους στα δεδομένα του σήμερα. Η σύσταση των πιο πρόσφατων χρονικά οργανώσεων από την άλλη, με μία αισιόδοξη ματιά, δείχνει την εξέλιξη και συνέχιση του εθελοντισμού στην Ελλάδα, παράλληλα όμως ίσως υποκρύπτει και μία αυξητικά αναδυόμενη ανάγκη για δημιουργία εθελοντικών φορέων, που θα συμβάλλουν στις απαιτητικές προκλήσεις της εποχής.

Σχετικά με τις βασικές προϋποθέσεις και τα βασικά χαρακτηριστικά των εθελοντών, στην κορυφή της πυραμίδας βρίσκονται οι γνώσεις πρώτων βοηθειών, πράγμα που δικαιολογείται και από το γεγονός, πως η παροχή πρώτων βοηθειών αποτελεί και βασικό τομέα δράσης για τις περισσότερες Ε.Ο.Π.Π. της έρευνας. Κρίνεται ακόμη σημαντική η προϋπόθεση της δέσμευσης και αφοσίωσης στους στόχους των φορέων, καθώς ο εθελοντισμός είναι απαιτητικός και χρειάζεται σταθερότητα, θέληση και αποφασιστικότητα. Δεν φαίνεται να ενδιαφέρουν καθόλου τους συμμετέχοντες, χαρακτηριστικά όπως η ηλικία, ή τα ακαδημαϊκά προσόντα των Εθελοντών, σε αντίθεση με τις κοινωνικές δεξιότητες και την προσαρμοστικότητα σε διαφορετικές ανάγκες και καταστάσεις.

Για τους περισσότερους επικεφαλής των ομάδων το βασικότερο κίνητρο που θεωρούν ότι ωθεί έναν εθελοντή στον φορέα τους, είναι η συμβολή στην κοινωνία, μία βασική αξία άλλωστε που διακατέχει τον θεσμό και την έννοια του εθελοντισμού. Σημαντικά κίνητρα θεωρήθηκαν επίσης η συναίνεση με τις αξίες και τους σκοπούς του φορέα, καθώς και η δυνατότητα απόκτησης νέων δεξιοτήτων και εμπειριών. Λιγότερο σημαντικά κρίθηκαν τα κίνητρα που σχετίζονταν περισσότερο με την προσωπική ανάπτυξη, επιτυχία, το κοινωνικό status, και της απασχόλησης ελεύθερου χρόνου των εθελοντών. Από τα παραπάνω, παρουσιάζεται πως επικρατεί κυρίως η εκτίμηση πως η συμμετοχή στον εθελοντισμό, προκύπτει κατά βάση από την ανάγκη της συνεισφοράς προς το κοινωνικό σύνολο, αντίληψη που μπορεί να προέρχεται από τις

προσωπικές εμπειρίες των συμμετεχόντων, της συναναστροφής τους με άλλους εθελοντές, ή ακόμη και να πηγάζει από τα δικές τους αξίες και στάσεις απέναντι στον εθελοντισμό.

Σύμφωνα με τα βασικότερα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι Ε.Ο.Π.Π., τα οποία δυσχεραίνουν τη δράση τους, πρώτη θέση με διαφορά κατέχει η ανεπαρκής πρόσβαση σε πόρους και εξοπλισμό. Οι εθελοντικές οργανώσεις της πολιτικής προστασίας όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο τέσσερα, επωμίζονται οι ίδιες το κόστος και τη συντήρηση του εξοπλισμού που τους έχει παραχωρηθεί από τη Γενική Γραμματεία της Πολιτικής Προστασίας μέσω ειδικού κονδυλίου. Γενικότερα, αναλαμβάνουν οι ίδιες οι ΕΟ τα κόστη, που δύναται να προκύψουν στη διάρκεια της δράσης τους. Παρόλα αυτά υπάρχει και σε αρκετές περιπτώσεις η εξωτερική βοήθεια μέσω χορηγιών από ιδιωτικές πρωτοβουλίες. Άλλωστε, αυτό προκύπτει και από την πλειοψηφία των απαντήσεων για τα κυριότερα μέσα χρηματοδότησης των Ε.Ο.Π.Π., την οποία κατέχουν με διαφορά, οι συνδρομές των ίδιων των μελών των ομάδων, μαζί με τις ιδιωτικές χορηγίες. Μία μόνο απάντηση υπήρξε για το μέσο χρηματοδότησης, που προέρχεται από κυβερνητικές επιχορηγήσεις. Επιπρόσθετα, στο ερώτημα σχετικά με τη συχνότητα που η γραφειοκρατία στέκεται τροχοπέδη στη διασφάλιση πόρων για την καλύτερη λειτουργία των Ε.Ο.Π.Π., οι περισσότεροι απάντησαν πως κάτι τέτοιο συμβαίνει αρκετά συχνά.

Ως βασικότερες επιδιώξεις της συνεργασίας των Ε.Ο.Π.Π. με τις τοπικές αρχές είναι κυρίως η προώθηση του κοινού καλού, παράλληλα με την στήριξη των τοπικών αρχών προς τις ΕΟ, με στόχο την απόκτηση επιπλέον πόρων, ενώ δεν φαίνεται να απασχολεί κάποια Ε.Ο.Π.Π. η ενίσχυση της αυτονομίας και ανεξαρτησίας της. Παράλληλα φαίνεται να επικρατεί κυρίως ένα συνεργατικό κλίμα μεταξύ των περισσότερων Ε.Ο.Π.Π και των αρμόδιων δημοσίων φορέων σε καταστάσεις κρίσεων, πράγμα αρκετά αισιόδοξο, καθώς η συνεργατικότητα μεταξύ των φορέων για την αντιμετώπιση μίας κρίσης, μπορεί να αποδώσει και ευνοϊκότερες συνθήκες.

Από την άλλη η έλλειψη ελεύθερου χρόνου, παρουσιάζεται ως κύριος ανασταλτικός παράγοντας για συμμετοχή σε μια ΕΟ, βασιζόμενοι στις περισσότερες απαντήσεις των συμμετεχόντων. Ένα επίσης σημαντικό ποσοστό έκρινε πως η απουσία κινήτρων και ανταμοιβών στην εθελοντική εργασία, δρα σχεδόν εξίσου αποθαρρυντικά με την έλλειψη χρόνου.

Τα δεδομένα της έρευνας κρίνουν ως βασικότερες ανάγκες των μελών των Ε.Ο.Π.Π. πρώτον και κύριο την εκπαίδευση τους, προσαρμοσμένη σε νέες τεχνικές και δεξιότητες, αλλά και την αναγνώριση και εκτίμηση του έργου που προσφέρουν. Η αναγνώριση του έργου των εθελοντών, πήρε και τη δεύτερη υψηλότερη απάντηση στην ερώτηση σχετικά με τις πιθανές προτάσεις για ενίσχυση και βελτίωση του έργου των ομάδων, έτσι ώστε να προσελκύσουν νέα μέλη και να ενθαρρύνουν τα παλιά να παραμείνουν σε αυτές. Ωστόσο η δημοφιλέστερη απάντηση αφορούσε τη σταθερή χρηματοδότηση των Ε.Ο.Π.Π., δείχνοντας την επιτακτική ανάγκη των περισσότερων ομάδων για οικονομική ενίσχυση στο έργο τους.

6.2. Συμπεράσματα

Η κλιματική αλλαγή όπου εξελίσσεται συνεχώς, οι γεωδυναμικές διεργασίες που ολοένα γίνονται και πιο επικίνδυνες, αλλά και η εκθετικά αυξανόμενη ευπάθεια των συστημάτων που

σχηματίζουν την σύγχρονη κοινωνία, δημιουργούν μία σειρά εκδήλωσης καταστροφών με αυξητική τάση, τόσο σε παγκόσμιο, όσο και σε εθνικό επίπεδο. Συνδυαστικοί κίνδυνοι καταστροφών, αλλά και νέοι τύποι καταστροφών, πολύπλοκες αλληλεπιδράσεις μεταξύ των φυσικών φαινομένων με την παράλληλη εκδήλωση φυσικών, τεχνολογικών και περιβαλλοντικών καταστροφών, δημιουργούν επιπτώσεις όπου αυξάνονται συνεχώς δραματικά. Αποτέλεσμα αυτού, είναι να αποτελούν πρόκληση για την επιστημονική κοινότητα και να απαιτούν συλλογικό σχεδιασμό από τις κυβερνήσεις και τους επιχειρησιακούς αρμόδιους φορείς, καθώς επίσης και ολοκληρωμένη συνεργασία των τοπικών, περιφερειακών και διεθνών φορέων ή οργανώσεων, ειδικότερα των πολιτών.

Οι καταστροφές, είτε αυτές προέρχονται από φυσικά φαινόμενα, είτε επέρχονται από ανθρωπογενή παρέμβαση, είναι ικανές να προκαλέσουν σημαντικές κοινωνικοοικονομικές απώλειες και επιπτώσεις. Τις τελευταίες δεκαετίες, η τάση των πραγματικών επιπτώσεων και απωλειών που επιφέρουν οι καταστροφές, ολοένα και μεγαλώνει. Αξιοσημείωτο αναφοράς, είναι ότι το Ταμείο Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Union Solidarity Fund-EUSF), το οποίο ιδρύθηκε για να ανταποκριθεί στις μεγάλες φυσικές καταστροφές και να στηρίξει τις περιοχές που επλήγησαν από καταστροφές στην ευρύτερη περιοχή της Ευρώπης, υποστήριξε έως και σήμερα, 24 διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες με προϋπολογισμό που ανήλθε άνω των €5 δις.

Ο Ελλαδικός χώρος, τα τελευταία χρόνια χαρακτηρίζεται από την αύξηση της συχνότητας εκδήλωσης των ακραίων φυσικών φαινομένων, τα οποία δημιουργούν σημαντικούς φυσικούς και περιβαλλοντικούς κίνδυνους, καθώς επίσης και ποικίλες καταστροφές. Η σημαντικότητα ενός κινδύνου σχετίζεται με την πιθανότητα ή την συχνότητα εμφάνισης του αλλά και τις επιπτώσεις που επιφέρει, οι οποίες συνδέονται άμεσα με την ανθρώπινη ζωή και την υγεία, το περιβάλλον, την κοινωνία, την οικονομία και τον πολιτισμό. Τα σημαντικότερα φυσικά φαινόμενα που πλήττουν την χώρα μας είναι οι σεισμοί, οι πλημμύρες, οι δασικές πυρκαγιές, οι κατολισθήσεις, οι κίνδυνοι λόγω της ανθρωπογενής δραστηριότητας κ.α. Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια, αντιμετώπισε και τον υγειονομικό κίνδυνο, λόγω της πανδημίας του COVID-19, με την Γενική Γραμματεία της Πολιτικής Προστασίας να αναλαμβάνει σημαντικό ρόλο για την αντιμετώπιση και διαχείριση της. Όλοι οι αναφερόμενοι κίνδυνοι υποδεικνύουν την ευπάθεια και τρωτότητα της σύγχρονης κοινωνίας, καθώς και την αναγκαιότητα βελτίωσης των μηχανισμών διαχείρισης καταστροφών και κρίσεων, τόσο σε τοπικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο. Όσον αφορά την κατανόηση της εθελοντικής συνειδησης στην Ελληνική κοινωνία και στους φορείς του κράτους, υπάρχει ακόμη δρόμος, καθώς ακόμη γίνεται προσπάθεια για αντίληψη της έννοιας του εθελοντισμού. Αυτό πρόκειται να συμβάλει στην μείωση της προκατάληψης και της αμφισβήτησης, αφού απαιτούνται άμεσα παρεμβάσεις και τροποποιήσεις πρακτικών μέσω ενός κανονιστικού προτύπου που αφορά τον εθελοντισμό.

Η διαχείριση καταστροφών και κρίσεων, θεωρείται εξαιρετικής σημασίας, καθώς αποτελεί βασική προτεραιότητα κάθε κυβέρνησης. Οι αρμόδιοι φορείς διαχείρισης καταστροφών υποχρεούνται να αναλάβουν την μέγιστη ευθύνη για την προστασία των κοινοτήτων ή κοινωνιών τους, έστω και προληπτικά, αναπτύσσοντας συνεχώς αποτελεσματικές πολιτικές και στρατηγικές διαχείρισης. Ο ρόλος του εθελοντισμού είναι καθοριστικός για τη διαχείριση καταστροφών, καθώς επίσης και την φιλανθρωπική προσφορά υπηρεσιών και αγαθών. Οι εθελοντικές οργανώσεις και οι εθελοντές τους, αποτελούν σημαντικό τμήμα της Πολιτικής Προστασίας και θεωρούνται πολύτιμοι πόροι, όπως οι οργανισμοί ενός κράτους.

Ο Εθελοντισμός Πολιτικής Προστασίας είναι σημαντικό να έχει ως αποτέλεσμα την συλλογικότητα και να λειτουργεί σε ένα ανθρωποκεντρικό σύστημα αξιών. Αυτό επέρχεται διαμέσου των δράσεων που αναπτύσσονται για την προστασία και την ασφάλεια των κοινοτήτων, καθώς και την μείωση της τρωτότητάς τους. Στις μέρες μας, ο εθελοντισμός δεν απασχολεί μόνο τους πολιτικούς φορείς, είτε αυτοί είναι διεθνείς, είτε τοπικοί, αλλά και τους ίδιους τους πολίτες, τόσο σε παγκόσμιο, όσο και σε τοπικό επίπεδο. Έτσι, δεν πρέπει η σχέση του εθελοντισμού με

το κράτος να είναι ανταγωνιστική, αλλά ούτε να αποτελεί το ένα υποκατάστατο του άλλου, αντιθέτως ο εθελοντισμός πρέπει να δραστηριοποιείται σε συνεργασία με αυτό. Ειδικότερα εξαιτίας της αυξητικής τάσης που παρατηρείται σε περιβαλλοντικά και κοινωνικοοικονομικά ζητήματα, ο ρόλος των εθελοντών Πολιτικής Προστασίας χρειάζεται να λάβει μία πιο σαφή και οργανωμένη μορφή, προκειμένου να αναπτυχθεί η ικανότητα των κοινωνιών απέναντι σε μία κρίση.

Συνεπώς, οι εθελοντές της Πολιτικής Προστασίας αποτελούν ένα ζωτικό μέρος του συστήματος της Πολιτικής Προστασίας, καθώς ενισχύουν τον μηχανισμό της, προσφέροντας στην αποτελεσματικότερη διαχείριση καταστροφών, τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε εθνικό επίπεδο, και δραστηριοποιούνται σε ποικίλες επιχειρησιακές οργανώσεις απέναντι σε κάθε είδους κίνδυνο. Προκειμένου λοιπόν, να ενισχυθεί το πολύτιμο έργο τους, χρειάζεται να υπάρξει μέριμνα για τη μείωση κάποιων βασικών προκλήσεων που τείνουν να αντιμετωπίζονται κατά τη διάρκεια της εθελοντικής τους προσφοράς.

6.3. Προτάσεις

Η βελτίωση της αποτελεσματικότητας της εθελοντικής δράσης της πολιτικής προστασίας, ξεκινάει με την ενίσχυση της προσβασιμότητας σε αξιόλογους πόρους και χρήσιμα μέσα, που θα επιτρέπουν την αύξηση της αποδοτικότητας της. Οι εθελοντές πολιτικής προστασίας αποτελούν μέρος του Συστήματος Πολιτικής Προστασίας, οπότε είναι σημαντικό να προβλέπεται και να εφαρμόζεται μια σταθερότερη και μακροπρόθεσμη στήριξη και ενίσχυση προς τις ομάδες από τους αρμόδιους δημόσιους φορείς. Πρέπει λοιπόν να ενισχυθεί η διαφάνεια και η ορθολογικότητα της διαδικασίας της κατανομής των κονδυλίων, που αποδίδονται από τη ΓΓΠΠ στις Ε.Ο.Π.Π. Από την άλλη για τη μείωση της επιβάρυνσης των εξόδων που επωμίζονται οι ίδιοι οι εθελοντικοί φορείς Πολιτικής Προστασίας, προτείνεται η δημιουργία προγράμματος επιδότησης για τα έξοδα των καυσίμων που καταναλώνουν τα οχήματα των εθελοντικών φορέων, τα οποία επιχειρούν σε πολλά χιλιόμετρα και σε μεγάλη συχνότητα. Η αύξηση και η επιθετικότητα ακραίων και επικίνδυνων φαινομένων, όπως για παράδειγμα οι μεγάλης συχνότητας και έκτασης δασικές πυρκαγιές, ενεργοποιούν ένα παραπάνω την οδική κινητοποίηση των εθελοντικών οργανώσεων (ΕΟ).

Προτείνεται επίσης να θεσπιστεί ένα εθνικό πρόγραμμα συνεχούς εκπαίδευσης και κατάρτισης των εθελοντών της Πολιτικής Προστασίας, καθώς και να καθιερωθούν ετήσιες ασκήσεις προσομοίωσης σε όλους τους δήμους της χώρας, βασιζόμενες σε πραγματικές συνθήκες, όπως σεισμοί, πυρκαγιές, πλημμύρες, με σκοπό την εξάσκηση, την εξέλιξη, την επιμόρφωση και την ενίσχυση της ετοιμότητας των εθελοντικών φορέων στη διαχείριση καταστροφών. Οι δήμοι όλο και εξελίσσουν την τεχνογνωσία τους πάνω σε ζητήματα πολιτικής προστασίας, άρα θα μπορούσαν να αναλάβουν την οργάνωση των ασκήσεων αυτών. Γενικότερα οι Ο.Τ.Α α' και β' βαθμού θα μπορούσαν να συνεισφέρουν και με την παροχή υλικοτεχνικού εξοπλισμού προς τις εθελοντικές ομάδες, όπως μάσκες, στολές, οχήματα ή ακόμη και με την ανάθεση εργασιών σε ιδιώτες ή εταιρίες για κατασκευή πυροσβεστικών βυτίων με σκοπό τη χρήση τους από ΕΟ. Έτσι, από τη μία οι εθελοντές εμφανίζονται περισσότερο προετοιμασμένοι και ικανοί μπροστά σε έναν κίνδυνο και από την άλλη, οι δήμοι και οι περιφέρειες που δηλώνουν έμπρακτα την βοήθεια τους προς τις Ε.Ο.Π.Π., αποκτούν την εκτίμηση αυτών και της κοινότητας. Ταυτόχρονα η υλική στήριξη για ζητήματα διαχείρισης καταστροφών προς τους εκπαιδευμένους

εθελοντές, ακόμη και η στοιχειώδης, μπορεί να συνδράμει στη μείωση της τρωτότητας της κοινότητας, απέναντι στις ανερχόμενες κλιματικές και φυσικές απειλές.

Ακόμη, στην περίπτωση που οι εθελοντές ΠΠ βρίσκονται στην κύρια απασχόληση τους και την ίδια στιγμή προκύπτει ένα σοβαρό συμβάν, που απαιτεί την άμεση παρέμβαση πολλαπλών φορέων και δυνάμεων, είναι σημαντικό να υπάρχει κατανόηση και ανοχή από τους εργοδότες των εθελοντών, αν χρειαστεί να αποχωρήσουν εκτάκτως από το χώρο εργασίας τους, ώστε να προσφέρουν στην επιχειρησιακή εμπλοκή. Κάτι τέτοιο θα έπρεπε να επιτρέπεται και μάλιστα χωρίς κάποια αρνητική επίπτωση στην κύρια εργασία των εθελοντών ή την πιθανότητα απόλυσης.

Η πολύτιμη και ανεκτίμητη βοήθεια του έργου, που προσφέρουν οι εθελοντές Πολιτικής Προστασίας, αξίζει πραγματικά να αναγνωρίζεται και να δικαιώνεται σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό, από την πολιτεία και το κοινωνικό σύνολο. Η αφοσίωση, το θάρρος και ο αλtruισμός τους, έχουν συνδράμει σημαντικά, στην πρόληψη και αντιμετώπιση κρίσεων, αλλά και στην ανάκαμψη κοινωνιών έπειτα από φυσικές καταστροφές, ατυχήματα, πανδημίες, κ.α. Η ίδια η Πολιτεία μαζί με τους Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμού, θα μπορούσαν να ενθαρρύνουν τους εθελοντές ΠΠ στο να συνεχίσουν να ασκούν κοινωνικό έργο, αναγνωρίζοντας το με δημόσιες τιμητικές ομιλίες, απονομές και βραβεία, ή ακόμη και με την παροχή κάποιων προνομίων για τις οικογένειες των εθελοντών, όπως για παράδειγμα η παροχή προτεραιότητας στην ένταξη παιδικών σταθμών για τα παιδιά των εθελοντών. Θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη και η παροχή δωρεάν ψυχολογικής υποστήριξης στους εθελοντές, οι οποίοι βρίσκονται συχνά αντιμέτωποι με τραυματικές καταστάσεις, που μπορούν να επηρεάσουν άμεσα την ψυχική ευημερία και την καθημερινότητά τους.

Συνεπώς, οι γενικές αρχές του εθελοντισμού θα πρέπει να είναι πιο σαφείς και να προσδιορίζονται οι αναγκαίοι νομικοί όροι για την επιχειρησιακή εμπλοκή των εθελοντών, να καθορίζεται συγκεκριμένα ο ρόλος της εξουσίας που έχει το κράτος σε σχέση με τις εθελοντικές οργανώσεις και να υπάρχει περαιτέρω στήριξη τους, τόσο οικονομική, όσο και θεσμική. Επίσης, σημαντικό θα ήταν να δημιουργηθεί ένα τυποποιημένο σύστημα αξιολόγησης των εθελοντικών οργανώσεων, το οποίο θα έχει την δυνατότητα να διαμορφώσει την αντικειμενικότητα και συγκρισιμότητα των αποτελεσμάτων, με βάση αξιόπιστες προϋποθέσεις και κριτήρια, ανάλογα με το έργο των εθελοντών.

Βιβλιογραφία

- 1313/2013/EE, 2013. Απόφαση αριθ. 1313/2013/EE του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013 , περί μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ, Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.
- Alexander, D., 2002. From civil defense to civil protection – and back again. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, Τόμος 11, p. 209–213.
- Alpert, P., Ben-Gai, T., Baharad, A., Benjamini, Y., Yekutieli, D., Colacino, M., Diodato, L., Ramis, C., Homar, V., Romero, R., Michaelides, S., & Manes, A. (2002). The paradoxical increase of Mediterranean extreme daily rainfall inspite of decrease in total values. *Geophysical Research Letters*, 29(11), 31-1-31–34. <https://doi.org/10.1029/2001GL013554>
- Australia-New Zealand Emergency Management Committee (ANZEMC), 2015. Spontaneous Volunteer Strategy. Coordination of volunteer effort in the immediate post disaster stage, s.l.: Canberra: Australia-New Zealand Emergency Management Committee (Community Engagement Sub-Committee).
- Beans, C. M., Kilkenny, F. F. & Galloway, L. F., 2012. Climate suitability and human influences combined explain the range expansion of an invasive horticultural plant. *Biological Invasions*, Issue 14, pp. 2067-2078.
- Bergström, J., 2018. An archaeology of societal resilience. *Safety science*, Τόμος 110, pp. 31-38.
- Birkmann, J., Buckle, P., Jaeger, J., Pelling, M., Setiadi, N., Garschagen, M., Fernando, N & Kropp, J., 2010. Extreme events and disasters: a window of opportunity for change? Analysis of organizational, institutional and political changes, formal and informal responses after mega-disasters. *Nat. Hazards*, 55(3), p. 637–655.
- Blanchard, W., 1985. American Civil Defense 1945-1984. monograph, National Emergency Training Center, Emmitsburg, MD..
- Brancati, D., 2007. Political Aftershocks: The Impact of Earthquakes on Intrastate Conflict. *Journal of Conflict Resolution*, 51(5), pp. 715-743.
- Butchart, S. H., Walpole, M., Collen, B., Van Strien, A., Scharlemann, J. P., Almond, R. E., ... & Watson, R. 2010. Global biodiversity: indicators of recent declines. *Science*, 328(5982), pp. 1164-1168.
- Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED), 2024. 2023 Disasters in Numbers: A Significant Year of Disaster Impact, Brussels, Belgium: Institute Health and Society – UCLouvain.
- Chen, G., 2016. The politics of disaster management in China: Institutions, interest groups, and social participation. s.l.:Springer.
- Cnaan, R. A. & Amroffell, L., 1994. Mapping volunteer activity. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 23(4), pp. 335-351.
- Cnaan, R. A., Handy, F. & Wadsworth, M., 1996. Defining who is a volunteer: Conceptual and empirical considerations.. *Nonprofit and voluntary sector quarterly*, 25(3), pp. 364-383.

- Cnaan, R. A., Kasternakis, A. & Wineburg, R. J., 1993. Religious people, religious congregations, and volunteerism in human services: Is there a link?. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 22(1), pp. 33-51.
- Coppola, D. P., 2011. The management of disasters. Introduction to international disaster management, pp. 1-35.
- Costanza, R., De Groot, R., Sutton, P., Van der Ploeg, S., Anderson, S. J., Kubiszewski, I., Farber, S, & Turner, R. K. 2014. Changes in the global value of ecosystem services. *Global environmental change*, Issue 26, pp. 152-158.
- Cottrell, A., 2012. Research Report: A survey of spontaneous volunteers. Australian Red Cross. The Power of Humanity.
- Crane, M., 2019. The invisibles: the role of volunteer emergency service members in human health emergency response. *Global Biosecurity*, 1(1), pp. 116-119.
- Cuny, F. C., 1994. *Disasters and Development*. s.l.:Intertect Press.
- Denis, G., de Boissezon, H., Hosford, S., Pasco, X., Montfort, B., & Ranera, F. 2016. The evolution of Earth Observation satellites in Europe and its impact on the performance of emergency response services. *Acta Astronautica*, Τόμος 127, pp. 619-633.
- Di Marco, M. & Santini, L., 2015. Human pressures predict species' geographic range size better than biological traits. *Global Change Biology*, 21(6), pp. 2169-2178.
- Drabek, T. E., 1986. Disaster research: A strategic research site. Στο: *In: Human System Responses to Disaster*. Springer Series on Environmental Management. s.l.:Springer, New York, NY, pp. 406-422.
- Drury, A. & Olson, R., 1998. Disasters and political unrest: an empirical investigation. *Journal Counting. Crisis Manag.*, 6(3), p. 153–161.
- European Commission. (2020). Greece-Bulgaria cross-border cooperation enhances nature protection. Διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/regional_policy/el/projects/Greece/greece-bulgaria-cross-border-cooperation-enhances-nature-protection (Ανακτήθηκε στις 11 Σεπτεμβρίου 2024).
- EUR-Lex, n.d.. Πολιτική προστασία, Luxembourg: European Union Law.
- Federal Emergency Management Agency Emergency Management Institute (FEMA), 2005. *Management of spontaneous volunteers in Times of Disasters: The Synergy of Structure and Good Intentions.*, s.l.: Points of Light Foundation NVOAD, and UPS Foundation.
- Geldmann, J., Joppa, L. N. & Burgess, N. D., 2014. Mapping change in human pressure globally on land and within protected areas. *Conservation Biology*, 28(6), pp. 1604-1616.
- Halpern, B. S. & Fujita, R., 2013. Assumptions, challenges, and future directions in cumulative impact analysis. *Ecosphere*, 4(10), pp. 1-11.
- Halpern, Walbridge, S., Selkoe, K. A., Kappel, C. V., Micheli, F., d'Agrosa, C., ... & Watson, R, 2008. A global map of human impact on marine ecosystems. *Science*, 319(5865), pp. 948-952.

- Hand, B. K., Cushman, S. A., Landguth, E. L. & Lucotch, J., 2014. Assessing multi-taxa sensitivity to the human footprint, habitat fragmentation and loss by exploring alternative scenarios of dispersal ability and population size: a simulation approach. *Biodiversity and Conservation*, Issue 23, pp. 2761-2779.
- Hansen, G. & Stone, D., 2016. Assessing the observed impact of anthropogenic climate change. *Nature Climate Change*, 6(5), pp. 532-537.
- Hansen, M. C., Potapov, P. V., Moore, R., Hancher, M., Turubanova, S. A., Tyukavina, A., ... & Townshend, J. R. 2013. High-resolution global maps of 21st-century forest cover change. *Science*, 342(6160), pp. 850-853.
- Homeland Security, 2006. *Civil Defense and Homeland Security: A Short History of National Preparedness Efforts*, s.l.: U.S. Department Homeland Security.
- IFRC, International Federation of Red Cross and Red Societies, 2012. *Framework for Community Safety and Resilience – in the Face of Disaster Risk*, Geneva, Switzerland: IFRC Disaster Policy and Preparedness Department.
- ILO, 2011. *Manual on the measurement of volunteer work*, Geneva: International Labour Office.
- IPCC, 2001. *Climate Change 2001: Synthesis Report. A Contribution of Working Groups I, II, and III to the Third Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Watson, R.T. and the Core Writing Team (eds.)], Cambridge United Kingdom, and New York, NY, USA: Cambridge University Press.
- IPCC, 2007. *Climate Change 2007: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II, and III to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Core Writing Team, Pachauri, R.K and Reisinger, A. (eds.)], Geneva, Switzerland: IPCC.
- IPCC, 2014. *Climate Change 2014: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Core Writing Team, R.K. Pachauri and L.A. Meyer (eds.)], Geneva, Switzerland: IPCC.
- IPCC, 2022. *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, Cambridge University Press, Cambridge, UK and New York, NY, USA: Cambridge University Press.
- Judith, J., 2018. *Disaster Relief in Historical Perspective: 25 years of UNDAC*. The London School of Economics and Political Science.
- Kaklauskas, A., Amaratunga, D. & Haigh, R., 2009. Knowledge model for post-disaster management. *International journal of strategic property management*, 13(2), pp. 117-128.
- Kareiva, P., Watts, S., McDonald, R. & Boucher, T., 2007. Domesticated nature: shaping landscapes and ecosystems for human welfare. *Science*, 316(5833), pp. 1866-1869.
- King, A. D., Karoly, D. J. & Henley, B. J., 2017. Australian climate extremes at 1.5 C and 2 C of global warming. *Nature Climate Change*, 7(6), pp. 412-416.
- Klomp, J., 2016. Economic development and natural disasters: A satellite data analysis. *Global Environmental Change*, Τόμος 36, pp. 67-88.

- Kourou, A., Ioakeimidou, A., Bafa, E., Fassoulas, C., & Panoutsopoulou, M., 2016. Volunteers' Preparedness for Natural Disasters and EVANDE Project. *International Journal of Economics and Management Engineering*, 10(5), pp. 1549-1552.
- Kourou, A. & Panoutsopoulou, M., 2006. Educational methods for seismic risk public preparedness in Greece. *Earthquakes and Urban Development : New Zealand Geotechnical Society 2006 Symposium*, Nelson, February, pp. 335-340.
- Lambrick, H. T., 1967. The Indus flood-plain and the 'Indus' Civilization. *The Geographical Journal*, 133(4), pp. 483-495.
- Le Cozannet, G. Kervyn, M., Russo, S., Ifejika Speranza, C., Ferrier, P., Foumelis, M., Lopez, T. & Modaressi, H., 2020. Space-based earth observations for disaster risk management. *Surveys in geophysics*, Τόμος 41, pp. 1209-1235.
- Liu, J. Dietz, T., Carpenter, S. R., Alberti, M., Folke, C., Moran, E., ... & Taylor, W. W. 2007. Complexity of coupled human and natural systems. *Science*, 317(5844), pp. 1513-1516.
- Lockstone, L., 2004. Managing the volunteer workforce: Flexible structures and strategies to integrate volunteers and paid workers (Doctoral dissertation). s.l.:Victoria University of Technology.
- Martins, J. H., Camanho, A. S. & Gaspar, M. B., 2012. A review of the application of driving forces–Pressure–State–Impact–Response framework to fisheries management. *Ocean & Coastal Management*, Issue 69, pp. 273-281.
- Matsu'ura, R. S., 2017. A short history of Japanese historical seismology: past and the present. *Geoscience Letters*, 4(1), p. 3.
- Milne, J., 1887. Important points in the history of earthquake investigation in Japan. *Nature*, 35(911), pp. 559-560.
- Myers, C. K. & Carpenter, J. P., 2007. Why Volunteer? Evidence on the Role of Altruism, Reputation, and Incentives. IZA Discussion Paper No. 3021.
- Myint, S. W., Yuan, M., Cerveny, R. S. & Giri, C., 2008. Categorizing natural disaster damage assessment using satellite-based geospatial techniques. *Natural Hazards and Earth System Sciences*, 8(4), pp. 707-719.
- Nastos, P. T., Karavana Papadimou, K., & Matsangouras, I. T.(2018). Mediterranean-tropical-like cyclones: Impacts and composite daily means and anomalies of synoptic patterns. *Atmospheric Research*, 208, 156–166.<https://doi.org/10.1016/j.atmosres.2017.10.023>
- Nel, P. & Righarts, M., 2008. Natural Disasters and the Risk of Violent Civil Conflict. *International Studies Quarterly*, 52(1), p. 159–185.
- Newbold, T. και συν., 2015. Global effects of land use on local terrestrial biodiversity. *Nature*, 520(7545), pp. 45-50.
- Newell, P., Srivastava, S., Naess, L. O., Torres Contreras, G. A., & Price, R. 2021. Toward transformative climate justice: An emerging research agenda. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 12(6), p. e733.

- Oktari, R. S., Munadi, K., Idroes, R. & Sofyan, H., 2020. Knowledge management practices in disaster management: Systematic review. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, Τόμος 51, p. 101881.
- Omelicheva, M., 2011. Natural Disasters: Triggers of Political Instability?. *Empirical and Theoretical Research in International Relations*, 37(4), pp. 441-465.
- Paciarotti, C. & Cesaroni, A., 2020. Spontaneous volunteerism in disasters, managerial inputs and policy implications from Italian case studies. *Safety science*, Τόμος 122, p. 104521.
- Parthasarathy, D., 2015. Informality, resilience, and the political implications of disaster governance. *Pacific Affairs*, 88(3), pp. 551-575.
- Penner, L. A., 2004. Volunteerism and social problems: Making things better or worse?. *Journal of Social Issues*, 60(3), pp. 645-666.
- Perry, R. W. & Lindell, M. K., 2003. Preparedness for emergency response: guidelines for the emergency planning process. *Disasters*, 27(4), pp. 336-35.
- Porcaro, G., Spragg, T. & Doucet, L., 2012. Χάρτης των Εθελοντών-Ευρωπαϊκή Χάρτα για τα Δικαιώματα και τις Ευθύνες των Εθελοντών, Bruxelles, Belgium: European Youth Forum.
- Quarantelli, E. L., 2000. Disaster planning, emergency management and civil protection: The historical development of organized efforts to plan for and to respond to disasters.. Newark, Delaware USA: Disaster Research Center, University of Delaware.
- Raiter, K. G., Possingham, H. P., Prober, S. M. & Hobbs, R. J., 2014. Under the radar: mitigating enigmatic ecological impacts. *Trends in Ecology & Evolution*, 29(11), pp. 635-644.
- Rasborg, K., 2012. '(World) risk society' or 'new rationalities of risk'? A critical discussion of Ulrich Beck's theory of reflexive modernity. *Thesis Eleven*, 108(1), pp. 3-25.
- Roy, T., 2012. *Natural Disasters and Indian History: Oxford India Short Introductions*. s.l.:OUP Catalogue.
- Sadeghi, N. & Ahmadi, M. H., 2008. Mental health preparedness for natural disasters in Iran. *Natural Hazards*, Τόμος 44, pp. 243-252.
- Safi, K. & Pettorelli, N., 2010. Phylogenetic, spatial and environmental components of extinction risk in carnivores. *Global Ecology and Biogeography*, 19(3), pp. 352-362.
- Sanderson, E. W., et al., 2002. The human footprint and the last of the wild: the human footprint is a global map of human influence on the land surface, which suggests that human beings are stewards of nature, whether we like it or not. *BioScience*, 52(10), pp. 891-904.
- Sarker, M. N. I., Peng, Y., Yiran, C. & Shouse, R. C., 2020. Disaster resilience through big data: Way to environmental sustainability. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, Τόμος 51, p. 101769.
- Sauer, L. M., Catlett, C., Tosatto, R. & Kirsch, T. D., 2014. The utility of and risks associated with the use of spontaneous volunteers in disaster response: A survey.. *Disaster medicine and public health preparedness*, 8(1), pp. 65-69.

- Seiferling, I., Proulx, R. & Wirth, C., 2014. Disentangling the environmental-heterogeneity–species-diversity relationship along a gradient of human footprint. *Ecology*, 95(8), pp. 2084-2095.
- Sham, L. C., 2012. Volunteering for nature conservation: motivations, benefits and attitude. (Thesis).. Pokfulam, Hong Kong SAR: University of Hong Kong.
- Simsa, R., Rameder, P., Aghamanoukjan, A. & Totter, M., 2019. Spontaneous volunteering in social crises: Self-organization and coordination. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 48((2_suppl)), pp. 103S-122S.
- Smith, S. K., 1996. Demography of disaster: Population estimates after hurricane Andrew. *Population Research and Policy Review*, 15(5), pp. 459-477.
- Sorokin, P. A. & Horowitz, I. L., 2017. *Man and society in calamity*. New York: Routledge.
- Stallings, R., 1988. Conflict in natural disasters: a codification of consensus and conflict theories. *Soc. Sci. Q.*, p. 569–586.
- Steffen, W., Broadgate, W., Deutsch, L., Gaffney, O., & Ludwig, C., 2015. The trajectory of the Anthropocene: The Great Acceleration. *The anthropocene review*, 2(1), pp. 81-98.
- Steffen, W., Richardson, K., Rockström, J., Cornell, S. E., Fetzer, I., Bennett, E. M., ... & Sörlin, S., 2015. Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet. *science*, 347(6223), p. 1259855.
- Sun, W., Bocchini, P. & Davison, B. D., 2020. Applications of artificial intelligence for disaster management. *Natural Hazards*, 103(3), pp. 2631-2689.
- Twigg, J. & Mosel, I., 2017. Emergent groups and spontaneous volunteers in urban disaster response. *Environment and Urbanization*, 29(2), pp. 443-458.
- UNISDR, 2009. *Terminology on Disaster Risk Reduction*, Geneva, Switzerland: United Nations International Strategy for Disaster Reduction.
- Venter, O., Sanderson, E. W., Magrath, A., Allan, J. R., Beher, J., Jones, K. R., Possingham, H.P., Laurance, W.F., Wood, P., Fekete, B.M., Levy, M.A. & Watson, J. E., 2016. Sixteen years of change in the global terrestrial human footprint and implications for biodiversity conservation. *Nature communications*, 7(1), p. 12558.
- Voigt, S., Kemper, T., Riedlinger, T., Kiefl, R., Scholte, K., & Mehl, H., 2007. Satellite image analysis for disaster and crisis-management support. *IEEE transactions on geoscience and remote sensing*, 45(6), pp. 1520-1528.
- Waldman, S., Yumagulova, L., Mackwani, Z., Benson, C., & Stone, J. T., 2017. Canadian citizens volunteering in disasters: From emergence to networked governance. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 26(3), pp. 1-9.
- Wang, X. & Xie, H., 2018. A review on applications of remote sensing and geographic information systems (GIS) in water resources and flood risk management. *Water*, 10(5), p. 608.
- West, S., Visentin, D. C., Neil, A., Kornhaber, R., Ingham, V., & Cleary, M., 2020. Forging, protecting, and repairing community resilience informed by the 2019–2020 Australian bushfires. *Journal of Advanced Nursing*, 76(5), pp. 1095-1097.

- WHO, 1999. Community emergency preparedness: a manual for managers and policy-makers. s.l.:World Health Organization-CENTRUL NAȚIONAL DE PREGĂTIRE ÎN MANAGEMENTUL MEDICAL AL DEZASTRELOR.
- Wijkman, A. & Timberlake, L., 2021. Natural disasters: acts of God or acts of man?. London: Routledge.
- Woolmer, G., Trombulak, S. C., Ray, J. C., Doran, P. J., Anderson, M. G., Baldwin, R. F., Morgan, A. & Sanderson, E. W., 2008. Rescaling the human footprint: a tool for conservation planning at an ecoregional scale. *Landscape and Urban Planning*, 87(1), pp. 42-53.
- Xu, J., Wang, Z., Shen, F., Ouyang, C. & Tu, Y., 2016. Natural disasters and social conflict: A systematic literature review. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, Τόμος 14, p. 38–48.
- Yackulic, C. B., Sanderson, E. W. & Uriarte, M., 2011. Anthropogenic and environmental drivers of modern range loss in large mammals. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 108(10), pp. 4024-4029.
- Yeung, A. B., 2004. The octagon model of volunteer motivation: Results of a phenomenological analysis. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, Τόμος 15, pp. 21-46.
- Αλεξίου, Θ., 2003. Κοινωνικές και ιδεολογικές λειτουργίες του εθελοντισμού και της εθελοντικής εργασίας. *Θέσεις*, Issue 83, pp. 109-138.
- Ανθόπουλος, Χ., 2000. Εθελοντισμός, Αλληλεγγύη και Δημοκρατία. Αθήνα: Οξύ.
- Απόφαση 37608/2023 (ΦΕΚ 6984/B/13-12-2023), 2023. Ρύθμιση θεμάτων που αφορούν στον Διακριτικό Τίτλο των Εθελοντικών Οργανώσεων Πολιτικής Προστασίας, το Ατομικό Δελτίο Εθελοντή Πολιτικής Προστασίας, τη στολή και τη χρήση του Σήματος Πολιτικής Προστασίας, Αθήνα: Πολιτική Προστασία του Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας.
- Βουλή των Ελλήνων, 2020. Αιτιολογική Έκθεση στο Σχέδιο Νόμου "Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων, Αναδιάρθρωση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας", s.l.: Ελληνική Δημοκρατία.
- Γ.Γ.Ν.Γ., 2012. Μελέτη για τη Διεύρυνση και Αποτύπωση της Τρέχουσας Κατάστασης του Εθελοντισμού στην Ελλάδα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος "Ευρωπαϊκό Έτος Εθελοντισμού 2011" (Επιτελική Σύνοψη), Αθήνα: Ελληνική Δημοκρατία-Ευρωπαϊκή Ένωση-Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.
- Γ.Γ.Π.Π., 2023. Σύστημα Εθελοντισμού. Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας.
- Δασκολιά, Μ., 2023. Η κλιματική κρίση ως «φαύλο» πρόβλημα και μαθησιακό αντικείμενο. Θεωρητικές, ερευνητικές και διδακτικές επισημάνσεις με άξονα την εκπαίδευση για την κλιματική αλλαγή. *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για την Αειφορία*, 5(1), pp. 48-65.
- Έγγραφο 713/18189/09.06/2015, 2018. Σχέδιο δράσεων Πολιτικής Προστασίας για την αντιμετώπιση κινδύνων λόγω δασικών πυρκαγιών, Αθήνα: Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας.
- Εθελοντισμός Πολιτικής Προστασίας, 2023. Η Πολιτική Προστασία είναι ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ Ανθρωπιστικού Χαρακτήρα.. s.l.:Ελληνικό Ινστιτούτο Διαχείρισης Κρίσεων & Καταστροφών.
- Εθνικό Σύστημα Πολιτικής Προστασίας, χ.χ. Άρθρο 71-Ρυθμίσεις θεμάτων Εθελοντών Πολιτικής Προστασίας, Αθήνα: Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.

- Ζάννης, Π., 2004. Εθελοντής και Εθελοντική Εργασία: Το «Δέον» και το «Είναι». Κοινωνική Εργασία, Τόμος 7, pp. 167-178.
- Καραμάνου, Α., 2012. Πολιτική Προστασία της Χώρας έναντι φυσικών καταστροφών κατά τη διάρκεια ειρηνικής περιόδου. Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης και των εθελοντικών οργανώσεων. (Διδακτορική Διατριβή). Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ).
- Κοζανιώτης, Κ. Θ., 2020. Πολιτική προστασία, πολιτικές και κοινωνική ανθεκτικότητα: Η περίπτωση της δημοτικής αστυνομίας Θεσσαλονίκης (Doctoral dissertation). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Κοκολάκης, Κ., 2019. Ο ρόλος των εθελοντών Πολιτικής Προστασίας στην αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών. Ημερίδα με θέμα "Φυσικές Καταστροφές-Από την Πρόληψη ως τη διαχείριση".
- Λέκκας, Newsletter του Π.Μ.Σ. «Επιπτώσεις του Κυκλώνα «ΙΑΝΟΣ» στην Κεφαλονιά», Σεπτέμβριος 2020, Τεύχος 20 <https://www.elekkas.gr/index.php/en/epistimoniko-ergo/scientificmissions/1919-newsletter-20-v20-impact-of-medicane-ianos-september-2020>
- ΜΕ.Κ.Δ.Ε. Ε.Μ.Π., 2021. Φυσικές Καταστροφές. Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας.
- Μελέτη του Εθελοντισμού στην Ελλάδα;, 2004. 1ο Παραδοτέο Έργο: Η Υφιστάμενη Κατάσταση του Εθελοντισμού Διεθνώς και στην Ελλάδα. Τρίπολη: Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.
- Μπουρίκος, Δ. & Σωτηρόπουλος, Δ., 2014. Οικονομική κρίση, Κοινωνική Πρόνοια και Κοινωνία των Πολιτών. Η επίδραση της οικονομικής κρίσης στους τυπικούς και άτυπους φορείς της κοινωνίας πολιτών στο χώρο της κοινωνικής αλληλεγγύης και οι νέοι περιορισμοί της κοινωνικής ιδιότητας του πολίτη την περ. Αθήνα: Παρατηρητήριο για την κρίση με την υποστήριξη του Ιδρύματος "Σταύρος Νιάρχος".
- Ν. 4555/18 («ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ»), 2018. Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης-Εμβάθυνση της Δημοκρατίας-Ενίσχυση της Συμμετοχής-Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των Ο.Τ.Α. [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι»], Αθήνα: Ελληνική Δημοκρατία.
- Ν. 2801/2000 (ΦΕΚ 46/Α' 3.3.2000), 2000. Ρυθμίσεις Θεμάτων Αρμοδιότητας του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών και άλλες διατάξεις., Αθήνα: Ελληνική Δημοκρατία.
- Ν. 3013/2002 (ΦΕΚ-102/Α/1-5-2002), 2002. Αναβάθμιση της πολιτικής προστασίας και λοιπές διατάξεις, Αθήνα: Ελληνική Δημοκρατία.
- Ν. 3473/2006 (ΦΕΚ 144/Α/13-7-2006), 2006. Κύρωση της Συμφωνίας που συνάφθηκε με ανταλλαγή ρηματικών διακοινώσεων μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας σχετικά με την αμοιβαία απαλλαγή από την καταβολή Φόρου Προστιθέμενης Αξίας, Αθήνα: Ελληνική Δημοκρατία.
- Ν. 4635/2019 (ΦΕΚ 167/Α/30-10-2019), 2019. Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις, Αθήνα: Ελληνική Δημοκρατία.
- ν. 4662/2020, 2020. Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων, αναδιάρθρωση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, αναβάθμιση συστήματος εθελοντισμού πολιτικής προστασίας, αναδιοργάνωση του Πυροσβεστικού και άλλες διατάξεις, Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας.

- Παναγόπουλος, Π., 2022. Η πολιτική προστασία στην Ελλάδα: από την αποτυχία στην μεταρρύθμιση (Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία). s.l.:Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων (Μ. Δ. Ε.).
- Πάτας, Ι. & Παπακυριακού, Α., 2007. Φυσικές καταστροφές-Πολιτική Προστασία-Εθελοντισμός και ο ρόλος του ΑΤΜ. Πρόληψη – Διαχείριση των φυσικών καταστροφών. Ο ρόλος του Αγρονόμου Τοπογράφου Μηχανικού, ΤΕΕ, ΠΣΔΑΤΜ, ΕΜΠ.
- Πικουλής, Ε., Σουλιώτης, Κ. & Τσιρώνη, Μ., 2022. Διαχείριση Καταστροφών και Κρίσεων: Μία πολυπαραγοντική προσέγγιση [Προπτυχιακό & Μεταπτυχιακό εγχειρίδιο]. s.l.:Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.
- Σημίτη, Μ., 2014. Κράτος και εθελοντικές οργανώσεις την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, Issue 42, pp. 36-61.
- Στραβοσκούφης, Θ., 2006. Κοινωνική ανάπτυξη, κοινωνία πολιτών και ΜΚΟ. Ένας διαδραστικός θεσμικός μηχανισμός. The Greek Review of Social Research, Issue 120, pp. 93-133.
- Υ.Α. 1299/2003 Γενικό Σχέδιο Π.Π. «Ξενοκράτης», 2003. Γενικό Σχέδιο Πολιτικής Προστασίας «Ξενοκράτης», Αθήνα: Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας.

Παράρτημα Α.

Το ερωτηματολόγιο για τις Εθελοντικές Ομάδες Πολιτικής Προστασίας

1. Ποιους τομείς καλύπτει κυρίως η δράση της εθελοντικής σας οργάνωσης (Από μία μέχρι τρεις απαντήσεις)

- Έρευνα και διάσωση σε καταστάσεις κινδύνου
- Παροχή πρώτων βοηθειών
- Προστασία δασικών περιοχών
- Δασοπυρόσβεση
- Ενημέρωση πολιτών-επικοινωνίες
- Υποστήριξη και βοήθεια σε πάσχοντες μετά από μια κατάσταση φυσικής καταστροφής/ατυχήματος
- Επιμέλεια συγκέντρωσης πληγέντων σε ασφαλείς χώρους
- Μεταφορικές υπηρεσίες (μεταφορά ατόμων-υλικών)
- Διανομή εφοδίων/τροφίμων
- Παροχή στέγης ή καταλύματος σε άπορους/πληγέντες/παιδιά

2. Από πόσα εθελοντικά μέλη αποτελείται ο φορέας σας;

---

3. Πότε ξεκίνησε η δράση του φορέα σας (χρονιά);

---

4. Ποιο είναι συνήθως το επικρατέστερο φύλο των εθελοντών;

- Άνδρες
- Γυναίκες

5. Ποιος είναι ο μέσος όρος ηλικίας των εθελοντών που δραστηριοποιούνται στον φορέα σας;

- 20-30 ετών
- 31-40 ετών
- 41-50 ετών
- 51-60 ετών
- 60 ετών και άνω

6. Από τα παρακάτω ποια θεωρείτε βασικότερες προϋποθέσεις/βασικότερα χαρακτηριστικά που θα ήταν καλό να κατέχει ένας εθελοντής στον φορέα σας; (Από μία μέχρι τρεις απαντήσεις)

- Γνώσεις πρώτων βοηθειών
- Καλή φυσική κατάσταση
- Κοινωνικές δεξιότητες (επικοινωνία-συνεργασία-ενσυναίσθηση)
- Γνώσεις διαχείρισης social media
- Ικανότητα ανάληψης πρωτοβουλιών
- Κάτοχος διπλώματος οδήγησης
- Αφοσίωση και δέσμευση για την αποστολή και τους στόχους του φορέα
- Ευελιξία και ικανότητα προσαρμογής σε διαφορετικές καταστάσεις και ανάγκες
- Να έχει συγκεκριμένο όριο ηλικίας (μέχρι 50 ετών)
- Να διαθέτει πτυχίο Πανεπιστημίου/ΤΕΙ/ (ακαδημαϊκά προσόντα)

7. Ποιο πιστεύετε ότι είναι το σημαντικότερο κίνητρο που ωθεί έναν εθελοντή να ενταχθεί στον φορέα σας; (Από μία μέχρι δύο απαντήσεις)

- Η συμβολή στην κοινωνία
- Η προσωπική ανάπτυξη
- Η συναίνεση με τις αξίες και τους σκοπούς του φορέα σας
- Η επίτευξη προσωπικών και επαγγελματικών στόχων
- Η κοινωνική αναγνώριση και εκτίμηση
- Η αναζήτηση νοήματος και απασχόλησης ελεύθερου χρόνου
- Η δυνατότητα να αποκτήσει νέες δεξιότητες και εμπειρίες
- Η ευκαιρία να γνωρίσει νέους ανθρώπους και να διευρύνει το δίκτυο του

8. Ποια από τα παρακάτω θα λέγατε πως αποτελούν βασικότερα εμπόδια στην αποτελεσματικότερη δράση του φορέα σας; (Από μία μέχρι δύο απαντήσεις)

- Η έλλειψη επαρκούς εκπαίδευσης των εθελοντών
- Η ανεπαρκής πρόσβαση σε πόρους και κατάλληλο εξοπλισμό
- Περιορισμένη πρόσβαση στην περιοχή της κρίσης
- Η δυσκολία συνεργασίας και επικοινωνίας με τις τοπικές αρχές
- Η δυσκολία συνεργασίας και επικοινωνίας με άλλους φορείς της Πολιτικής Προστασίας
- Σωματική/ψυχολογική καταπόνηση λόγω των απαιτήσεων του εθελοντισμού

- Προσωπικές δυσκολίες που μπορεί να επηρεάσουν την συγκέντρωση και την αφοσίωση στο εθελοντικό έργο

9. Ποια θεωρείτε ότι πρέπει να είναι η βασικότερη επιδίωξη της συνεργασίας μεταξύ των Εθελοντικών Ομάδων Πολιτικής Προστασίας και των τοπικών αρχών; (Μέχρι μία απάντηση)

- Η αποτελεσματική προστασία και προώθηση του κοινού συμφέροντος και της δημόσιας υγείας
- Η ενίσχυση της αυτονομίας και της ανεξαρτησίας των Ε.Ο.Π.Π.
- Απόκτηση επιπλέον πόρων και υποστήριξης από τις τοπικές αρχές
- Ενίσχυση του αισθήματος ασφάλειας και ετοιμότητας της κοινότητας

10. Ποια είναι ως επί το πλείστον τα μέσα χρηματοδότησης για την υποστήριξη των αναγκών της οργάνωσης σας; (Από μία μέχρι δύο απαντήσεις)

- Κυβερνητικές επιχορηγήσεις
- Χορηγίες από ιδιώτες
- Συνδρομές των μελών της Ε.Ο.Π.Π
- Δωρεές από επιχειρήσεις
- Κονδύλια από εκδηλώσεις
- Ευρωπαϊκή Ένωση
- Δωρεές Ιδρυμάτων

11. Ποιους θεωρείτε τους βασικότερους λόγους από τους οποίους προκύπτει η έλλειψη ενδιαφέροντος για συμμετοχή σε μια Εθελοντική Ομάδα Πολιτικής Προστασίας; (Από μία μέχρι δύο απαντήσεις)

- Η έλλειψη ελεύθερου χρόνου
- Η αντίληψη ότι η συμμετοχή σε μια Ε.Ο.Π.Π. δεν είναι απαραίτητη ή δεν είναι σημαντική.
- Η αδυναμία δέσμευσης- αφοσίωσης
- Αίσθημα φόβου/ανασφάλειας
- Η περιορισμένη πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τα οφέλη και τις ευκαιρίες που προσφέρει η συμμετοχή σε μια Εθελοντική Ομάδα Πολιτικής Προστασίας
- Η απουσία κινήτρων ή ανταμοιβών για την εθελοντική εργασία

12. Τι κλίμα σχέσης επικρατεί συνήθως μεταξύ της οργάνωσης σας και των εκάστοτε αρμόδιων δημοσίων φορέων σε καταστάσεις κρίσεων; (Μέχρι μία απάντηση)

- Συνεργασίας
- Αμφίδρομης επικοινωνίας
- Ανταγωνιστικό
- Αδιαφορίας
- Ουδέτερο

13. Στα πλαίσια της δράσης σας πόσο συχνά αντιμετωπίζετε γραφειοκρατικά εμπόδια που ενδέχεται να σας απομακρύνουν από την εξασφάλιση πόρων, δυσχεραίνοντας την αποτελεσματικότητα του έργου σας;

- Αρκετά συχνά
- Συχνά
- Μερικές φορές
- Σπάνια
- Ποτέ

14. Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι βασικότερες ανάγκες των μελών του φορέα σας ; (Από μία μέχρι δύο απαντήσεις)

- Η εκπαίδευση και ενημέρωση σχετικά με νέες τεχνικές και δεξιότητες
- Ψυχολογική υποστήριξη και αντιμετώπιση στρες και τραυματικών εμπειριών
- Αναγνώριση και επιβράβευση της προσπάθειας και της αφοσίωσής τους
- Διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ των μελών της ομάδας και των ανωτέρων τους για την έκφραση ανησυχιών, αναγκών και προβλημάτων.
- Υποστήριξη σε θέματα υγείας και ασφάλειας

15. Ποια από τα παρακάτω θα επιλέγατε ως πιθανές προτάσεις για ενίσχυση και βελτίωση του έργου των Ε.Ο.Π.Π με σκοπό τόσο την προσέγγιση νέων μελών, όσο και την ενθάρρυνση της παραμονής των ήδη ενταγμένων; (Από μία μέχρι δύο απαντήσεις)

- Δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την εκπαίδευση νέων μελών και την αναβάθμιση των παλαιότερα ενταγμένων
- Ενημερωτικές εκδηλώσεις/σεμινάρια για την προώθηση του έργου των Ε.Ο.Π.Π
- Σταθερή χρηματοδότηση των Ε.Ο.Π.Π
- Αναγνώριση του έργου των εθελοντικών ομάδων
- Ενίσχυση της προβολής των Ε.Ο.Π.Π μέσω των κοινωνικών δικτύων

Παράρτημα Β.

Οι Εθελοντικές Ομάδες Πολιτικής Προστασίας που συμμετείχαν στην έρευνα

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΔΙΑΣΩΣΗΣ	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΝΟΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΔΙΑΣΩΣΗΣ	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΠΡΟ.Τ.Ε.Κ.Τ.Α «ΦΙΛΙΟΣ ΖΕΥΣ»	ΔΗΜΟΣ ΑΧΑΡΝΩΝ-ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΤΑΛΩΣ -ΟΜΑΔΑ ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΚΡΗΤΗΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΣΙΘΙΟΥ
ΕΘΕΛΟΝΤΕΣ ΔΙΑΣΩΣΤΕΣ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΚΡΗΤΗΣ (Ε.Δ.Ε.Α.Κ.)	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΣΙΘΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΡΙΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΡΕΘΥΜΝΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΡΕΘΥΜΝΟΥ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΡΕΘΥΜΝΟΥ
ΝΑΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΧΑΝΙΩΝ (ΝΟΧ) (ΕΝΑΜΟΝΟΧ)	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΝΙΩΝ
«ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ» ΟΜΑΔΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
ΕΠΙΛΕΚΤΗ ΟΜΑΔΑ ΕΙΔΙΚΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ «ΕΠ.ΟΜ.Ε.Α.»	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΝΙΩΝ